

«Вплив інноваційних змін на розвиток суспільства: управлінські та соціально-економічні аспекти»

СЕКЦІЯ 2. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

УДК 336.1

І.І. Бінковський, магістр I курсу гр. ЗФБС-22-1м, ФБСО
Науковий керівник: І.В. Литвинчук, к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Реалізація функцій податків безпосередньо пов'язана з тими принципами, що притаманні конкретному виду податків. Принципи податків реалізуються через конкретні прояви, що характеризують особливості функціонування податків, тобто існує пряма залежність між функціями і принципами податків (табл. 1).

Таблиця 1

Взаємопов'язаність функцій та принципів формування податків

Функції	Пояснення	Принципи	Пояснення
Фіскальна	Мобілізація та накопичення коштів у державних фондах	Однократність обкладання	Той самий об'єкт може обкладатися податком одного виду тільки один раз за визначений період (податковий період)
Розподільча (соціальна)	Розподіл суспільних доходів із боку більш платоспроможних верств населення та суб'єктів господарювання на користь малозабезпечених; за рахунок виробничих галузей національної економіки на користь суб'єктів невиробничої сфери тощо	Універсальність податку	Цей принцип припускає незалежність податкового тиску від форм власності платника, рівний підхід до умов оподаткування будь-яких суб'єктів, тобто всі зобов'язані відчислити рівну частку доходів
		Індивідуальна безкоштовність	В основі цього принципу податку закладений односпрямований рух засобів від платника до держави. При цьому це не означає виникнення зустрічних обов'язків держави
Регулююча	Податки як інструмент примусового вилучення частини доходів суспільства здатні суттєво впливати на стан національної економіки	Безумовний характер	Цей принцип податку є продовженням попередньої ознаки й означає сплату податку, не зв'язану ні з якими зустрічними діями, привілеями з боку держави
Контрольна	Допоміжна функція, яка полягає в контролі над джерелами й обсягами доходів суспільства та напрямками їх використання	Нецільовий характер	Цей принцип означає надходження його у фонди, акумульовані державою і використовувані на задоволення державних потреб
		Обов'язковий характер	Цей принцип податку припускає неможливість законного відхилення від його сплати. Це лежить в основі закріплення на конституційному рівні сплати податків як обов'язку громадян
		Безповоротний характер	В остаточному підсумку платник одержує віддачу від внесених їм податків, коли держава реалізує суспільні потреби, в яких зацікавлені суспільство і кожен його індивід, тобто податки не повертаються в грошовому виразі

Формування податкової системи передбачає можливість класифікації податків, яка сприяє більш повному висвітленню їх сутності, характеризує принципи та функції податків, показує їх роль у податковій системі держави, обґрунтовує напрям і характер впливу на соціально-економічну сферу країни. Отже, податкова система – це складна система відносин, комплексне економіко-правове явище, яке містить у собі сукупність певних взаємодіючих складових елементів, кожен з яких має самостійне юридичне значення.

Список використаної літератури:

1. Податкова система: конспект лекцій : навч. посіб. / уклад. Гречко А.В. – К. : КПІ ім. І.Сікорського, 2022. – 119 с.
2. Семенець А.О., Косарева І.П., Гончарова Д.О. Обґрунтування теоретичних підходів до формування податкової системи країни. Економіка та управління підприємства, 2017. Вип. 10. С. 347-354.

РОЛЬ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ ДЕРЖАВИ

Місцеві фінанси відіграють надзвичайно важливу та необхідну роль в економічній системі кожної держави, адже саме там визнається і діє фінансово спроможне місцеве самоврядування. Місцеві фінанси – система економічних відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів, необхідних органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них завдань [1, с. 411]. Варто зазначити, що саме місцеві фінанси, впливають на соціально-економічне становище країн та їхню фінансову безпеку, сприяють розвитку демократії в суспільстві, визначають умови життєдіяльності громадян та рівень добробуту.

Оскільки метою фінансової діяльності місцевих органів влади є задоволення суспільних інтересів і потреб суспільства то об'єктивною причиною необхідності фінансів для органів влади є наявність завдань та функцій, які покладаються на місцеві органи влади. Слід звернути на те, що причиною виникнення місцевих фінансів є наявність територіальних колективів, відокремлення функцій і завдань, які покладаються на їхні органи влади [2]. Місцеві фінанси є невід'ємною складовою у забезпеченні в державі фінансової безпеки, що є однією з найважливіших складових економічної безпеки країни. Адже, фінансова безпека має не аби яке значення у функціонуванні економічної системи [2].

Фінансова безпека – багаторівнева система, яку утворює низка підсистем, кожна з котрих має власну структуру і логіку розвитку [4].

Центральним інститутом системи місцевих фінансів є місцеві бюджети, які мають вирішальне значення у фінансуванні державних видатків, головним чином тих, що безпосередньо пов'язані з вирішенням проблем економічного та соціального розвитку територій.

За рахунок коштів місцевих бюджетів здійснюється переважна частина державних видатків на житлово-комунальне господарство, охорону здоров'я, освіту, фізичну культуру і спорт, культуру, мистецтво та засоби масової інформації, соціальний захист та соціальне забезпечення населення, транспорт, дорожнє господарство, зв'язок й інформатику [1, с. 22].

Місцеві бюджети стали головним інструментом реалізації регіональної економічної політики, основними завданнями якої є: децентралізація влади і передача додаткових функцій з управління економічним розвитком органам місцевого самоврядування, ліквідація значних диспропорцій і підвищення рівнів соціально-економічного розвитку регіонів, забезпечення державних соціальних стандартів та гарантій соціального захисту населення, незалежно від економічних можливостей територій, й ін. [3]. Таким чином, місцеві фінанси як цілісна і складна система економічних відносин повинні відіграти важливу роль у реформуванні економіки, створенні основ ринкового господарювання, формуванні демократичної соціально орієнтованої держави.

Сучасні зміни у сфері місцевих фінансів спрямовані на їх подальшу розбудову і вдосконалення з метою досягнення таких цілей: стабілізації економічної системи; адаптації суб'єктів господарювання, зокрема малих і середніх підприємств, до ринкових перетворень; формування інвестиційно-інноваційної моделі суспільного розвитку; забезпечення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування; формування самодостатніх територіальних утворень; реалізації завдань державної регіональної політики; стимулювання підприємницької діяльності та інвестиційної активності; вирішення соціальних, демографічних, екологічних, національних та інших проблем регіонів [1, с. 24].

В умовах ринкових трансформацій місцеві фінанси та місцеві бюджети стають основними фінансовими гарантами існування і розвитку демократії та надання населенню суспільних послуг та благ, які задовольняти за рахунок державного бюджету недоцільно та неефективно.

Список використаної літератури:

1. Кириленко О.П. Місцеві фінанси. Підручник 2-ге видання, доповнене і перероблене. Тернопіль, 2014. С. 17-24.
2. Місцеві фінанси в економічній системі держави – С. 5 [Електронний ресурс] - <https://subject.com.ua/economic/finances/39.html>.
3. Навчальні матеріали онлайн. Роль місцевих фінансів в економічній системі держави [Електронний ресурс] - https://pidru4niki.com/15341220/finansiv/rol_mistsevih_finansiv_ekonomichniy_sistemi_derzhavi.
4. Навчальні матеріали онлайн. Фінансова безпека держави у системі економічної безпеки [Електронний ресурс] - https://pidru4niki.com/15931106/finansiv/finansova_bezpeka_derzhavi.

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність наукового дослідження обумовлена веденням бойових дій на усій території України, пристосуванням до нових економічних умов бізнесу та держави, взаємодія між ними

З початком повномасштабного вторгнення 24.02.2022 р. Україна потрапила у дуже скрутне становище: дохідна частина бюджету внаслідок проведення воєнних дій суттєво зменшилася, але, у той же час, потреба у збільшенні видатків суттєво зростає. Податкові надходження були скорочені внаслідок багатьох причин, ключовими є окупація певної частини території, величезна кількість біженців (переважно економічно активного населення) та неспроможність великої частини підприємств працювати у новостворених умовах (скорочення працівників на підприємствах, постійні ракетні обстріли, зростання цін на товари, тотальне скорочення доходів населення, зниження споживчого попиту). Видаткова частина, навпаки, мала та має серйозні передумови для зростання, зокрема через збільшення фінансування сектору оборони, зростання кількості безробітного населення та внутрішньо переміщених осіб. При цьому здатність державного уряду до залучення фінансових засобів із внутрішнього та зовнішнього ринків суттєво зменшилась. Фінансова допомога від міжнародних кредитних організацій та ключових міжнародних партнерів України вагомо збільшилася, але питання її обсягу та регулярності досі лишається відкритим.

Негативні наслідки через широкомасштабне вторгнення РФ Міністерство фінансів України та Верховна Рада України намагалися нівелювати, запровадивши податкові пільги та збільшення строків та умов подання фінансової звітності. У березні 2022 року були ухвалені закони, що збільшували терміни сплати основних податків, строки подання фінансової звітності, скасовували відповідальність за несвоєчасну сплату податків та вводили мораторій на всі види податкових перевірок. Вводилася можливість для компаній із річним оборотом до 10 млрд грн переходу на спрощену систему оподаткування із сплатою 2 % з обороту підприємства, фактично, таким чином змінивши податок на прибуток (18 %) та податок на додану вартість (20 %). Також такою можливістю могли скористатися ФОПи на спрощеній системі оподаткування третьої групи та сплачувати 2 % від обороту, а не 5 %. У квітні 2022 року на новостворену спрощену систему оподаткування було дозволено переходити підприємствам із річним оборотом понад 10 млрд грн, а пізніше і компаніям у сфері азартних ігор, компаніям, які виробляють та реалізують ювелірну продукцію, займаються фінансовою діяльністю. Було знижене податкове навантаження також і на фізичних осіб-підприємців першої та другої груп. Із квітня 2022 року такі підприємці були звільнені від обов'язковості сплати єдиного податку та заповнення податкових декларацій платників єдиного податку, теж саме стосувалося і єдиного соціального внеску (ЄСВ), як за себе, так і за мобілізованих до лав Збройних сил України працівників, що були найняті.

На початку повномасштабного вторгнення також була зупинена робота реєстрів фізичних осіб по більшості відомств (з метою забезпечення витоку персональних даних) та Системи електронного адміністрування (СЕА) ПДВ, що унеможливило реєстрацію податкових накладних для платників ПДВ. Проте, вже у травні Верховна Рада України зобов'язала платників податків, що мають можливість та не знаходяться у зоні прямого бойового зіткнення армій, своєчасно дотримуватися усіх термінів подання електронної та паперової звітності, реєстрації податкових накладних та граничних термінів сплати усіх податків та зборів. Із 28 травня 2022 року роботу СЕА ПДВ було відновлено і до 15 липня усі зазначені суб'єкти господарювання повинні були зареєструвати у Єдиному реєстрі податкових накладних усі «заборговані» податкові накладні та розрахунки коригування із 24 лютого по 27 травня 2022 року, а до кінця липня сплатити усі несплачені за цей період податки та збори. Із серпня частково поновили терміни податкових перевірок.

Через ведення бойових дій Україні загрожував серйозний дефіцит пального, який сильно відчувався на усій території держави із кінця квітня до середини літа 2022 року. Деякий час пальне навіть продавали лише по талонах, що викупувалися підприємствами у відповідних постачальників. Кабінетом міністрів України було вжито заходів щодо цього: постачальникам пального дозволили включати до ціни палива витрати на доставку, а у середині березня було знижено ПДВ із 20 до 7 %, акциз на пальне прибрали повністю. Відповідними постановами уряд також дозволив обіг пального за старими стандартами, які були заборонені у використанні, що дозволило збільшити постачання палива для потреб Збройних сил України. Внаслідок прийнятих рішень бюджет втратив значну частину доходів для наповнення Дорожнього фонду, видатки із якого спрямовуються для відновлення дорожньої інфраструктури, тому парламент згодом ухвалив рішення: ПДВ лишили на рівні 7 %, але частково були повернуті акцизи, внаслідок чого було збільшено дохід від продажу пального, але не спричинило зростання ціни на нього.

Одним із інструментів податкової політики України також було звільнення платників від сплати екологічного податку та плати за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності), якщо платник зареєстрований на території України, де велися, ведуться бойові дії,

на територіях, що окуповані РФ, або забруднені вибухонебезпечними предметами. Перелік таких територій затверджується Кабінетом Міністрів України. Відміна даних звільнень відбудеться 31 грудня року, наступного за роком, у якому буде скасовано правовий режим воєнного стану.

Влітку Верховною Радою України було надано податкові пільги для індустріальних парків, які включали звільнення від оподаткування ПДВ, звільнення від мита імпорту нового устаткування та податку на прибуток протягом 10 наступних років.

Для підтримки енергетичної галузі наприкінці травня 2022 року Верховна Рада України змінила закон про сплату ренти за природний газ. Компаніям дозволили платити рентні платежі не при закачуванні природного газу у сховища, а при безпосередньому його продажі.

Із введенням правового режиму воєнного стану виникла потреба додаткового фінансування Збройних сил України, як із внутрішніх, так і з зовнішніх джерел, саме тому у березні 2022 року Верховна Рада України запровадила податкові пільги для організацій, які здійснюють благодійну допомогу не лише Збройним силам України, але і тим, що опікувалися гуманітарним напрямком (підтримка внутрішньо переміщених осіб, надання допомоги дітям-сиротам, відновлення цивільної інфраструктури та будинків, що постраждали внаслідок воєнних дій тощо). Відбулося повне звільнення від ПДВ пального та гуманітарної допомоги, що надавалися силам Оброни держави, скасовувався податок на доходи фізичних осіб та військовий збір на цільову благодійну допомогу, що надавалася учасникам бойових дій, особам, які проживають на території, де проходять бойові дії, переселенцям та усім особам, що постраждали внаслідок повномасштабного нападу РФ.

Підсумовуючи, треба сказати, що багато інструментів податкової політики, які були використані Кабінетом Міністрів та Верховної Ради України досягли потрібної мети, але були й такі, що не відіграли суттєвої ролі, або ж і такі, які вплинули негативно. Рішення про введення спрощеної 2 %-ї системи знизило податкові платежі у той момент, коли це не було потрібно, адже багато підприємств, що не мали змоги платити податок на прибуток і так не платили би його, а розширення спрощеної системи на усіх контрагентів є збитковим як для бюджету, так і для підприємств, особливо у довгостроковій перспективі. Багато бізнесу не могло перейти на цю систему, адже вони би втрачали податковий кредит. Внаслідок таких дій імпортери стали більш конкурентноспроможними, у порівнянні із вітчизняними виробниками, тому що у той час як імпорт був звільнений від сплати ПДВ, українські виробники сплачували його у повному обсязі, тим більше, що при фіксації валютного курсу збільшення імпорту поступово приводило до зменшення валютних резервів та послаблення курсу гривні на «чорному ринку», що відіграв велику роль у ціноутворенні товарів у перші місяці повномасштабного вторгнення. Справедливим, але дещо запізним рішенням було відновити податки на імпорт із 1 липня 2022 року, у той же час відмінивши майже усі обмеження на імпорт товарів. Наразі ведуться дискусії щодо повернення до довоєнної системи оподаткування підприємств та організацій, що було би правильним рішенням, оскільки 2 %-а система не виправдала себе по відношенню до державного бюджету. В умовах війни доцільним рішенням для парламенту та уряду було би спрямування зусиль не на спрощення системи оподаткування, а на спрощення адміністрування цих податків для бізнесу. У той же час звільнення від податків ФОПів першої та другої груп є підтримкою малого бізнесу, що несе значні втрати внаслідок сильного падіння попиту та перерозподілу ринку, що стався із початком війни. Пільги для технопарків та наукових установ теж виявилися не ефективними, тому що користувалися ними мінімум підприємств у цій галузі, а наявність цих пільг у період дії воєнного стану говорить про існування нерівних умов на ринку. Під час війни та у післявоєнний період потреба у гуманітарній допомозі буде значною, тому наявність пільг у цьому секторі – своєчасний та ефективний інструмент податкової політики, який буде відігравати важливу роль у повоєнному відновленні держави. Повернення довоєнних податкових ставок по екологічному та земельному податках може бути дуже довготривалим внаслідок забруднення території України вибухонебезпечними предметами. У післявоєнний період можна буде говорити про податкову реформу, але, скоріше за все, вона не буде пов'язана із реальним зменшенням податкового тиску, оскільки відновлення держави потребуватиме усіх наявних для цього ресурсів. Проте зростання економіки держави в цілому можна стимулювати інтеграцією українського малого та середнього бізнесу у європейський та загалом міжнародний ринок, які значною мірою стали доступними для нього внаслідок відкриття кордонів та доступу до міжнародних платіжних інтернет систем.

Список використаної літератури:

1. Бульчак С.І. Роль монетарної політики держави у період постконфліктного відновлення економіки // Економіка, управління та адміністрування. Розділ: Фінанси, банківська справа та страхування, 2022
2. Державна податкова служба України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tax.gov.ua/>.

М.І. Ващенко, магістр I курсу, гр. ЗФБС-22-1м, ФБСО
Науковий керівник: І.В. Литвинчук, к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КАПІТАЛУ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

Згідно Закону України «Про банки та банківську діяльність» капітал банку це власні кошти, залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань [2].

Глибшому усвідомленню терміну та механізму функціонування банківського капіталу сприяє дослідження його деталізації за окремими складовими. В даному дослідженні категорію структури банківського капіталу пропонується розглядати за належністю до джерел утворення і визначити як наявність взаєморозташованих та пов'язаних складових (власного, залученого та позиченого капіталу), які відображають внутрішні зв'язки та взаємодію окремих елементів в сукупному капіталі банківської установи і визначають її існування з позицій ефективного оперування вказаними компонентами.

Так, гарантом стабільності та надійності у банківській діяльності є власний капітал, що сформований за рахунок коштів його власників та здійснює наступні функції: захисну, оперативну та регулювальну (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика видів банківського капіталу [1, с. 417]

	Власний капітал	Статутний капітал	Регулятивний капітал
Сутність	частка майна банку, яка фінансується коштом власників та власних засобів банку. Головними складовими власного капіталу у банку є його статутний, додатковий та резервний капітали, а також нерозподілений прибуток	сума внесків власників банку в його активи згідно із статутними документами	сукупність основного (1-го рівня) капіталу та додаткового (2-го рівня) капіталу банку
Функції	заснування і введення у дію банківської установи; база для обрахунку дивідендів й розподілу майна; репрезентативна (рекламна) функція	відповідальність та гарантія; забезпечення ліквідності; контролю та управління; захисна функція	покриття можливих негативних наслідків від різноманітних ризиків, що банки несуть в процесі діяльності; забезпечення захисту депозитів, фінансової стійкості і стабільності діяльності банківської установи; покриття збитків; відрахування до фондів і резервів з прибутку; відображення у публічних звітах руху коштів; відрахування коштів на рахунки в інші банки

Визначається власний капітал за допомогою розрахунків, таким чином включає статті власних та залучених коштів, наприклад, субординований борг.

Класифікаційні ознаки власного капіталу частково співпадають з ознаками, властивими сукупному банківському капіталу, проте існують деякі відмінності, пов'язані із специфічністю досліджуваної структурної компоненти. Увагу привертають такі, як порядок формування власного капіталу, форма інвестування (етап створення банку та виходу на ринок), джерела формування та спосіб розрахунку (етап зростання). Згідно чинного законодавства, формування і збільшення власного капіталу відбувається виключно у вигляді грошових внесків.

Отже, економічна сутність банківського капіталу розкривається в органічному поєднанні матеріально-речового змісту і суспільно-економічної форми.

Список використаної літератури:

1. Гайдаржийська О.М., Щепіна Т.Г., Отрошко В.П. Практичні основи аналізу та оцінки капіталу банку. «Молодий вчений», 2017. № 7 (47). Липень. С. 416-421.
2. Закон України «Про банки та банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>.

А.М. Ведішева, студентка I курсу
Житомирського торговельно-економічного коледжу
Науковий керівник: О.А. Виговська, доктор філософії, ст. викладач
Державний університет «Житомирська політехніка»

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ

Інтеграція підприємств України в економічний простір Європейського Союзу розпочалася в 2009 році. Саме тоді був розроблений та схвалений Порядок денний асоціації, який замінив План дій Україна – ЄС та поставив собі за мету слугувати орієнтиром для проведення реформ в Україні у процесі підготовки імплементації майбутньої Угоди про асоціацію. Практична мета Порядку денного асоціації (ПДА) полягала у визначенні пріоритетів з якими потрібно було починати працювати до підписання Угоди про асоціацію. Для реалізації зазначеної мети перелік пріоритетів міг бути змінений, окрім того були залучені інструменти Східного партнерства. Україною здійснено декілька заходів ПДА. Зокрема, «План дій для України щодо встановлення безвізового режиму для короткострокових поїздок» між Європейською Радою та Україною, а безпосередньо безвізовий режим для українців було встановлено 11 червня 2017 року. Політичну частину Угоди про асоціацію було підписано 21 березня 2014 року, економічну частину – 27 червня 2014 року. 16 вересня 2014 року Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. З 1 листопада 2014 року здійснювалося її тимчасове застосування. Повністю Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності 1 вересня 2017 року.

Вступ до Європейського Союзу від становлення незалежної України був головною метою. З кожним роком кількість українців, які підтримують вступ до ЄС збільшувалася. Відповідно до проведеного опитування Київським міжнародним інститутом соціології в липні 2022 року, встановлено, що 81 % українців підтримують вступ України до ЄС [1]. 23.06.2022 року Україна набула статус кандидата ЄС. Тема євроінтеграції стає ще більш актуальною через переорієнтування виробничих та торговельних ланцюгів на захід. Україна зазнала велику кількість матеріальних та людських втрат в наслідок російсько-української війни. Багато країн Європи надають допомогу Україні зараз і готові надавати її після закінчення військових дій на відбудову постраждалих міст.

Після закінчення війни буде необхідно відновлювати економіку, а це довготривалий та складний процес, але фінансова допомога для країн, які готуються до вступу в ЄС стане підґрунтям і полегшить цей процес. Також Єврокомісія повідомила, що буде надавати підтримку в відродженні української економіки та суспільства через підвищення її економічної конкурентоспроможності, розширення зовнішньої торгівлі та стимулюванні розвитку приватного сектору. Умови ведення бізнесу разом з законодавством будуть імplementовані до європейського зразку, що дозволить українським суб'єктам господарювання збільшити прибуток, покращити умови праці та якість товарів і послуг. Внаслідок цього рівень конкурентоспроможності зросте, що виведе економіку України на новий рівень та підвищить якість життя населення.

Значна кількість середнього та великого бізнесу України спрямувала увагу на вихід до світового ринку. Яскравими прикладами є групи українських компаній АТ «Рудь», ІП «Євроголд Інвестріз ЛТД», «Метінвест-СМЦ» та інші. Спостерігається позитивна динаміка реалізації їх продукції на європейських ринках. Для встановлення тривалого позитивного результату зазначені підприємства усвідомили важливість значних обсягів виробництва товарів та послуг високої якості, що характеризує українські підприємства як надійних товаровиробників. Через військовий стан в Україні більше ніж 7,2 млн жінок виїхали за кордон (за інформацією від управління у справах біженців ООН на 14 липня 2022 року), де були вимушені адаптуватись до реалій сьогодення та реалізували свій потенціал відкривши власну справу в країнах Євросоюзу. До прикладу, в Польщі українці відкрили понад 10 тис. підприємств різних напрямків, серед яких переважає будівництво та ІТ [2].

Доречною порадою для українського бізнесу буде спрямування своєї діяльності на європейський шлях розвитку, оскільки європейський ринок може забезпечити прозорі та зрозумілі умови для ведення бізнесу, зменшення ризику корупційної складової, вигідні умови кредитування та великий ринок збуту, в подальшому це дасть можливість покращити економічний стан України за рахунок збільшення надходжень до бюджету та забезпечить підвищення рівня соціальних стандартів для працівників та громадян України. Євроінтеграція бізнесу України є вірним шляхом розвитку, завдяки цьому Україна вийде з економічної кризи, а підприємства, які спрямовують свою діяльність в напрямку Європейських ринків отримають гарний досвід та можливість технічно покращити виробничі потужності.

Список використаної літератури:

1. Офіційний сайт Київського міжнародного інституту соціології. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kiis.com.ua/>
2. Офіційний сайт Управління Верховного комісара ООН у справах біженців в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unhcr.org/>

І.М. Власюк, студентка I курсу, гр. ФБС-8
Науковий керівник: О.А. Виговська, доктор філософії, ст. викладач
Державний університет «Житомирська політехніка»

АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ВІДКРИТОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ

Відповідно до стратегічних цілей Уряду України – засади прозорості та відкритості українського ринку є обов'язковими умовами розвитку фінансового сектору держави. Україна ставить за мету цифровізувати ринок та зробити доступним для всіх його учасників. Одним із ефективних інструментів впровадження процесів цифровізації в банківській сфері є відкритий банкінг або Open banking. Open banking – це система, в рамках якої банки відкривають свої інтерфейси програмування додатків (API), дозволяючи стороннім компаніям отримати доступ до фінансової інформації, необхідної для розробки нових додатків і послуг, що в кінцевому підсумку надає власникам рахунків ширші фінансові можливості. Open Banking стане ще одним кроком на шляху до появи більшої кількості фінтех-екосистем, які дозволять швидко створювати фінтех-проекти для нових гравців, підключати їх до банківських систем і випускати на ринок. Таким чином, відкритий банкінг є каталізатором великого поновлення фінтех-індустрії і появи нових продуктів і послуг.

Система відкритого банкінгу – це інноваційна технологія в банківській сфері, яка дозволяє банкам та іншим фінансовим установам обмінюватися даними та послугами за допомогою стандартів відкритого програмного забезпечення. У 2019 році Національний банк України спільно з учасниками фінансового ринку розпочав роботу із розробки концептуальних змін банківського бізнесу. Результатом стало прийняття Закону України «Про платіжні послуги» у 2021 р., що дозволяє втілити концепцію Open Banking, інтегровану з сучасною платіжною інфраструктурою, яка буде побудована на міжнародних стандартах (ISO 20022) [1]. Для НБУ є важливим рух у напрямі імплементації в Україні європейських стандартів та директив, адже відкритий банкінг відкриває можливості до переходу відкритих фінансів. Це дозволяє інтегрувати фінансові дані з такими нефінансовими галузями як охорона здоров'я, державна сфера, організаціями, що реалізують інвестиційні та страхові послуги, послуги з пенсійного. Впровадження принципів відкритого банкінгу в Україні має ряд переваг: впровадження системи відкритого банкінгу дозволить клієнтам використовувати більшу кількість банківських та фінансових послуг, що збільшить конкуренцію на ринку та знизить їх вартість; відкрита система банкінгу дозволить інноваційним компаніям та стартапам здійснювати розробку та впровадження нових технологій і послуг, що сприятиме зростанню інновацій; впровадження системи відкритого банкінгу дозволить органам державного регулювання та нагляду полегшити фінансовий моніторинг та контроль за фінансовими операціями, що зменшує ризик фінансової злочинності; відкрита система банкінгу дозволить залучати інвестиції та сприятиме економічному зростанню. Впровадження відкритого банкінгу позитивно вплине на реалізацію Державної стратегії розвитку українського фінансового сектору, де визначено, що 80 % усіх провайдерів платіжних послуг працюватимуть у відкритому банкінгу до 2025 року.

Відкритий банкінг – нова світова концепція, тому що багато країн ще тільки розглядають впровадження цього підходу в фінансових системах [2]. Досвід впровадження відкритого банкінгу мають Великобританія, ЄС та Австралія. У Великобританії відкритий банкінг введений в 2018 році. Регулятори встановили вимоги до банків щодо відкритого доступу до даних про транзакції клієнтів та послуг через стандартизовані програмні інтерфейси. Це дозволило стороннім розробникам створювати нові продукти та послуги на базі даних банківських клієнтів. У Європейському Союзі відкритий банкінг введений в 2019 році. Підходи та вимоги до відкритого банкінгу стандартизовані в рамках Директиви PSD2. PSD2 встановлює вимоги щодо захисту даних клієнтів та забезпечення конкуренції в фінансовій сфері. Резервний банк Австралії оголосив про відкритий банкінг в 2018 році. Регулятори встановили вимоги щодо відкритості даних та послуг в банківській системі.

Однак, існують певні ризики щодо відкритого банкінгу, зокрема, це кібербезпека, конфіденційність даних, ризик зловживання та технічні проблеми. Відкрита система банкінгу дозволяє обмінюватися даними між банками та фінансовими установами, що може призвести до вразливості з точки зору кібербезпеки. Тому важливо забезпечити захист персональних даних, конфіденційність, врегулювати механізми контролю та моніторингу фінансових операцій. Недооцінка банківськими установами прогресивних тенденцій і інноваційної культури створюють загрози для розвитку цифрового банкінгу. Близько 88% світових постачальників фінансових послуг вважають, що їх ринкова частка знаходиться під тиском інноваторів у сфері фінтех, та шукають можливості для впровадження технологічних інновацій у власний бізнес. Таким чином, відкритий банкінг дозволяє стороннім розробникам створювати нові продукти та послуги на базі даних банківських клієнтів, а також підвищує рівень конкуренції та ефективності фінансової сфери. Відкритий банкінг є важливим кроком у напрямку цифрової трансформації фінансової сфери, що має потенціал для поліпшення життя людей та підвищення ефективності бізнесу.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про платіжні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/cjfvv>.
2. Береславська О.І., Татяніна С.М. Відкритий банкінг як елемент розвитку фінансово-кредитних відносин в Україні. *Редакційна колегія*, 2022, 17.

Я.А. Гладищук, аспірант
Науковий керівник: Н.Г. Виговська, д.е.н., проф.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ТРАКТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ НА РІВНІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

При дослідженні сутності фінансової політики важливим є визначення наукового підходу до тлумачення даного поняття. Для глибокого аналізу в науці традиційно застосовують низку підходів, обумовлених особливостями та специфікою поняття, що вивчається. Одним із таких є системний підхід, що застосовується як метод, в якому всі зв'язки, елементи, функції та проблеми розглядаються у вигляді взаємопов'язаного цілого. Застосування системного підходу в наукових дослідженнях дозволяє отримати глибше розуміння складних явищ і проблем, забезпечує цілісний погляд дозволяє дослідити взаємозв'язки, що допомагає розробити більш ефективні стратегії та рішення.

Метою застосування системного підходу є створення на рівні спеціальної методології загальнонаукових принципів, положень, понять, форм та методів системних досліджень, відповідно до яких кожен об'єкт, розглянутий як система, вивчається як окремий елемент та як складова частина макросистеми вищого рівня складності з усіма суттєвими взаємозв'язками з іншими об'єктами, що входять до складу цієї макросистеми. Такий підхід дозволяє виявити глибинні зв'язки та закономірності, що існують у системі, та зрозуміти, як зміна одного елемента впливає на інші компоненти та на всю систему в цілому. Враховуючи багатогранність поняття «фінансова політика», що розглядається як окреме визначення на декількох рівнях економіки, застосування системного підходу до трактування поняття є пріоритетним. Важливим є відокремлення поняття «фінансова політика» на макро- та макрорівні: якщо у першому випадку існує ряд досліджень та наукових праць, які визначають специфіку поняття та його історичний розвиток, то тлумачення фінансової політики на рівні суб'єктів господарювання розглядається науковим товариством значно рідше. В першу чергу, це пов'язано зі специфікою самих підприємств, фінансова політика яких є різною відповідно до сфери їх діяльності, регіонального контексту та особливостями об'єкта дослідження. Але, незважаючи на такі специфічні відмінності, простежується закономірність у використанні методів та форм ведення фінансової політики.

Фінансова політика суб'єктів господарювання базується на кількох закономірностях, які відображають загальноприйняті тенденції та принципи, що характеризують ефективну фінансову політику у різних суб'єктів господарювання. Це включає принцип економічної раціональності та залежність від економічного циклу, урахування ризиків та забезпечення прозорості, диверсифікацію інвестицій та фінансову стійкість, оптимізацію оподаткування та урахування соціально-економічних факторів. Врахування цих закономірностей допомагає суб'єктам господарювання досягти ефективного управління фінансами, забезпечити стійкість та підвищити свою прибутковість у довгостроковій перспективі.

Тому доцільно розглядати фінансову політику суб'єктів господарювання не лише як окремий елемент у системі фінансової політики держави, але як відокремлену систему внутрішньої діяльності визначеного суб'єкта господарювання.

В цілому фінансову політику доцільно розглядати як систему, враховуючи об'єкти її застосування на різних рівнях фінансової системи, наявність ланок, тісно пов'язаних між собою за функціональними ознаками, а також спрямованість на досягнення поставленої мети.

Системний підхід до трактування поняття фінансової політики суб'єкта господарювання має кілька переваг з наукової точки зору. По-перше, він надає можливість розглядати фінансову політику як комплексний об'єкт, що складається з різних компонентів та взаємозв'язків між ними. По-друге, такий підхід дозволяє враховувати фактори, які впливають на формування фінансової політики, а саме: економічні, політичні, соціальні. По-третє, системний підхід до фінансової політики дозволяє вивчати та враховувати взаємозв'язки між фінансовою політикою та виробництвом, маркетингом тощо. Це надає можливість забезпечити інтегроване та збалансоване планування та управління фінансовою діяльністю суб'єкта господарювання, що сприяє досягненню кращих результатів у сфері економіки та фінансів.

Отже, застосування системного підходу до визначення фінансової політики суб'єктів господарювання дозволяє розглядати її як комплексний об'єкт зі взаємозв'язками між різними компонентами. Системний підхід до трактування поняття фінансової політики суб'єкта господарювання має переваги у розумінні його комплексності, урахуванні різних факторів та взаємозв'язків, а також сприяє інтегрованому та збалансованому плануванню та управлінню фінансовою діяльністю.

Список використаної літератури:

1. Лютий І.О. Концептуальні засади та суперечності реалізації фінансової політики держави. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2005. Вип. 79. С. 4–6.

СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ

Бюджетна система є основним елементом державного управління, який дає можливість належним чином забезпечувати ефективне використання бюджетних коштів для вирішення соціально-економічних завдань держави. Бюджетна система є об'єднанням усіх бюджетів, які діють на території певної країни відповідно до її бюджетного устрою. Сутність бюджетної системи полягає в тому, що вона є комплексним механізмом формування, розподілу та використання бюджетних коштів, що складають велику частку загальних фінансових ресурсів країни.

Згідно з Бюджетним кодексом України, бюджетна система – це сукупність державного і місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіального устроїв і врегульована нормами права [1]. Бюджетна система України має певну структуру, яка представлена на рис. 1.

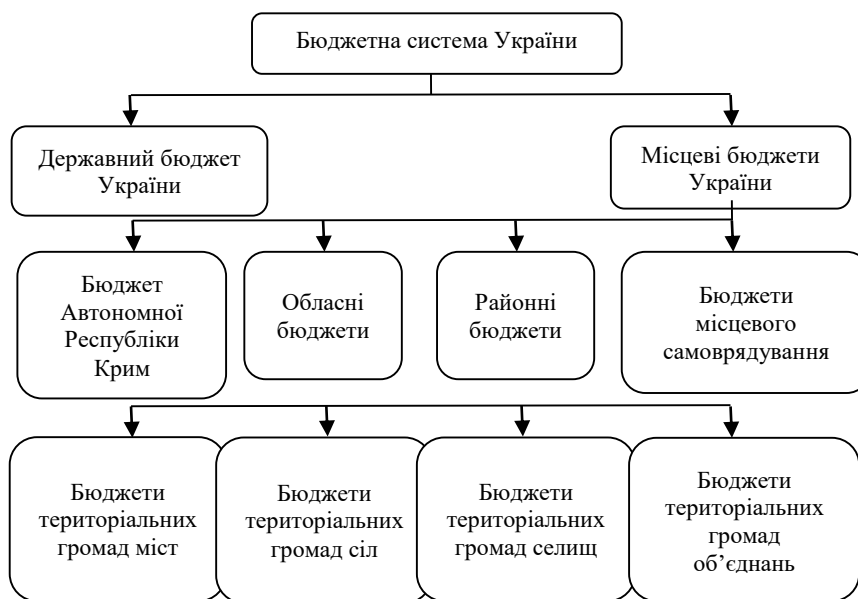

Рис.1 Структура бюджетної системи України

Отже, бюджетна система України складається з двох рівнів: державного бюджету та місцевих бюджетів. Державний бюджет включає в себе такі складові, як доходи державного бюджету, видатки державного бюджету, бюджетний дефіцит та державний борг. Він застосовується для фінансування заходів державного значення та знаходиться під контролем центральних органів влади. Державний бюджет можна розглядати як засіб впливу держави на економічні, соціальні, національні та регіональні процеси. Він являється економічним важелем реалізації державної влади. У свою чергу місцеві бюджети вміщують доходи та видатки місцевих бюджетів, бюджетний дефіцит та місцевий борг. Такі складові місцевих бюджетів мають особливе значення, оскільки напряду показують фінансову діяльність місцевих органів влади, а також їх відповідальність за розвиток та майбутнє підконтрольних їм територій та країни в цілому.

Розглядаючи сутність та складові бюджетної системи, неможливо не згадати про її принципи. Бюджетна система має такі принципи: єдності; збалансованості – обсяг витрачання має відповідати обсягу надходжень; самостійності – Державний бюджет України та місцеві бюджети є самостійними; повноти; обґрунтованості – бюджет формується на реалістичних макропоказниках розвитку України; ефективності та результативності; субсидіарності; цільового використання коштів; справедливості і неупередженості; публічності та прозорості – інформування громадськості з питань бюджетної політики.

Список використаної літератури:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. No2456-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, No 50-51 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

С.В. Головенко, студентка I-го курсу гр. ЗФБС-22-М, ФБСО
Науковий керівник: В.В. Довгалюк, к.е.н., доц. каф. фінансів та кредиту
Державний університет «Житомирська політехніка»

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЦИФРОВОЇ ВАЛЮТИ (CBDC)

Цифрова валюта є об'єктом інтересу для великого кола економічних агентів. Цифрова валюта має спільні риси як з паперовими, так і з електронними грошима, однак може стати в майбутньому єдиним засобом обміну, платежу і заощаджень. Крім цього, в цифровій валюті поєднуються властивості паперових грошей і електронної системи оплати, що дозволяє без перепон здійснювати платежі і перекази.

Сьогодні відсутні єдині уніфіковані стандарти регуляторного впливу на ринок цифрових валют. Звісно, що появою біткоїну відношення регуляторів до криптовалют зазнало кардинальних змін, однак на сьогодні існує як внутрішня складність їх впровадження та подальшого забезпечення фінансової стабільності. Перші дослідження в напрямку оцифрування валюти розпочалося в 2014 році. Одним з активних рушій оцифрування став Банк Англії, який підкреслив технологічну унікальність крипто валют. Незважаючи на активізацію ринку цифрових валют наразі країни Західної Європи не можуть підтвердити доцільність впровадження цифрової валюти центрального банку (CBDC) [2].

Постійно ведуться дослідження в цьому напрямку і як результат науковці виділили загальні переваги в існуванні цифрової валюти: анонімність використання; необмежені можливості транзакцій; платежі або без комісії, або з низькими комісіями; всі транзакції доступні кожному користувачеві; пірінгова мережа криптовалют. Таблиця 1 додатково розкриває переваги та недоліки цифрової валюти [3].

Таблиця 1

Переваги та недоліки цифрової валюти

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> – доступність у використанні (наявність електронного гаманця та доступ до Інтернету) – оперативність проведення транзакцій; – лояльний контроль обігу валюти; – копіювання або знищення гарантується завдяки блокчейн технології; – обмін валюти на будь-які товари і послуги, на звичайну валюту, – використання як інвестиційного активу 	<ul style="list-style-type: none"> – втрата доступу до електронного гаманця через технічні несправності; – залежність цифрової валюти від її попиту; – недостатнє або неналежне регулювання цієї сфери (заборона деякими державами цифрової валюти як виду платіжного засобу); – помилкові транзакції валюти; – недовіра до законності, стабільності валюти та транзакцій з нею; – можливість легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, фінансування тероризму

Насправді, короткий термін функціонування ринку цифрової валюти не дозволяє виокремити більше переваг, а формує значні недоліки, які безпосередньо пов'язані, в першу чергу, із відсутністю правового регулювання, в тому числі і статусу, криптовалют в Україні. Негативним моментом для економіки країни є й те, що операції з криптовалютою та її оподаткування не визначено. Саме такий факт дозволяє функціонування ще одному інструменту тонізації економіки. На сьогодні в Україні відсутнє дієве законодавство щодо обігу такої валюти, а кількість проблем щодо її використання лише зростає. Науковцям та практикам у сфері фінанси необхідно звернути увагу саме на інтернет-простір та віртуальні активи, тому що саме цей напрям є основою формування внутрішньої та зовнішньої політик провідних країнах світу. Тому ця проблема потребує комплексного вирішення через формування як загальних інтересів всього суспільства та міжнародного співробітництва, так і індивідуальних інтересів країни зокрема [1].

Отже, цифрова валюта є сучасним грошовим засобом проведення фінансових операцій, який затребуваний своєю актуальністю серед користувачів мережі Інтернет. Проте цифрова валюта створювалася і з метою реалізації механізмів прямого світового інвестування. Наразі цифрова валюта – це продукт цифрової економіки та форма віртуальної валюти. В основу її функціонування лежить децентралізований механізм емісії та обігу, що представляє складну систему технологічних процедур, які мають певні особливості, переваги та недоліки використання.

Список використаної літератури:

1. Павлюк Я. Майбутнє цифрової валюти в Україні. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2023/04/12/699012/>
2. Про е-гривню – цифрові гроші Національного банку. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia>
3. Довгалюк В. та ін. Особливості функціонування платіжної системи України. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 2023. №1(48), С. 42–63. <https://doi.org/10.55643/fcapter.1.48.2023.3962>

О.В. Голубенко, магістр I курсу, гр. ЗФБС-22м, ФБСО
Д.В. Радзівівська, магістр I курсу, гр. ЗФБС-22м, ФБСО
Науковий керівник: Н.Г. Виговська, д.е.н., проф.
кафедра фінансів та цифрової економіки
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕОБАНКІВ В УКРАЇНІ

Стрімкий розвиток процесів цифровізації вплинув на економічні зрушення в національній та світовій економіках, включаючи зміни у розвитку фінансового ринку. Fintech-інструменти формують розвиток прогресивних фінансових продуктів та послуг, таких як розвиток банків, що функціонують в режимі реального часу без прив'язки до певного місця знаходження та банківських відділень, тобто поява необанків, або «віртуальних банків», «цифрових банків» чи «мобільних банків».

Необанки – це нові гравці на ринку фінансових послуг, що надають зручні та доступні послуги за допомогою інноваційних технологій, але також стикаються зі своїми викликами та ризиками. Необанки надають фінансові послуги, але не є традиційними банками з ліцензією на зберігання коштів клієнтів. Такі установи мають широкий спектр фінансових послуг, таких як електронні платежі, перекази грошей, кредитування, інвестування, страхування та інше. Одна з головних особливостей небанківських компаній полягає у використанні технологій та інновацій для забезпечення швидкості, зручності та доступності своїх послуг для клієнтів. Необанки отримали значний успіх та привернули увагу інвесторів, оскільки можуть пропонувати більш інноваційні та ефективні рішення для клієнтів, ніж традиційні банки [1].

Значними перевагами небанків перед традиційними банками є: швидкість та зручність у доступі до фінансових послуг через мобільні додатки та інтернет-сервіси, адже клієнти можуть легко здійснювати платежі, перекази грошей та отримувати кредити без відвідування банківських відділень; необанки пропонують низькі комісії та відсутність прихованих витрат для клієнтів, що забезпечує прозорість та довіру у фінансових відносинах; використання інноваційних технологій та рішення для удосконалення фінансових послуг; доступність фінансових послуг в будь-якому місці та в будь-який час через мобільні додатки та інтернет-сервіси; необанки використовують сучасні інноваційні технології та рішення для забезпечення безпеки та надійності послуг, що гарантує ефективніший захист від шахрайства та кіберзлочинності на відміну від традиційних банків.

Однак, необанки також стикаються з певними викликами та ризиками:

- не підлягають регуляторній охороні, як і традиційні банки, що може створювати проблеми з захистом прав клієнтів та забезпеченням стабільності фінансової системи;
- відсутність традиційних банківських відділень, що може створювати проблеми для клієнтів, які потребують фізичного звернення до банку;
- обмеження доступу до деяких фінансових послуг, таких як кредити або інвестиції, для деяких клієнтів залежно від їх кредитної історії або доходу;
- можливий недостатній рівень забезпеченості, що створюватиме ризики для клієнтів у разі банкрутства компанії;
- залежність від технічних рішень та мереж, що може призводити до збоїв, які можуть перешкоджати здійсненню фінансових транзакцій;
- ймовірність кібератак та шахрайство з даними, що може створити серйозні наслідки для клієнтів та компанії.

Небанківські фінансові установи в Україні, такі як страхові компанії, лізингові компанії, факторингові компанії та інвестиційні компанії, мають значні перспективи на українському ринку. Один з факторів, що сприяє розвитку небанківських фінансових установ – зростання рівня доходів населення та збільшення його споживчої активності [2]. Це в свою чергу приводить до зростання попиту на фінансові послуги, такі як страхування, лізинг, факторинг та інвестиції. Ще одним із факторів, що сприяє розвитку небанківських фінансових установ, є покращення регуляторної бази та сприятливих умов для їх діяльності. На сьогодні в Україні діє ряд законів та нормативно-правових актів, які регулюють діяльність небанківських фінансових установ та створюють для них сприятливі умови. Крім того, небанківські фінансові установи можуть бути більш гнучкими та швидкими в прийнятті рішень, що може стати їх конкурентною перевагою порівняно з банками. Отже, перспективи небанківських фінансових установ в Україні та їх розвиток може забезпечити додаткові можливості для економічного зростання та розвитку в країні.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про платіжні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/cjfvv>
2. Іршак, О., Творидло О. Розвиток небанків в Україні. *Економіка та суспільство*, 2022. (36).

О.М. Гоманюк, магістр I курсу, гр. ЗФБС-22-1м, ФБСО
Науковий керівник: І.В. Литвинчук, к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ

Страховання – це потужна фінансово-кредитна система, яка майже не відрізняється від банківської. Значення страхування збільшується в міру розвитку конкуренції та ринкових відносин. Саме через страхування формуються значні інвестиційні ресурси та політика соціально-економічного захисту населення.

Без функціонування потужного ринку страхових послуг неможливе створення ефективної системи захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб, забезпечення економічної безпеки держави. Крім того, страхування є важливим джерелом акумулювання коштів для подальшого їх використання задля компенсації збитків, спричинених внаслідок страхових подій, а також захищає бізнес від фінансових ризиків та забезпечує соціальну підтримку.

Беручи до уваги трактування «страхового ринку» українськими та закордонними вченими, було виявлено, що усі погляди можна згрупувати наступним чином (рис. 1).

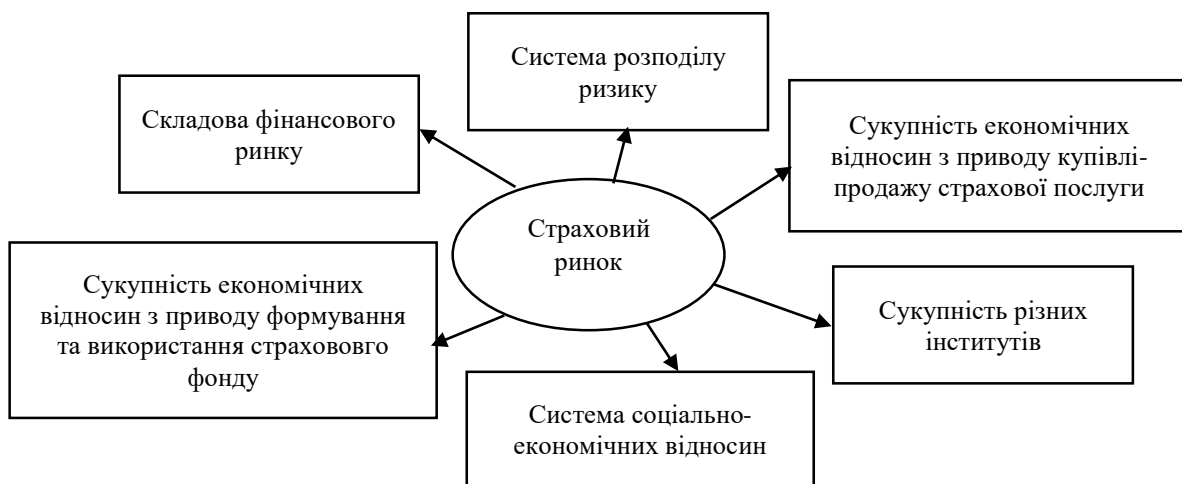

Рис. 1. Підходи до сутності поняття «страховий ринок» [1, с. 727]

Розвиток страхового ринку України можна характеризувати основними принципами, а саме:

1. Мотивація діяльності страховиків і страхувальників – держава створює певні умови, щоб страхові компанії були зацікавлені у наданні послуг, а юридичні та фізичні особи – в страхових послугах;
2. Довіра – це принцип розвитку страхового ринку, заснований на матеріальній та моральній відповідальності страховика перед страхувальником, на надійному правовому захисті страхувальника;
3. Стабільність полягає у створенні державою зрозумілих і ефективних правил для сталого та ефективного функціонування страхового ринку;
4. Обмеження присутності держави на страховому ринку полягає у тому, що держава втручається у діяльність страховиків у випадку формування статутних капіталів, контролю за платоспроможністю страховиків, встановлення правил формування та обліку страхових резервів, оподаткування;
5. Верховенство права, тобто правове регулювання страхової діяльності;
6. Конкурентність – коли держава створює сприятливі умови для розвитку страхового ринку з метою забезпечення реалізації права на вільний вибір страховика та ефективний страховий захист. Держава гарантує страховикам і страхувальникам вільний вибір видів страхування.
7. Системність полягає у узгодженні планів щодо реформування страхового ринку з заходами і планами інших галузей економіки.

Страховий ринок України продовжує працювати з урахуванням виникнення нових викликів. Сторони страхування як і у довоєнний час несуть зобов'язання один перед одним і сьогодні, як ніколи, спрацьовує принцип довіри та підтверджується соціальна відповідальність страховиків.

Список використаної літератури:

1. Матвеев В.В., Гайдаржийська О.М., Отрошко В.П. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку Молодий вчений. 2018. № 2(2). С. 727-731.

А.В. Гоцька, студ. гр. ЗФБС-22-М, ФБСО
Науковий керівник: В.В. Довгалюк, к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Сучасна ситуація в Україні та військовий конфлікт, який бере свій початок ще з 2014 року, здійснив великий вплив на промисловий виробіток та появу проблем зі збереження нашого довкілля. Маючи значні можливості зростання та великий економічний потенціал Україна так чи інакше використовує в своїй практиці досвід європейських країн. Виходячи з того, що зіткнення з екологічною кризою створює свій акцент на зміну певної податкової політики держави. Однією з основних проблем є забруднення викидами підприємств в атмосферу різних шкідливих речовин, що може бути спричинене, в першу чергу, застарілістю обладнання підприємств [1-3].

Різні екологічні проблеми, як правило, перешкоджають розвиватися національній економіці, тому зростає потреба в розробці дієвого впровадження адміністративних, економічних та законодавчих методів, які будуть регулювати екологічну політику держави в цілому.

На нашу думку, до основних екологічних проблем можна віднести:

- невиконання та недотримання природоохоронного законодавства;
- недостатність чіткого розподілу природоохоронних та господарських функцій;
- недостатнє розуміння в суспільстві пріоритетів збереження навколишнього природного середовища;
- значне зношення основних фондів транспортної та промислової інфраструктури;
- ухилення підприємців від повної визначеної законом сплати екологічного податку.

Екологічне оподаткування та сам екологічний податок є невід'ємною частиною загальної сукупності заходів економічної політики. На даний момент з'являється все більше різних фактів їх ефективного застосування під час вирішення теперішніх та попередження майбутніх проблем екології для суспільства, наслідки яких можуть сприяти цілому комплексу проблем наприклад: зміні клімату; забрудненню повітря; різкому та глобальному потеплінню; забрудненню води; втраті біорізноманіття; винищенню лісів; руйнуванню та втраті озонового шару [4].

Екологічне оподаткування є одним із джерел фінансових ресурсів, яке, як правило, спрямовується на різноманітні правоохоронні заходи, відновлення знищених лісів, створення та забезпечення заходів спрямованих на охорону природи. Високі та значні ставки податків змушують промислові підприємства запроваджувати різні технологічні схеми по збереженню навколишнього середовища.

Отже, виходячи з усього вказаного вище, можна сказати, що основними шляхами досягнення зазначеної мети можуть бути оптимізація платників, покращення та спрощення механізму стягування податків за допомогою податкових агентів, які сплачують екологічний податок. Вищезазначене забезпечить однакові умови для справляння податків та зборів, а також покращення принципу та механізму їх адміністрування.

Лише завдяки реформуванню діючого екологічного оподаткування та покращенню екологічних інструментів регулювання в Україні вдасться досягти узгодження різних за рівнем інтересів, які стосуються виробництва і раціонального природокористування, досягнути запровадження ефективної та регульованої еколого-економічної поведінки суб'єктів господарювання. Гарний ефект ще надасть заміна старого обладнання на більш сучасне, яке буде заощаджувати енергію.

Отже, кожен з нас має дбати про навколишнє середовище та дотримуватися всіх законодавчих норм та нормативів, щоб зберегти та жити в чистому екологічному середовищі.

Список використаної літератури:

1. Александрова М., Довгалюк В. Перспективи розширення фіскального простору місцевого самоврядування. Економіка та суспільство. 2021. №28. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/522>.
2. Александрова М.М., Довгалюк В.В. Пріоритети підвищення ефективності податкового контролю в Україні. Економічний простір. 2021. №171
3. Довгалюк В.В., Копаниця Є.О. Місце податкових надходжень в доходах місцевих бюджетів. Розвиток інтегрованої звітності підприємств: міжнародна наукова конференція, 4-5 жовтня 2019 року. Житомир : "Житомирська політехніка", 2019.
4. Оводенко Т. Екологічний податок в Україні-2022: зміни та спроможність виконати майбутні жорсткі вимоги і нормативи. ECOBUSINESS. Екологія підприємства. 2022. №9. URL: <http://surl.li/hntlx>.

І.Р. Гусейнова, студентка І-го курсу гр. ЗФБС-22-М, ФБСО
Науковий керівник: С.М. Дячек, к.е.н., доц., доц. каф. фінансів та цифрової економіки
Державний університет «Житомирська політехніка»

СУЧАСНІ МЕТОДИ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Розпад СРСР та здобуття незалежності, світова фінансова криза у 2008 році, початок війни у 2014 році, пандемія коронавірусу у 2020 році та повномасштабна війна з лютого 2022 року є головними подіями, які мали безпосередній вплив на скорочення економіки України. Через нестабільний та мінливий стан ринкового середовища суб'єкти господарювання можуть мати фінансові ризики, що призводять до отримання фінансових збитків. Тому актуальним питанням постає пошук методів нейтралізації або мінімізації фінансових ризиків, реалізація яких призведе до збільшення доходу при оптимальному співвідношенню витрат, зниження рівня ризику та забезпечення стійкого та ефективного функціонування суб'єкта господарської діяльності.

Багато вітчизняних та зарубіжних науковців займалися дослідженням управління фінансовими ризиками та методами їх нейтралізації, а саме: І.Бланк, Б.Вишнівська, Б.Литвин, М.Стельмах, Г.Чернова, Г.Крамаренко, З.Боді, Р.Мертон та інші.

Фінансовий ризик є однією з найскладніших категорій, пов'язаною із здійсненням господарської діяльності підприємства, а нейтралізація фінансових ризиків - одним із найважливіших етапів процесу управління ними і здійснюється на основі прийнятої обґрунтованої фінансової стратегії. Механізм нейтралізації фінансових ризиків ґрунтується на використанні сукупності методів і прийомів зменшення можливих фінансових втрат. Методи нейтралізації фінансових ризиків, які висвітлюються в вітчизняній економічній літературі, наведені в табл. 1 (табл. 1).

Таблиця 1

Методи нейтралізації фінансових ризиків в економічній літературі

Методи управління фінансовими ризиками	Вчені-економісти								
	З. Боді та Р. Мертон [1]	Бланк І.А. [2]	Ілляшенко Т.О. та Ковбаса Ю.В.	Корж Н.В. [4]	Жихор О.Б. та Балясна Ю.С. [5]	Костешський В.В. та Бугтов А.М. [6]	Журавка Ф.О. та Журавка О.С. [7]	Землячкова О.А. та Савочка А.С.	Гранатуров В.М. [9]
Уникнення ризику		+	+	+	+	+	+		
Утримання ризику	+		+		+	+			
Мінімізація ризику			+	+		+			
Передача ризику	+		+		+			+	
Прийняття ризику на себе	+		+		+			+	
Об'єднання ризику			+					+	
Лімітування концентрації ризику		+	+	+	+	+	+	+	+
Хеджування		+	+	+	+	+	+	+	+
Диверсифікація		+	+	+	+	+	+	+	+
Розподіл ризику		+					+	+	
Самострахування (внутрішнє страхування)		+					+	+	+
Страхування ризиків		+		+		+	+	+	+
Локалізація ризиків				+					
Відвернення збитку	+								
Факторинг				+					
Резервування коштів									+
Аутсорсинг ризику									
Запобігання збиткам									
Зменшення розміру збитків									
Зниження частоти збитку									
Використання внутрішніх фінансових нормативів								+	

Як бачимо з табл. 1, спостерігається неоднозначність поглядів науковців щодо складу та кількості методів, які можуть бути використані задля нейтралізації фінансових ризиків. Однак із усієї запропонованої сукупності ми, в першу чергу, можемо виділити групи методів, які мають на меті уникнення ризиків; мінімізацію ризиків (диверсифікація ризиків, лімітування ризиків, розподіл ризиків, хеджування ризиків) та мінімізацію збитків у разі неможливості уникнення настання ризикової події (самострахування, страхування). Найпростішим методом нейтралізації фінансового ризику є уникнення ризику, який полягає у розробленні заходів у межах підприємства та спрямовані на виключення певного виду фінансового ризику. Перевагою цього методу є уникнення можливих фінансових втрат, а недоліком – неотримання прибутку.

У монографії З.Боді та Р.Мертонна з'являється новий механізм мінімізації фінансових втрат – відвернення збитку як сукупність дій, які підприємство виконує для зниження ймовірності втрат і для мінімізації наслідків від фінансових ризиків [1]. Ще одним методом управління фінансовими ризиками для зниження фінансових втрат від настання ризиків є запобігання збитків. Підприємство вживає заходи, спрямовані на зменшення несприятливих подій, які можуть призвести до отримання збитків. Також у фінансовій літературі можна зустріти виділення методів утримання ризиків та їх перенесення. Суб'єкти господарювання, які мають на меті утримати ризики, можуть скористатися наступними методами:

- Лімітування концентрації ризику – встановлюються внутрішні ліміти, що дозволять не виходити за межі допустимого рівня ризику.

- Розподіл ризику – передбачає частковий трансфер фінансових ризиків на партнерів, які мають сприятливі умови для їх нейтралізації.

- Самострахування – полягає у створенні підприємством резервних фінансових ресурсів для покриття потенційних збитків за ризиками, які не пов'язані з діями контрагентів [7].

Методами нейтралізації фінансових ризиків, що передбачають в собі перенесення ризиків, є:

- Хеджування – використання фінансових інструментів у вигляді похідних цінних паперів, спрямовані на зменшення ймовірності виникнення фінансових ризиків.

- Диверсифікація – спосіб мінімізації фінансових ризиків шляхом розподілення капіталу між видами діяльності або об'єктами інвестування, які не пов'язані між собою, перешкоджаючи концентрації ризиків.

- Страхування – полягає в захисті майнових інтересів суб'єкта господарювання при настанні страхового випадку страховиками за рахунок страхових внесків [7].

- Аутсорсинг ризику – представляє собою передачу управління фінансовим ризиком сторонній спеціалізованій організації, тобто банкам чи іншій фірмі.

Метод локалізації ризику можна використати при ідентифікації джерел ризику і розділити ризик на елементи, за допомогою створених додаткових структур встановлюється контроль над цими джерелами ризику та запроваджуються заходи по зниженню рівня ризику підприємства.

Об'єднання ризиків – метод, який полягає у мінімізації ризику за допомогою перетворення випадкових збитків у відносно невеликі постійні витрати.

У системі методів нейтралізації фінансових ризиків також можна виділити внутрішні механізми їх нейтралізації, які обираються та здійснюються у рамках самого суб'єкта господарської діяльності, (наприклад, самострахування або резервування, лімітування або нормування ризиків, диверсифікація, хеджування) та зовнішні механізми мінімізації та нейтралізації ризиків, що реалізуються за допомогою залучення інших економічних суб'єктів (факторинг, страхування) [1].

Одним з внутрішніх механізмів нейтралізації фінансового ризику є прийняття ризиків на себе. Підприємство займається пошуком джерел необхідних ресурсів для покриття потенційних втрат. У такій ситуації збитки відшкодовуються з будь-яких фінансових ресурсів, які залишилися після настання фінансового ризику. Схожий по суті є метод утримання ризику, що виділяється З.Боді, Р.Мертонном, Т. Ілляшенко та полягає в покритті збитків за рахунок власних ресурсів і коштів компанії [1], [3]. Утримання ризику застосовується за умови, коли фінансовий ризик настає попри попереджувальні заходи

Отже, вибір методу впливу на ступінь фінансових ризиків є важливим етапом процесу управління, але аналіз економічної літератури показав відсутність єдиного погляду на дану проблему, кожен науковець пропонує свій набір методів, а також відносить їх до різних груп, що нерідко мають однакове змістовне навантаження, але різну назву. Кожен з наведених методів має свої обмеження в застосуванні, але правильне поєднання й використання цих методів сприяє зменшенню впливу фінансових ризиків на діяльність підприємства. Вважаємо, що при виборі методу обов'язково необхідно враховувати фінансовий стан підприємства та рівень ризику господарської операції.

Список використаної літератури:

1. Куцик П.О., Васильців Т.Г. та ін. *Управління фінансовими ризиками*. Львів, Україна: Растр-7, 2016.
2. Бланк І.А. *Управління фінансовими ризиками* / І.А. Бланк. – К.: Ніка-Центр, 2005. – 600 с.
3. Ілляшенко Т.О., Ковбаса Ю.В. *Управління фінансовими ризиками суб'єктів господарювання в Україні на сучасному етапі // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю наукової діяльності ф-ту економіки та менеджменту СумДУ, м. Суми, 3-5 квітня 2012 р. / Відп. за вип. О.В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2012. – Т.3. – С. 72-74.*
4. Корж Н.В. *Методи управління фінансовими ризиками // Траскторія науки. Міжнародний електронний науковий журнал. – 2016. – Т. 2. – № 10. – С. 11-16.*
5. Жихор О.Б., Балясна Ю.С. *Управління фінансовими ризиками та методи їх нейтралізації на підприємстві // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2011. – № 2. – С. 149-153.*
6. *Костецький В.В. Напрями побудови системи управління фінансовими ризиками на підприємстві / В.В. Костецький, А.М. Бутов // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Т. 1. – № 3. – С. 60-66.*
7. Журавка, Ф.О. *Методологічні підходи до управління фінансовими ризиками підприємства / Ф.О. Журавка, О.С. Журавка // Вісник української академії банківської справи. – 2006. – № 2 (21). – С. 42-47.*
8. Землячова О.А., Савочка Л.С. *Класифікація фінансових ризиків та методи їх зниження / Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції – 2012 – № 3. – С. 50-57.*
9. Гранатуров В.М. *Ризики підприємницької діяльності: проблеми аналізу / В.М. Гранатуров, О.Б. Шевчук. – К.: Зв'язок, 2000. – С. 152.*

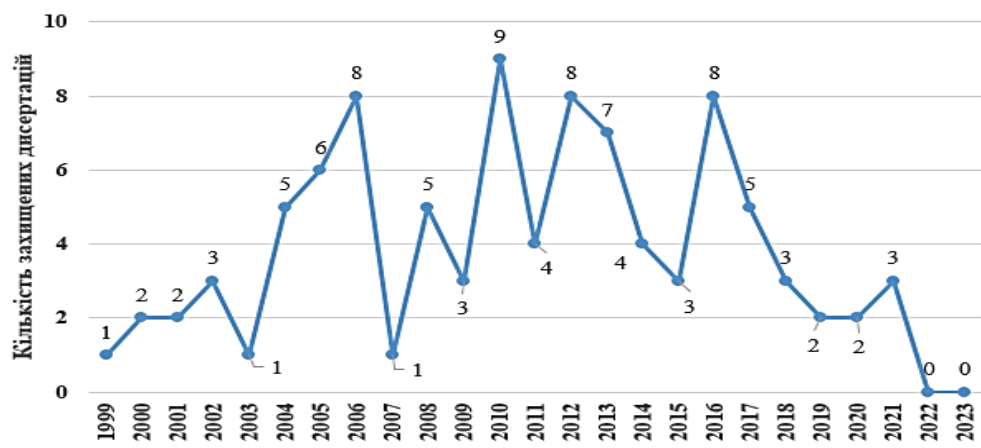
С.М. Дячек, к.е.н., доц., доц. каф. фінансів та цифрової економіки
М.П. Петренко, студент I-го курсу гр. ФБСМ-8, ФБСО
Державний університет «Житомирська політехніка»

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ПІДПРИЄМСТВА: СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ

Управління основними засобами є ключовим фактором в забезпеченні ефективної діяльності будь-якого підприємства, оскільки основні засоби становлять основу виробничого потенціалу підприємства та можливостей для подальшого розвитку і, зазвичай, займають значну частину в балансі будь-якого суб'єкта господарювання.

Важливою умовою забезпечення успішної діяльності підприємства у короткостроковій та довгостроковій перспективі є постійний моніторинг формування, використання та відтворення цих активів, а також змін структури необоротних активів та їх якісних характеристик. Ефективне управління основними засобами допомагає досягти поставлених бізнес-цілей, збільшити конкурентоспроможність та стабільність на ринку, знизити ризик фінансових втрат та збільшити доходи підприємства.

Питанням управління основними засобами підприємства присвячено праці багатьох провідних вітчизняних та закордонних вчених: О.Амоші, І.Балабанова, І.Бланка, С.Брігхема, Р.Брейлі, Н.Брюховецької, О.Василика, О.Зборовського, М.Міллера, С.Онишко, А.Пилипенка, Т.Теплова, В.Ткаченка, Р. Дж. Хікса, М.Чумаченка, У.Шарпа, І.Швець та ін. Проте, незважаючи на багаторічні напрацювання, ряд важливих питань залишаються невирішеними і потребують подальшого дослідження, що підтверджується кількістю захищених протягом 1999–2021 років в Україні дисертацій, об'єктом дослідження яких є основні засоби підприємства (рис. 1).

*Побудовано автором на основі [1]

Рис.1. Кількість захищених в Україні дисертацій, об'єктом дослідження яких є основні засоби підприємства*

Як бачимо з рис. 1, основні засоби, як об'єкт досліджень, викликають постійний інтерес з боку науковців, адже протягом 1999–2021 років було захищено 95 дисертацій за рядом спеціальностей, серед яких 56 % припадає на спеціальність «Економіка та управління підприємствами», 37 % – на спеціальність «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» і лише 5 % на спеціальність «Гроші, фінанси і кредит» (табл. 1). В свою чергу, тематика дисертаційних робіт яскраво демонструє актуальні проблеми в науці та практиці (табл. 2). Формулювання проблем науковцями та розробка рекомендацій були здійснені на матеріалах підприємств різних видів економічної діяльності, серед яких переважають підприємства АПК (29 робіт), підприємства переробної промисловості (зокрема машинобудівні підприємства), транспортні підприємства.

Проаналізувавши матеріали дисертацій вітчизняних науковців, спостерігаємо найбільшу активність досліджень у 2006, 2010, 2012 та 2016 роках, причому якщо у 2006 р. науковці найбільше зосереджують свою увагу на проблемах обліку основних засобів, то у 2010, 2012 та 2016 роках – на підвищенні економічної ефективності використання основних засобів та пошуку шляхів їх відтворення.

Так, за даними табл. 1 35 дисертацій було захищено за спеціальністю «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». В першу чергу, це було зумовлено реформуванням системи бухгалтерського обліку в Україні, що знайшло своє відображення у прийнятті Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV та затвердженні вітчизняних Положень (стандартів) бухгалтерського

обліку. В подальшому актуальність цих досліджень викликана необхідністю адаптації бухгалтерського обліку до галузевих потреб, підвищення якості, оперативності та інформативності облікових та аудиторських даних про основні засоби, необхідних для ефективного управління ними.

Таблиця 1

Кількість захищених дисертацій у розрізі спеціальностей*

Спеціальність	Кількість захищених дисертацій	Питома вага
08.06.04 - Бухгалтерський облік, аналіз та аудит	14	15
08.00.09 - Бухгалтерський облік, аналіз та аудит	21	22
08.02.03 - Організація управління, планування і регулювання економікою	1	1
08.06.01 - Економіка, організація і управління підприємствами	4	4
08.07.02 - Економіка сільського господарства і АПК	7	7
08.07.01 - Економіка промисловості	1	1
08.00.04 - Економіка та управління підприємствами	41	44
08.04.01 - Фінанси, грошовий обіг і кредит	1	1
08.00.08 - Гроші, фінанси і кредит	4	4
08.00.05 - Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка	1	1

*Побудовано автором на основі [1]

Проблема відтворення основних засобів не втрачає своєї актуальності протягом усього аналізованого періоду – їй присвячена найбільша кількість досліджень (37 з 95 дисертацій), адже протягом 18 років рівень зносу основних засобів варіював від 43,7 % у 2000 р. до 83,5 % в 2014 р., після чого дещо скоротився до 57,6 % у 2021 р. [2], але ці зміни відбулися не стільки завдяки ефекту інвестицій, як внаслідок переоцінки балансової вартості за результатами гіперінфляції в 2014–2015 рр., тобто коливання показника зносу в межах 25–30 % може бути обумовлено методами обліку, притому що фізичний стан і моральний знос основних засобів істотно не змінилися.

Одним з визначальних важелів функціонування механізму відтворення основних засобів є формування і використання джерел фінансування відтворювальних процесів. Незадовільний стан основних засобів на вітчизняних підприємствах різних форм власності, повільні темпи оновлення матеріально-технічної бази виробництва, проблематичне впровадження багатьма підприємствами нових технологій є наслідком недостатності фінансового забезпечення відтворення основних засобів, що зумовлює необхідність акцентувати увагу на питаннях, пов'язаних з формуванням джерел фінансування відтворення основних засобів. Однак протягом аналізованого періоду ці питання залишаються малодослідженими – лише 5 дисертаційних робіт за спеціальністю «Гроші, фінанси і кредит» та 2 за спеціальністю «Економіка та управління підприємствами» були присвячені цій проблемі.

Таблиця 2

Кількість захищених дисертацій у розрізі досліджуваних питань*

Проблемні питання	Кількість захищених дисертацій	Питома вага
Облік основних засобів	35	25
Аудит основних засобів	10	11
Контроль основних засобів	6	6
Аналіз основних засобів	8	8
Планування	6	6
Оцінка основних засобів	1	1
Амортизаційна політика підприємства	6	6
Управління основними засобами	15	16
Економічна ефективність використання основних засобів та шляхи її підвищення	9	9
Відтворення основних засобів та його фінансове забезпечення	37	39
Оновлення основних засобів на основі лізингу, оренди	4	4
Всього захищених дисертацій	95	100

*Побудовано автором на основі [1]

Проблема підвищення ефективності використання основних засобів також займає одне з центральних місць в економіці України та дослідженнях науковців, оскільки від її вирішення залежатиме фінансовий стан суб'єктів господарювання, результати їх фінансово-господарської діяльності та конкурентоспроможність на ринку.

Активність досліджень у сфері управління основними засобами за останнє п'ятиріччя поступово знижувалася, однак останні події в Україні підтверджують їх важливість. Вітчизняні підприємства сьогодні знаходяться в непростій ситуації, яка є результатом кризових років внаслідок пандемії коронавірусу та повномасштабного вторгнення росії на територію України у 2022 році. Одні компанії були змушені евакуювати свої активи з території активних бойових дій, а інші зовсім припинили свою діяльність. В умовах знищення, пошкодження та вивезення основних засобів суб'єктів господарювання ефективне управління основними засобами є особливо важливим для збереження функціональності та цілісності підприємств. Необхідними є дослідження щодо пошуку нових форм відтворення основних засобів в умовах війни та післявоєнний період, обґрунтування стратегії фінансового забезпечення відтворення основних засобів, розробки механізму державної підтримки фінансового забезпечення відтворення основних засобів підприємств.

Список використаної літератури:

1. Офіційний веб-портал «Національний репозитарій академічних текстів» URL: <https://nrat.ukrintei.ua/> (дата звернення: 03.05.2023)
2. Офіційний веб-портал «Державна служба статистики України» URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.05.2023)

В.В. Дячук, магістрант I курсу, гр. ФБСМ-8, ФБСО
Науковий керівник: І.В. Литвинчук, к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ

Ринок платіжних карток почав розвиватися в Україні на початку 2000-х років. Спочатку існували смарт-карти мобільних операторів, за допомогою яких можна було поповнювати послуги оператора зв'язку, але вони не заробили сильного обороту і готівка залишилася основним платіжним засобом. Пізніше почали з'являтися термінали, які могли приймати будь-які види платежів і за допомогою яких жителі України могли миттєво переказувати кошти на рахунки постачальників товарів і послуг. Держава негайно почала впроваджувати заходи щодо регулювання даного виду бізнесу, оскільки такі термінали швидко набули популярності на території України. Сьогодні банківські картки є ключовим елементом електронних банківських систем та все активніше витісняють звичні чекові книжки та готівку. Операції з банківськими платіжними картками, з одного боку, розширюють спектр послуг банку, а з іншого – є потужним джерелом ресурсів як в іноземній, так і в національній валютах. Власник банківської платіжної картки має цілу низку переваг: надійність збереження власних коштів навіть у разі втрати платіжної картки (досить тільки повідомити банк про втрату картки); зручність під час розрахунку за певні товари чи послуги як у нашій країні, так і за кордоном, оскільки автоматична конвертація здійснюється за більш вигідним курсом, ніж в обмінних пунктах, і можна проконтролювати свої витрати. Також у власників платіжних карток з'явилася ще одна можливість оплачувати рахунки, не виходячи з оселі [1, с. 36].

Банківська платіжна картка – це пластиковий ідентифікаційний засіб, за допомогою якого його власник має можливість здійснювати операції сплати за товари, послуги та отримувати готівкові гроші. Вона є спеціальним платіжним інструментом, що здійснює функцію засобу ідентифікації, власник якого ініціює переказ грошей з відповідного рахунка платника або банку, а також здійснює інші операції, передбачені договором [2].

Оскільки розповсюдження платіжних карток швидко зростає, можна враховувати переваги, які надаються власникам карток, банку-емітенту, стану економіки та банківської системи в цілому розглянемо на рисунку 1.

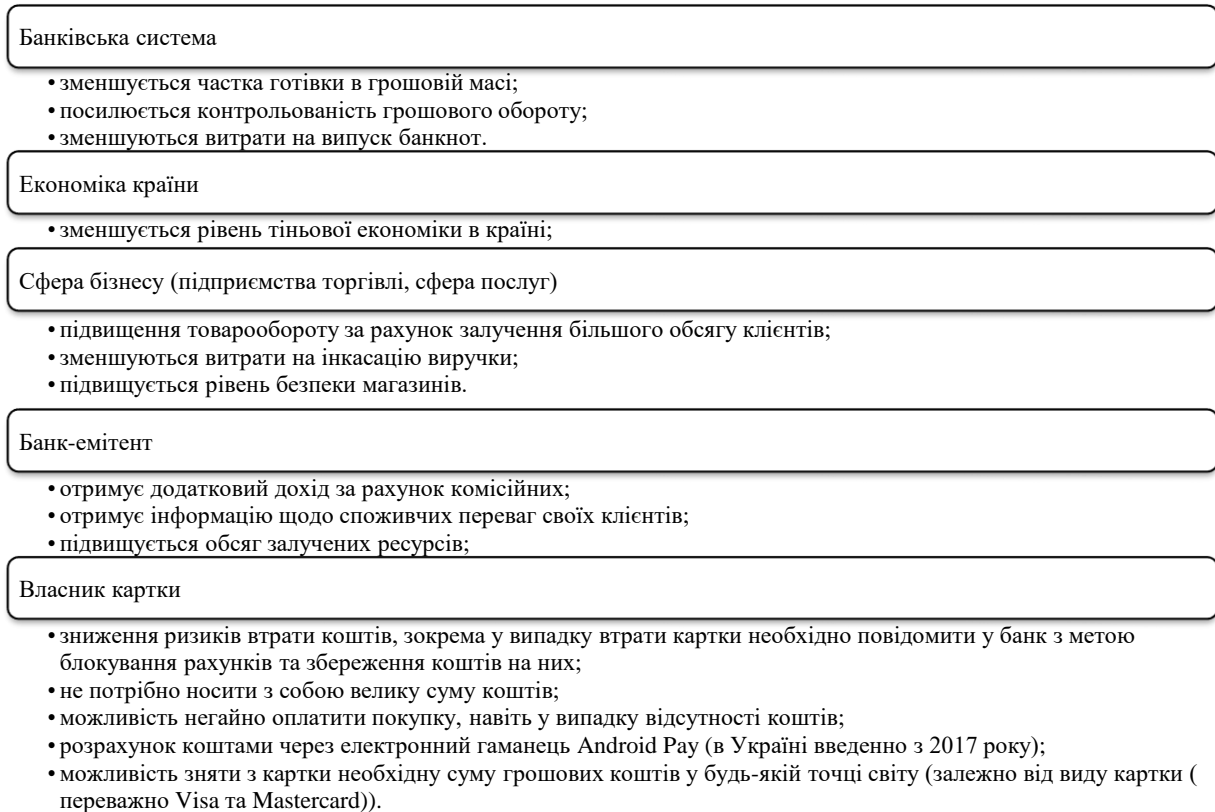

Рис.1. Переваги безготівкових розрахунків для всіх учасників ринку платіжних карток

Основні принципи регулювання емісії та здійснення операцій за допомогою платіжних карток діє у відповідності до ЗУ «Про Національний банк України», Закону України «Про банки і банківську діяльність», Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», Положення «Про порядок реєстрації платіжних систем, учасників платіжних систем та операторів послуг платіжної інфраструктури», Положення «Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів» та ін.

У Законі України «Про НБУ» висвітлено функції НБУ, частина яких відповідають регулюванню функціоналу систем розрахунків, до них відносяться:

- Центральний банк, який вказує напрями розвитку електронних банківських технологій,
- відповідає за безперебійну роботу платіжних систем,
- контролює нові платіжні засоби;
- встановлює порядок роботи між учасниками платіжної системи;
- займається видачею ліцензій небанківським організаціям, які мають за мету приєднатися до платіжної системи;
- зберігає реєстр платіжних систем;
- регулює правила та стандарти безготівкових розрахунків.

Згідно з Законом України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» відбувається функціонування систем розрахунків, здійснення переказу коштів по одній країні, здійснюється нагляд за платіжними системами та типами рахунків, що надають банківські установи. Відповідно до вказаного вище закону лише банки мають змогу надавати емісію електронних платіжних засобів, що до цього склали договір з платіжною організацією.

Кабінет міністрів України запроваджує правила оплати юридичними особами проданих покупцям товарів за допомогою електронних платіжних засобів. Державна податкова служба України, у свою чергу, бере на себе виконання цих вимог. Функцію захисту прав власників електронних платіжних засобів покладено на орган виконавчої влади з питань захисту прав споживачів.

Платіжні карти переважають у використанні всіма учасниками ринку платіжних карток, тому статки банківської системи падають готівка в основній грошовій масі; у сфері бізнесу – обороти зростають завдяки підключенню все більшої кількості клієнтів підвищується рівень безпеки ферм і закладів та їх рейтинг за рахунок використання унікальних впроваджених технологій; що стосується банку-емітента, то він отримує новий вид доходу з рахунку темпи та кількість задіяних ресурсів зростають; щодо власника картки – ризик втрати коштів невеликий, можна платити відразу покупки, розглядаючи проблему повної втрати коштів, можливість отримати від картку необхідної суми грошей.

Список використаної літератури:

1. Катюха К.О., Успенко В.І. Аналіз стану та розвиток ринку платіжних карток економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики, 2012. № 2 (18). С. 34-42.
2. Орлюк О.П. Фінансова енциклопедія. К.: Юрінком Інтер, 2008. 472 с.

К.А. Іванюк, студентка І-го курсу гр. ЗФБС-22-М, ФБСО
Науковий керівник: В.В. Довгалюк, к.е.н., доц. каф. фінансів та цифрової економіки
Державний університет «Житомирська політехніка»

ФОНДОВИЙ РИНОК: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Етап нинішнього розвитку світового співтовариства, відіграє важливу роль фондовий ринок в забезпеченні рівня високо розвитку економіки кожної окремої країни. Відомо, що фондовий ринок України почав формуватися після отримання незалежності, перебуває в стадії розвитку через те він має багато проблем та недоліків знаходиться в стадії розвитку тому він має багато недоліки, які потрібно вирішити [1–6].

Порівнюючи український фондовий ринок з світовими фондовими ринками, то він є повністю розвинутим, через те необхідно здійснювати відповідні заходи спроможні суттєво вплинути на темпи та ефективність розвитку. Дивлячись на сучасні тенденції розвиток фондового ринку України є своєчасним й актуальним. Теперішній фондовий ринок України розвивається, не дивлячись на певні порушення у розвитку національного фондового ринку як у операціях, так і у регулятивній діяльності через військові дії на території.

Фондовий ринок (ринок цінних паперів) є сукупністю учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів). Учасники фондового ринку – емітенти (у тому числі іноземні) або особи, що видали неемісійні цінні папери, інвестори в цінні папери, інституційні інвестори, професійні учасники фондового ринку, об'єднання професійних учасників фондового ринку, у тому числі саморегульованні організації професійних учасників фондового ринку.

Фондовий ринок є особливою складовою фінансової системи будь-якої економічної країни. Ринок активізує перелив капіталу від суб'єктів, готових інвестувати, до підприємств, яким для розвитку необхідні інвестиції. Фондовий ринок розвивається завдяки учасникам, поєднуючи середній та великий бізнес. Такий розвиток є підтримкою економіки будь-якої країни, адже зростаючий фондовий ринок допомагає її розвитку. Він є важливим інфраструктурним елементом економічної політики держави та підтримує вільний обмін фінансовими активами.

Фондовий ринок в Україні може стати однією із платформ залучення інвестиційних ресурсів для відновлення та забезпечення подальшої післявоєнної стабілізації виробництва. Однак проблемним питанням залишається «якість» емітента, тому що інвестору необхідно визначитися з типом і видом цінних паперів та їх ризикованістю / безпечністю. Звісно, одним із методів зниження портфельних ризиків для інвестора може слугувати due diligence, що надасть незалежну та об'єктивну оцінку як самому емітенту, так і цінним паперам.

На сьогоднішній день, найактуальнішим завданням для фондового ринку є стабілізація української економіки. Не дивлячись на досить низький рівень капіталізації в порівнянні з фондовими біржами розвинених країн, фондовий ринок стимулює до розвитку практично всі сектори економіки. Акції українських емітентів мають значний інтерес серед нерезидентів.

Позитивні зміни на фондовому ринку можливі лише за рахунок ефективного державного регулювання, підтримки та стимулювання. Держава може скоригувати напрями активізації фондового ринку, що у свою чергу сприятиме розширенню операції з суб'єктами господарювання.

Фондовий ринок, який є прозорий, надійний та ліквідний, повинний забезпечувати реалізацію національних інтересів України та допомагати на сьогодні скріпити економічний суверенітет.

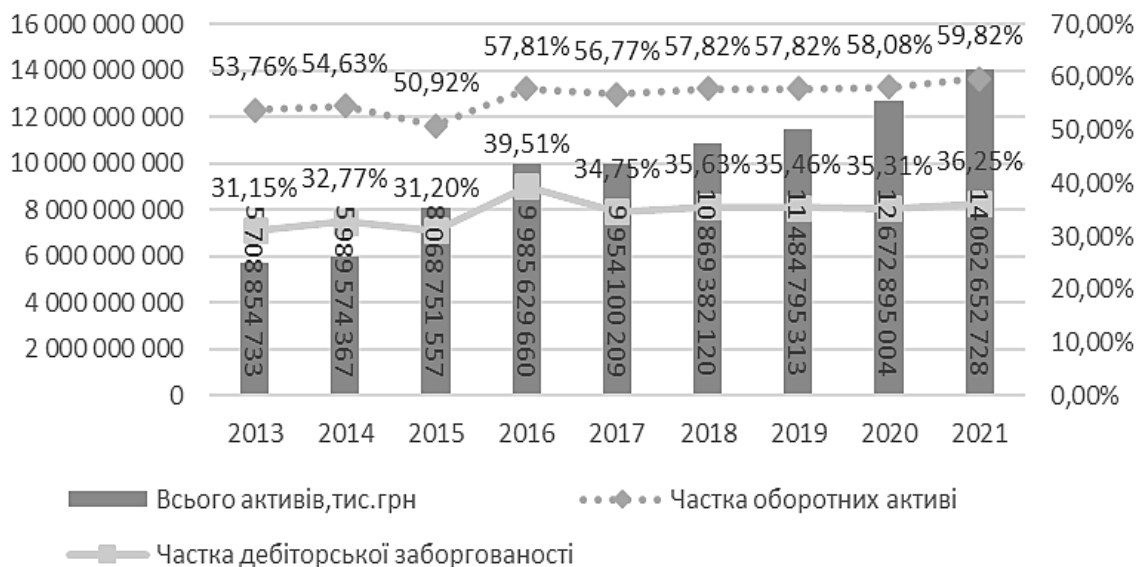
Список використаної літератури:

1. Довгалюк В.В. Сучасні тенденції розвитку біржової торгівлі на фондовому ринку України. *Evropský Časopis Ekonomiky A Managementu*. 2016. Том 3. № 2. URL: http://eujem.cz/wp-content/uploads/2016/eujem_2016_2_3/eujem_2016_2_3.pdf
2. Клименко В.В. Фінансовий ринок: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 358 с.
3. Мошенський С. З. Фінансові центри України та ринок цінних паперів індустріальної епохи. London: Xlibris, 2014. 453 с.
4. Офіційний сайт НКЦПФР Фондови біржі. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/stock-exchanges>
5. Улинець-Ходаківська В. Інтеграція України до єдиного ринку фінансових послуг ЄС. *Україна БізнесРевю*. 2016. № 5. С. 1.
6. Юдіна С.В., Гоголюк К.С. Фондовий ринок світу: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2022. № 2(5). С. 60-66.

Д.О. Калішук, студент I-го курсу гр. ФБСМ-8, ФБСО
 Науковий керівник: С.М. Дячек, к.е.н., доц., доц. каф. фінансів та цифрової економіки
 Державний університет «Житомирська політехніка»

СТАН ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ В УКРАЇНІ

Сьогодні більшість українських підприємств працюють у складних умовах нестабільного внутрішнього та зовнішнього економічного середовища, долаючи кризові явища та їх наслідки. Одним із важливих показників фінансового стану підприємства є його розрахунковий стан з дебіторами. Велика сума дебіторської заборгованості призводить до збільшення кредиторської заборгованості, що є негативним фактором в економіці країни. Суттєві обсяги дебіторської і кредиторської заборгованості, що мають місце у відносинах між вітчизняними підприємствами, ведуть за собою неплатоспроможність підприємств, та подальше їх банкрутство. Стан дебіторської заборгованості вітчизняних підприємств та її місце в складі активів у 2013–2021 рр. відображено на рис. 1. (рис. 1).

*Побудовано автором на основі [1]

Рис. 1. Частка оборотних активів та дебіторської заборгованості в активах підприємств України у 2013–2021 рр.*

Як бачимо з рис. 1, протягом усього аналізованого періоду спостерігається тенденція до зростання як активів підприємств в цілому за усіма видами економічної діяльності, так і такої їх складової як оборотні активи. Частка оборотних активів вітчизняних підприємств в сукупних оборотних активах протягом 2013–2021 рр. коливалася в межах 50,92–59,82 %, в структурі оборотних активів вітчизняних підприємств, як в цілому, так і зокрема за кожним видом економічної діяльності переважає дебіторська заборгованість і до того ж дебіторська заборгованість складає більше ніж третину усіх активів підприємств. В Україні на тлі аномально високої частки дебіторської заборгованості в активах терміни погашення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги також є значно тривалішими. Протягом 2013–2015 років дебіторська заборгованість зросла на 34 %. Це означає, що майже третина активів бізнесу іммобілізована у дебіторську заборгованість. Пов'язано це з агресією Росії, торговельною війною з нею, зміною ринків, девальвацією гривні, скороченням ВВП, що спричинило погіршення стану майже у всіх галузях економіки України. Руйнування виробничих потужностей та транспортної інфраструктури, розрив виробничих міжрегіональних зв'язків через воєнне протистояння на сході країни призвели до падіння обсягів промислового виробництва, падіння експорту та імпорту.

У 2016–2019 економіка України пристосувалась до функціонування в умовах окупації своїх регіонів, які мали левову частку у розвитку економіки. Це пов'язано з рядом реформ, які проводив уряд, починаючи з початку агресії, збільшення ВВП, підвищення доходів населення за рахунок сповільнення зростання споживчих цін та відновлення руху економіки. Дебіторська заборгованість у ці роки мала сталий характер і відносно мале коливання до збільшення чи зменшення.

У 2016 році становила 3945631408,6 тис. грн, а у 2017 зменшилась на 4,76 % , але 2019 знову стала більшою у порівнянні з 2016 роком і становила 4072113016,9 тис. грн.

Упродовж 2019–2021 років економіка України отримала чергову кризу, пов'язану з COVID-19. Ця ситуація була чимось схожа на кризу 2013–2015, але постраждала економіка не лише України. Дебіторська заборгованість зросла на 25 % порівняно з 2019 роком. Це пов'язано з ізолюванням торгових шляхів, зменшення промислових потужностей, ведення карантинних заходів у державі.

Отже, збільшення дебіторської заборгованості у 2013–2021 роках стало причиною багатьох факторів: агресією сусіда, коливання курсу національної валюти, ведення карантину, нестабільної ситуації в країні.

У 2022 р., з початком повномасштабного вторгнення росії на територію України, вітчизняні підприємства зазнали значних збитків та руйнувань. Падіння національної економіки за підсумками 2022 р. склало 30,4 %, а споживча інфляція становила 26,6 %. Відбулася і значна девальвація національної валюти – з 29 грн/дол. перед вторгненням до 40 грн/дол. на готівковому валютному ринку, що теж не могло не позначитися на вартості товарів і послуг. Крім того, з початку війни бізнес практично втратив можливість вести зовнішньоекономічну діяльність: закриті кордони з росією та білорусією, паралізована робота вітчизняних морських портів, обмежені можливості західного кордону.

Тому в умовах загальної кризи зростає роль ефективного управління активами, виникає необхідність формування підприємствами ефективної системи управління дебіторською заборгованістю, пошуку нових заходів своєчасного її повернення та попередження безнадійних боргів.

Список використаної літератури:

1. Офіційний веб-портал «Державна служба статистики України» URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.05.2023)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ В УКРАЇНІ

Бюджетне планування в Україні є важливим елементом економічної політики країни, оскільки дозволяє забезпечувати ефективне використання державних ресурсів та здійснювати контроль за виконанням бюджетних програм і заходів.

Призначення бюджетного планування полягає у формуванні планів використання державних коштів на наступний фінансовий рік, а також прогнозуванні державних доходів та витрат.

Бюджетне планування в Україні – це процес розробки та затвердження плану доходів і видатків державного бюджету, який визначає фінансові ресурси держави на наступний рік або декілька років вперед. Це складний процес, який залежить від багатьох факторів, таких як економічна ситуація в країні, соціальні потреби населення, зовнішньоекономічні умови та інші фактори. Бюджетне планування є важливим інструментом державного управління, який дозволяє забезпечити ефективне використання державних фінансових ресурсів та реалізацію стратегічних завдань розвитку країни.

Функції бюджетного планування включають:

1. Прогнозування доходів і видатків державного бюджету на певний період.
2. Визначення пріоритетів розподілу бюджетних ресурсів між різними галузями економіки та соціальними потребами.
3. Контроль за виконанням бюджету і вчасне коригування планів в разі необхідності.
4. Підготовка програм розвитку країни, регіонів та окремих галузей економіки з метою забезпечення сталого економічного розвитку.
5. Забезпечення ефективного використання державних ресурсів та підвищення ефективності державного управління.
6. Забезпечення соціальної та економічної стабільності в державі, зменшення державного боргу та підвищення рівня життя населення.

Основні завдання бюджетного планування полягають у забезпеченні ефективного використання державних ресурсів, створенні сприятливих умов для економічного розвитку та соціального захисту населення, забезпеченні фінансової стабільності та контролю за виконанням бюджету. Щодо прогнозування дохідної та видаткової частин бюджету в Україні, це є важливим етапом бюджетного планування та має на меті передбачення майбутньої ситуації в економіці та суспільстві. Прогнозування проводиться на різних рівнях бюджетної системи – державному, регіональному та місцевому.

Прогнозування доходів бюджету базується на аналізі ринкових умов, соціально-економічних та політичних факторів, стану економіки, рівня інфляції та інших факторів. Для прогнозування доходів державного бюджету України використовуються такі джерела інформації: статистична інформація про попередні роки; прогноз розвитку економіки; прогноз курсу національної валюти; прогноз цін на нафту, газ та інші енергетичні ресурси; прогноз податкових надходжень від різних галузей економіки; інші джерела.

Прогнозування видатків бюджету передбачає визначення потреб в коштах на здійснення програм та заходів, які будуть фінансуватися з бюджету. Для цього проводиться аналіз потреб, що включають соціальні виплати, капітальні вкладення, видатки на утримання державних органів, витрати на оборону та безпеку, науку та освіту, охорону здоров'я тощо.

Прогнозування дохідної та видаткової частин бюджету в Україні здійснюється у взаємозв'язку зі складанням довгострокових програм розвитку країни, регіонів та галузей економіки, а також затвердженням Концепції бюджетної політики України.

Узагальнюючи, бюджетне планування в Україні є важливим інструментом для забезпечення стійкого економічного розвитку, зменшення державного боргу та забезпечення соціально-економічної стабільності в державі. Його завданням є забезпечення ефективного використання бюджетних ресурсів, здійснення соціальної та економічної політики держави, підтримка розвитку різних галузей економіки та підвищення рівня життя населення.

Список використаної літератури:

1. Базика С. К., Бюджетне планування як інструмент фінансового стратегічного управління. Інвестиції: практика та досвід № 18/2018. ст. 116–118 http://investplan.com.ua/pdf/18_2018/23.pdf.
2. Metelytsia V., Koval N., Tomashuk I. ANALYSIS OF THE BUDGETARY PLANNING ORGANIZATION IN UKRAINE, The scientific heritage No 46 (2020), P.8, ст. 103–105 <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/24739.pdf>.
3. Метелиця В.М., Коваль Н.І, Томашук І.В. Аналіз організації бюджетного планування в Україні, 2020 <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/24739.pdf>.

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ПІД ВПЛИВОМ ІННОВАЦІЙ

Існує значна кількість передумов для оцінки фінансового потенціалу підприємств:

1- майже третина міжнародних нафтогазових компаній із зручностями можуть функціонувати у партнерстві з національними нафтогазовими компаніями.

2- підписано безліч міжнародних угод щодо взаємодії в області енергетики та фінансів.

3- низький темп реалізації заходів щодо переходу на інноваційний механізм розвитку гальмує ефективність розвитку існуючих драйверів зростання економіки

4- розвиток інноваційної сфери є одним із пріоритетних напрямів державної політики.

5- розвиток зовнішньоекономічної діяльності, інтеграція та вихід на нові ринки зобов'язує держкомпанії співпрацювати з новими міжнародними підприємствами нафтогазового комплексу, що актуалізує питання необхідності проводити оцінку інноваційних можливостей компаній-партнерів

Наявність перерахованих вище передумов спочатку формують теоретичну основу для аналізу інноваційного розвитку підприємств. При цьому слід зазначити, що при розробці та реалізації стратегій інноваційного розвитку та оцінки фінансового потенціалу важливим є не лише потенціал інноваційної сфери, а й достатність внутрішніх фінансових ресурсів для розробки стратегічних інновацій, при оцінці бізнес-партнерів, з якими реалізується чи планується реалізація інноваційних програм [1]. Проблеми забезпечення сталого інноваційного розвитку компаній набуває все більшого значення, для яких пріоритетним є успішне функціонування в рамках економіки відкритого типу.

Інноваційний розвиток є важливим фактором розвитку не лише в рамках операційної діяльності, а й у рамках перспективного освоєння нових напрямів діяльності. Активний розвиток світової економіки за останні десятиліття довів, що існує необхідність переходу від активної форми управління до управління на основі аналізу та оцінки.

Комплексний формат інноваційного розвитку, поряд із високим рівнем невизначеності, призводить до необхідності забезпечення сталого розвитку компаній, як у цілому, так і за окремими напрямками інноваційного розвитку (виробничий, управлінський, діловий, НДДКР, фінансовий та ін.).

Неможливо оминати питання оцінки потенціалу інноваційного розвитку компанії. Рядом авторів пропонується використовувати як показники для оцінки потенціалу інноваційного розвитку сукупність показників без виявлення пріоритетних, менш пріоритетних і не пріоритетних показників, що дозволяють визначити фінансовий потенціал підприємства.

Основні показники діяльності компанії можуть включатись до складу загального коефіцієнта оцінки сталого потенціалу інноваційного розвитку, тим самим дозволяючи визначити тенденції інноваційного розвитку. Таким чином, якщо компанія має стійку тенденцію зростання показників, які визначають інноваційний потенціал, можна з упевненістю сказати, що вона має добрі передумови для інноваційного розвитку.

Процес формування системи показників оцінки має здійснюватися таким чином, щоб процес оцінки охопив усі сфери діяльності підприємств. Вказані показники можуть бути включені до системи оцінки поряд з найбільш значущими показниками інноваційного розвитку підприємств [2].

Інноваційний розвиток як частина загальноекономічного розвитку є цілеспрямованим процесом розробки та реалізації управлінських рішень, направлених на створення та розвиток технологічних інновацій. Його принципи якого формуються загальним розвитком бізнесу.

Метою інноваційного розвитку є довгострокова конкурентна перевага компаній, заснована на безперервному інноваційному розвитку, ефективність якої відіграє ключову роль, як у збільшенні продуктивності, так і в освоєнні нових технологій та їх використанні.

Проблеми формування інноваційного розвитку є складними. Незважаючи на те, що існують компанії з ефективним менеджментом, що здійснюють постійний моніторинг ринку, фінансування інноваційного розвитку, що передбачає високий дохід, вони можуть втратити лідерство у галузі. Причиною цього може бути недолік фінансових аспектів стратегічного бачення.[3].

Як зазначалося раніше, інноваційний розвиток відноситься до багатофункціонального розвитку. Це означає, що поряд з маркетинговим, виробничим, технологічним, технічним та фінансовим потенціалом формується напрям розвитку компанії загалом. Однак, для деяких інноваційно-активних компаній концентрація саме на реалізації інноваційної стратегії може бути ефективним фактором у довгостроковій перспективі з урахуванням ефективної фінансової стратегії розвитку, заснованої на фінансовій стійкості підприємства.

Корпоративний інноваційний розвиток особливо важливий і ефективний за наявності балансу і технологічного, технічного, кадрового, фінансового та інших потенціалів компанії. Багато видів

виробництв тією чи іншою мірою спираються на технології, проте ступінь впливу технологічного розвитку на конкурентоспроможність компанії різна та залежить не тільки від галузевої специфіки, а й від фінансової основи, що сприяє технологічному розвитку.

Існує чимало суб'єктів господарювання, у тому числі і в нафтогазовій галузі, для яких технологічний розвиток має ключове значення та є визначальним елементом довгострокової конкурентної переваги. Однак, наступне важливе питання, що характеризує інноваційний розвиток компаній – це бюджет науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР). Обсяги фінансування НДДКР визначає топ-менеджмент компаній, виходячи з тактичних та стратегічних рішень у розвитку інноваційного спрямування та оцінки потенційних фінансових ресурсів, що сприяють ефективному фінансуванню НДДКР. А також впливу інновацій на зростання ефективності суб'єкта господарювання.

Для інноваційно-активних компаній важливим показником, що характеризує Інноваційний розвиток, є витрати на НДДКР. У міжнародній практиці обсяги фінансування НДДКР багато в чому визначає галузевий чинник.

Компанії, що функціонують у високотехнологічних галузях, повинні регулярно виділяти фінансові ресурси на НДДКР. Наприклад, комп'ютерна та фармацевтична галузі виділяють близько 10 % на НДДКР від обсягів продажу, а харчова та текстильна промисловості менше 1 %.

Вибір основних складових та факторів, що найбільше впливають на забезпечення та підтримання високого рівня інноваційного потенціалу компаній (для кожної конкретної компанії можуть бути свої особливості) визначається на основі наступних потенціалів компаній.

Виробничий потенціал інноваційного розвитку забезпечується стабільним та ефективним функціонуванням компанії та забезпеченістю необхідними ресурсами на довгострокову перспективу та залежить від показників використання та оновлення основних фондів, а також від організації виробничого процесу та раціонального використання наявних матеріальних ресурсів. Таким чином, для розвитку виробничого потенціалу фінансове забезпечення є однією з важливих аспектів інноваційного розвитку.

Діловий потенціал інноваційного розвитку визначається наявністю високої активності всіх підрозділів для реалізації корпоративної стратегії у процесі формування високого рівня потенціалу його інноваційного розвитку та в більшості випадків залежить від кваліфікації та ділових якостей менеджменту та управлінського персоналу компанії.

НДДКР потенціал (потенціал фінансування НДДКР) відображає рівень наукового, технічного та технологічного розвитку компанії, тим самим дозволяє визначити, наскільки компанія готова до освоєння та впровадження у виробничу діяльність тих або інших наукових, технічних та технологічних новацій. В умовах активного розвитку економіки для сталого інноваційного розвитку компанії важливим є організація безперервного процесу впровадження сучасних технологій. Фінансовий потенціал відображає наявність у компанії необхідних фінансових ресурсів для здійснення інвестицій в інновації, а також наскільки компанія здатна шляхом їхнього ефективного використання забезпечити стабільний процес виробництва та реалізації продукції. Необхідно відзначити, що оцінка фінансового потенціалу компанії є найважливішою умовою у формуванні економічної стійкості підприємства під час фінансування інноваційного розвитку. Недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності, втрати фінансової стійкості, зниження економічної ефективності.

Тому фінансовий потенціал компаній є базовим потенціалом для інноваційного розвитку компанії [2].

Список використаної літератури:

1. Блауг М. Управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід: Монографія / М. В. Гаман. – К.: Вікторія, 2011. – 312 с.
2. Гребенікова О. В. Ефективність використання інноваційного потенціалу промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук: 08.02.02 «Економіка та управління науково-технічним прогресом» / Олена Володимирівна Гребенікова. – Харків, 2004. – 19 с.
3. Карюк В.І. Вплив інноваційного потенціалу на соціально-економічний розвиток підприємства. Ефективна економіка. №10. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5193>

Р.В. Кононко, магістр I курсу, гр. ЗФБС-22-1м, ФБСО
Науковий керівник: І.В. Литвинчук, к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ СТРАХОВОГО КАПІТАЛУ

Поняття «капітал» є дуже емке та його тлумачення відображає хід розвитку всієї економічної науки. Так, за час еволюції цієї фундаментальної категорії, під капіталом розуміли гроші, природні та виробничі ресурси й потужності, багатство, вартість, що здатна приносити додану вартість, блага та їх потік, фінансові ресурси, фінансові інструменти, знання, культура тощо. Таким чином, можна зробити висновок про те, що капітал є динамічною категорією та набуває різних форм і змісту на різних стадіях свого формування й використання відповідно стадіям функціонування підприємства [3]. Отже, капітал будь якого підприємства, і страхового у тому числі, формується за рахунок залучення зовнішніх та внутрішніх джерел, складається з матеріальних та нематеріальних активів, які здатні приносити дохід та здійснює свій кругообіг.

Проаналізувавши трактування науковців, можна дійти висновку, що капітал страхової компанії – це фінансові ресурси, що являють собою сукупність власних, залучених чи запозичених грошових коштів або активів у матеріальній чи нематеріальній формі, використовуються для забезпечення діяльності страхової компанії й отримання прибутку.

Капітал страховика є основою його діяльності й сукупністю фінансових ресурсів: власних, залучених і позичених, які перебувають у розпорядженні страховика, використовуються для забезпечення його діяльності та отримання прибутку (рис.1).

Рис. 1. Склад капіталу страхової компанії [2]

Специфіка страхової діяльності визначає склад та структуру капіталу страхової компанії.

Страховий капітал та його складові виконують мікро- та макроекономічні функції. Зокрема, мікроекономічні функції показують призначення та роль страхового капіталу в процесі розвитку страхової компанії. Макроекономічні функції характеризують зовнішній прояв властивостей страхового капіталу та

його складових елементів у страховій системі.

Страховий капітал та його складові виконують наступні мікроекономічні функції:

– старту, яка властива лише для новоствореної страхової компанії. Капітал виступає основою для створення, організації та функціонування страхової компанії, джерелом отримання доходів – засобів функціонування та розвитку страхової компанії до часу накопичення достатнього обсягу залученого та позиченого капіталу;

– захисну – для коштів страхувальників, застрахованих та перестраховиків. Капітал дозволяє, у випадку здійснення непередбачених негативних ситуацій, продовжувати здійснювати операції, обслуговувати клієнтів, оскільки збитки покриваються за рахунок резервів, які входять до складу капіталу. У випадку нестачі резервів на покриття збитків, коли сформованих коштів не вистачає, вони покриваються за рахунок статутного капіталу, а не за рахунок залучених чи позичених засобів;

– підтримки довіри серед населення. Страховий капітал повинен бути достатньо великим для забезпечення страхувальників в тому, що страховик спроможний задовольнити їх потреби у разі настання страхового випадку;

– забезпечення оперативної діяльності страхової компанії. Капітал слугує основою для розвитку страхової компанії, розроблення та впровадження нових страхових послуг, для підтримки і захисту від ризику, пов'язаного з наданням цих послуг;

– економічної безпеки, яка спрямована на усунення чи зменшення ризику діяльності страхової компанії. Безпека страхової компанії тісно пов'язана з ризиками та загрозами, які залежать від часу створення страховика, його розмірів, величини капіталу, виду страхових послуг, які ним надаються. При високому ступені ризику надання страхових послуг у страховій компанії повинен бути належний розмір власного капіталу;

– управлінську, яка дозволяє виявити ступінь участі акціонера в прибутку, брати участь в управлінні страховою компанією. Статутний капітал страхової компанії формується у грошовій формі і лише 25 % статутного фонду може бути у формі державних цінних паперів [1];

– регулюючу, яка полягає в тому, що через встановлення розміру власного капіталу регулюючі та наглядові органи впливають на діяльність страхової компанії. До регулюючої функції страхового капіталу належить використання капіталу з метою обмеження інвестицій;

– розподільну, яка полягає у розподілі страхового капіталу між акціонерами за результатами фінансового року. Частина страхового капіталу та його складових іде на збільшення статутного капіталу та підвищення рівня капіталізації страхової компанії, частина направляється на формування резервного капіталу;

– забезпечення прибутку – чим більший капітал страхової компанії, тим більше послуг вона може надавати, внаслідок чого збільшуються можливості одержання прибутку. Від достатнього розміру страхового капіталу залежить стабільність та забезпечення зростання прибутків страхової компанії.

Так, розглянувши функції, які виконує страхова компанія, можна зробити висновок, що капітал страхової компанії є важливим інструментом для забезпечення поточної діяльності страхової компанії. Таким чином, сутність страхового капіталу слід розглядати з позицій мети й завдань створення та функціонування страхової компанії як фінансового інституту. Такий підхід допомагає визначити джерела формування капіталу й напрями їх втілення в активах страховика.

Отже капітал страхової компанії має свою структуру, виконує певні функції, повинен бути достатнім для виконання своїх зобов'язань та здійснення ефективної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про страхування» від 7 березня 1996 року N 85/96-ВР [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>
2. Роганова Г.О., Вовк А.В. Аналіз фінансової діяльності і прогнозування перспектив розвитку страхової компанії на основі багатофакторної моделі рентабельності. «Молодий вчений». № 2 (66). лютий, 2019 р. С. 276-281.
3. Сторожук І. Поняття та склад капіталу страхової компанії [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/213.pdf>

І.П. Кравченко, магістр I курсу, гр. ЗФБС-22-1м, ФБСО
Науковий керівник: І.В. Литвинчук, к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ

Сучасний фондовий ринок є важливою та невід'ємною частиною фінансової системи ринкової економіки. Відповідно до Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» фондовий ринок (ринок цінних паперів) – це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо емісії (видачі), обігу, виконання зобов'язань, викупу та обліку цінних паперів (у тому числі деривативних цінних паперів) [1].

Фондовий ринок будь-якої країни виконує чотири найголовніші функції:

1) інформаційна (аналіз стану ринку цінних паперів; систематизація, збір та аналіз відомостей про об'єкт інвестування; вивчення статистики);

2) регулятивна (встановлення тарифів внутрішнього порядку функціонування учасника угоди; складання актів, накладання санкцій; нагляд за процесом випуску або розміщення цінних паперів);

3) правостановча (прийняття рішення про випуск, анулювання, викуп цінних паперів; видача дозволу на проведення операції з цінними паперами або заборона операції; розробка нормативно-правових актів для фондового ринку);

4) контрольна (розрахунок ефективності надання професійних послуг; облік результатів підписки на цінні папери (викуп або анулювання); проведення аналізу фінансового результату операцій з цінними паперами).

Фондовий ринок України знаходиться на етапі розвитку та інтеграції у світовий простір. Як вже зазначалося, на сьогоднішній день існує велика кількість проблем, які стримують розвиток та ефективне функціонування українського фондового ринку, зокрема нестабільна економічна ситуація в країні, недостатня прозорість ринку, низька ліквідність та капіталізація, низький рівень якості послуг, які надаються певними фондовими біржами, недостатнє законодавче регулювання тощо [3].

Український фондовий ринок вже пройшов декілька етапів та періодів формування й продовжує розвиватись надалі (табл. 1).

Таблиця 1

Етапи розвитку фондового ринку

Етапи	Характеристика
1 етап (80-ті – поч. 90-х рр. ХХ ст.)	Активне створення та формування первинного ринку цінних паперів
2 етап (1994–1999 рр.)	Завершення адаптації до нових правил учасників фондових ринків, формування основних інститутів-регуляторів та стійкого правового середовища ринку цінних паперів
3 етап (2000 р. – наші дні)	Активна торгівля корпоративними облігаціями та цінними паперами (на первинному та вторинному ринках)

Успішний розвиток вітчизняного фондового ринку потребує структурних зрушень та здійснення конкретних заходів задля покращення діяльності та функціонування фондового ринку.

А саме збільшення ліквідності, капіталізації та прозорості ринку, посилення контролю за діяльністю фондового ринку з боку держави, формування єдиної цілеспрямованої державної стратегії розвитку фондового ринку в Україні, підвищення якості надання послуг та обслуговування клієнтів фондовими біржами, що забезпечить підвищення популярності та довіри громадян до фондового ринку України загалом.

Для того щоби фондовий ринок України став ефективним механізмом обігу цінних паперів, сприяв економічному розвитку та забезпечував належні умови для інвестицій та надійний захист інтересів, його подальше функціонування має будуватись на принципах цілісності, прозорості, упорядкованості, збалансованості, рівних можливостей для всіх учасників [3].

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 № 3480-IV <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/print1491296480899025#Text>
2. Татарин Н.Б., Бундз Н.Б., Кравчук А.С. Фондовий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. «Молодий вчений». № 3 (91). березень, 2021 р. С. 379-383.
3. Харун О.А., Галкіна Ю.В. Теоретичні аспекти становлення фондового ринку України. Вип. 20. 2018. С. 262-267.

О.О. Кравчук, студент 2 курсу, гр.ФБС-7, ФБСО
Науковий керівник: О.А. Виговська, доктор філософії, ст. викладач
Державний університет «Житомирська політехніка»

ВПЛИВ КРИПТОВАЛЮТИ НА БАНКІВСЬКУ СФЕРУ УКРАЇНИ ЯК ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИЙ ЗАСІБ ПЛАТЕЖУ

Криптовалюти відіграють важливу роль у світі фінансів і технологій. Цифрові валюти надійно закріпилися в різних сферах життя, а їх безпечність та децентралізованість забезпечена технологією блокчейну. У наш час прискорення змін у суспільстві є наслідком швидкого технологічного розвитку. Крім того, на фоні загальної технологічної еволюції криптовалюта набуває все більшої уваги і визнання в різних галузях людської діяльності. Таким чином, уже зараз в магазинах можна здійснювати оплату за продукти, розраховуватися в аптеках та за пальне на АЗС криптовалютою.

Криптовалюти – це цифрова валюта, що застосовує блокчейн технології для створення децентралізованої системи платежів і збереження власності. Криптовалюти є цифровими активами, що можуть бути куплені та продані за ринковою вартістю.

Блокчейн – це децентралізована система зберігання і передачі даних, яка побудована на принципі розподіленої бази даних. Кожен блокчейн складається з ланцюжка блоків, які містять транзакції інформації, що були підтверджені за допомогою криптографічних методів. Блокчейн використовується для безпечної і надійної передачі різноманітної інформації, включаючи криптовалюту [1].

Ринок криптовалюти в Україні регулюється Законом України «Про валюту та валютні операції». Законом визначаються правила використання криптовалюти в Україні та вимоги до суб'єктів, що здійснюють валютні операції з криптовалютами. На даний момент в Україні немає окремого закону, що регулює використання криптовалют в банківській сфері. Національний банк України затвердив Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року (далі – Стратегія) – покроковий план створення в Україні повноцінної фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами та доступними цифровими послугами. Стратегія ґрунтується на ключових напрямках, заданих Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року, яку Національний банк та інші регулятори презентували фінансовому ринку на початку цього року.

Ключовими дієвими елементами Стратегії стануть: розроблення та впровадження концепту повноцінної регуляторної «пісочниці» для швидкого тестування інноваційних проєктів; підвищення рівня фінансової обізнаності та залученості (інклюдії) населення та бізнесу; запуск академічної бази з фокусом на відкритий банкінг. До переваг використання криптовалюти для банківської сфери України варто віднести наступні: криптовалюта не контролюється централізованою владою, що забезпечує незалежність від геополітичних та економічних факторів; операції з криптовалютами здійснюються швидко та з низькими комісіями; система блокчейн забезпечує високий рівень безпеки та надійності операцій з криптовалютами, оскільки транзакції перевіряються усіма учасниками мережі; криптовалюту можна використовуватися для проведення платежів, торгівлі та інвестування та заощаджень.

Варто зазначити, що існують недоліки використання криптовалюти для банківської сфери України: низький рівень регуляції у зв'язку з відсутністю спеціального закону, що регулює використання криптовалюти в банківській сфері, може виникати складнощі з оподаткуванням та легальністю операцій; незважаючи на те, що операції з криптовалютами є децентралізованими та надійними, усі транзакції є публічними, тому можуть відстежуватися владою [2].

Використання криптовалюти в банківській сфері України має свої переваги та недоліки. Для того, щоб цифрові валюти стали повноцінним інструментом для платежів, інвестування та збереження коштів, необхідно регулювати їх використання та створювати сприятливі умови для їх розвитку. Законодавцям необхідно розробити спеціальні правила для регулювання використання криптовалют в банківській сфері, що допоможе зменшити ризики та підвищити довіру до цифрових валют. Крім того, банки можуть використовувати технології блокчейн для оптимізації своїх внутрішніх процесів та зменшення витрат.

Однак, є негативні аспекти використання криптовалют для банківської сфери України. Найбільш відчутною проблемою є нестабільність курсів криптовалют. Нестабільність є головною причиною того, чому багато банків не ризикують використовувати криптовалюти. Крім того, криптовалюти все ще знаходяться в зоні серйозної не регуляції. Це може стати причиною складнощів з оподаткуванням та легальністю операцій.

Список використаної літератури:

1. Петрук О.М., Новак О.С. Стан та перспективи використання похідних фінансових інструментів на криптовалюті. Облік і фінанси. 2020. №3 (89). С. 60–65.
2. Петрук О.М., Новак О.С. Сутність криптовалюти як методологічна передумова її облікового відображення. Economics, Management and Administration. 2017. № 4 (82). С. 48 – 55.

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА РОЛЬ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Податкова політика – це сукупність заходів і дій уповноважених і відповідальних суб'єктів щодо встановлення принципів, визначення засад і регулювання аспектів функціонування податкової системи через установа нових і скасування діючих податків (зборів, платежів), ідентифікацію їх платників, окреслення базисів пільгового оподаткування, зміни ставок, базових і похідних об'єктів оподаткування, інших умов податкового механізму з метою забезпечення можливості реалізації державних функцій на основі дотримання балансу національних економічних інтересів і платників податків.

Податкова політика як важливий процес, який здійснюється в межах розвитку економічної системи, має свою мету, об'єкти та суб'єкти. Загальною метою податкової політики є забезпечення стану економічного зростання за результатами ефективного управління податковими механізмами. До суб'єктів податкової політики потрібно у першу чергу відносити органи, на які чинним податковим законодавством покладені функції визначати принципи оподаткування, затверджувати набір податків і зборів, визначати механізми їх справляння, а також – контролюючі органи, діяльність яких покликана обслуговувати функціонування системи оподаткування. Об'єкти податкової політики – це явища та процеси, які складають основу податкових відносин: податки та збори, їх адміністрування, правила розрахунку податкових зобов'язань, механізм податкового контролю та перевірки, терміни та підходи до звітування тощо [2].

При формуванні цілей податкової політики необхідно виходити із об'єктивних функцій податків. Немає єдиної думки щодо кількості, сутності і реалізації податкових функцій. Різні автори наводять різні комбінації податкових функцій, до яких відносять фіскальну, економічну, перерозподільну, контрольну, регулюючу, соціальну, політично-економічну, стимулюючу та інші, частина яких не має під собою наукового і теоретичного обґрунтування, щоб віднести їх до об'єктивних функцій податків. Не вдаючись до дискусії щодо кількості і змісту функцій податків, зазначимо ті з них, які визначають цілі і завдання податкової політики (рис. 1).

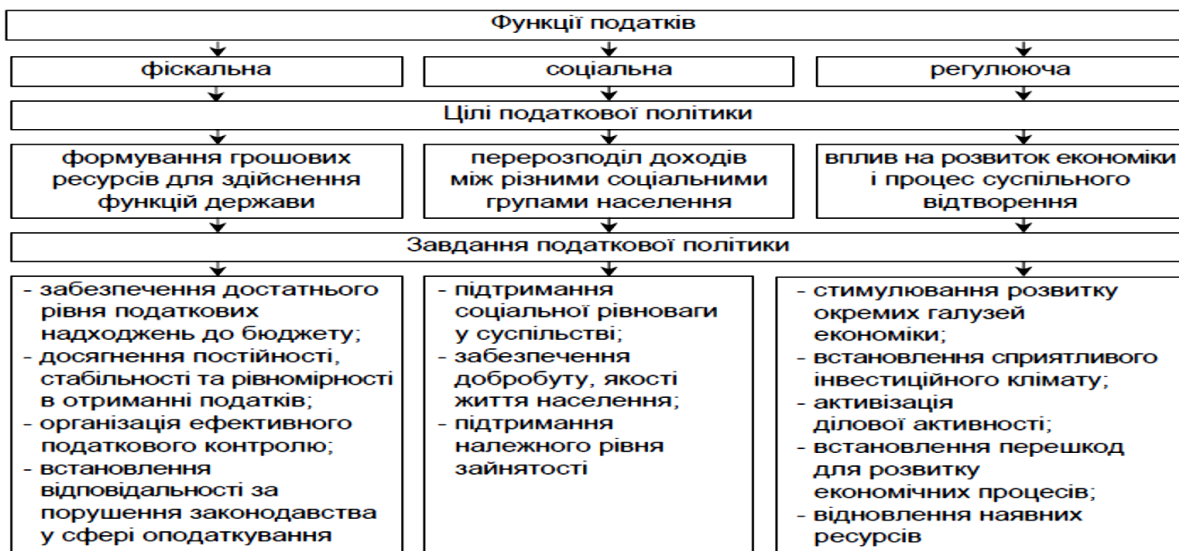

Рис. 1. Співвідношення цілей і завдань податкової політики [1]

Таким чином, у ринкових умовах суттєвого значення набуває ефективна податкова політика, через яку акумулюються фінансові ресурси для забезпечення суспільних потреб, а також здійснюється регулювання економічних відносин. Вона визначається певним ступенем впливу держави на соціально-економічні процеси і змінюється під впливом тенденцій у світовій економіці.

Список використаної літератури:

1. Веремчук Д.В. Сутність податкової політики та її роль у державному регулюванні економіки. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук, праць / Українська академія банківської справи Національного банку України. – Суми, 2010. Вип. 28. С. 37-45.
2. Кузь В.І. Податкова система: навч. посіб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 240 с.

АНАЛІЗ ЗМІН ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан є складною ситуацією, яка вимагає змін в багатьох сферах життя держави, включаючи податкове законодавство. Він передбачає ряд змін в оподаткуванні з метою забезпечення ефективної боротьби з загрозами національній безпеці та інтересам України.

Один з найважливіших аспектів змін в податковому законодавстві – це збільшення податкових навантажень на підприємства та громадян з метою забезпечення фінансових ресурсів для забезпечення потреб оборони та безпеки країни. Ці зміни можуть призвести до зниження інвестицій та економічної активності, що може негативно вплинути на економіку країни.

Було внесено такі зміни до податкового законодавства:

Протягом воєнного стану на прострочену заборгованість з бюджету, що виникла через форс-мажорні обставини у зв'язку із військовою агресією, пеня у розмірі 120 відсотків облікової ставки НБУ не нараховується.

З 01.04.2022 року фізичні особи – підприємці – платники єдиного податку першої та другої групи мають право не сплачувати єдиний податок та можуть сплачувати ЄСВ в добровільному порядку. Податкова декларація при цьому за такий період не заповнюється [1–2].

Для платників третьої групи тимчасово відмінюється обмеження за обсягом доходу, надана можливість змінити ставку податку – перейти на 2 відсотка.

Частка єдиного соціального внеску, що сплачується до держбюджету, збільшена з 15 % до 17,5 %, що також забезпечило додаткові надходження до бюджету [3].

Тимчасова відміна митного податку на імпортовані автомобілі, а також деякої техніки що використовується для забезпечення оборонної міці країни (генератори, дрони тощо) [4].

Також у бюджетній сфері було здійснено зміни, зокрема, були перерозподілені видатки з метою забезпечення збільшення витрат на потреби військового сектору. Зокрема, збільшення витрат на оборону та безпеку на 13,5 % у порівнянні з 2021 роком.

Інший важливий аспект – це спрощення податкової системи з метою забезпечення ефективного збирання податків та зменшення податкових ризиків. Однак, варто зазначити, що спрощення податкової системи може призвести до зменшення контролю та збільшення можливостей для корупції.

Також під час воєнного стану можуть виникати труднощі з платежами та переказами грошових коштів через обмеження вільного руху людей та товарів, що може призвести до зниження обсягів платежів та порушення фінансової стабільності. Тому важливо було вжити заходи для забезпечення безперебійного функціонування платіжної системи та ефективного контролю за фінансовими потоками – що були зазначені у Постанові Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану № 18.

Зміни податкового законодавства в Україні під час воєнного стану є необхідними для забезпечення фінансової стабільності країни та забезпечення потреб в обороні та безпеці. Ці зміни можуть допомогти додатково залучити кошти до бюджету та зберегти економічну стійкість країни в умовах воєнного стану.

Список використаної літератури:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р №2120-IX .
2. Про внесення змін до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" та Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" Закон України від 20.02.2022 р № 2153-IX;
3. Про Державний бюджет України на 2022 рік Закон України;
4. Про воєнний стан Закон України від 12.06.2018 № 389-VIII.

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У ПІДВИЩЕННІ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ

Зростаюча кількість фінансових послуг, які надаються банківськими установами, покликана забезпечувати фінансовий добробут населення та вимагає від нього підвищення рівня фінансової грамотності. Основну роль при цьому відіграє фінансова інклюзія, покращення якої є одним із напрямів Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року. В умовах розширення сфери фінансових послуг і доступність громадян України зростає і роль їх обізнаності у даній сфері.

Наразі фінансова інклюзія розглядається як рівень розвитку інфраструктури фінансового ринку, максимального обізнаності населення та використання ними фінансових послуг, проінформованість щодо захисту їх прав як споживачів таких послуг. Тобто в даному випадку поняття фінансової інклюзії тісно пов'язане з розвитком фінансових технологій та фінансовою грамотністю споживачів фінансових послуг.

Активна інтеграція України у світовий економічний простір потребує відповідного розвитку фінансового сектору, зокрема різних платіжних сервісів, інноваційних фінансових технологій, а також їх використання населенням та бізнесом. Це зумовлює розвиток не лише фінансового сектору, але й сприяє підвищенню рівня довіри зі сторони споживачів фінансових послуг, застосуванню інформаційних технологій і зрештою, досягненню довгострокового економічного зростання.

Проведені дослідження рівня фінансової грамотності населення та користування ними фінансовими послугами з'ясували, що населення України недостатньо інформовані щодо різних фінансових функцій порівняно із населенням інших країн Європи. Це стосується платежів, заощаджень, кредитування, взаємодії з банківськими установами. Але за показниками фінансової грамотності населення Україна знаходиться поряд з такими країнами як Естонія, Болгарія, Угорщина, Хорватія. Це говорить про те, що населення України має великий потенціал по можливості використання фінансових послуг та розвитку інклюзії в країні [1].

Усвідомлюючи роль фінансових технологій у підвищенні рівня фінансової інклюзії, Національний банк України та Міністерство фінансів України розробили Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року [3]. Основною метою розробки і досягнення цілей даної Стратегії стало задоволення потреб всіх суб'єктів економіки України в якісних фінансових послугах. Для реалізації цієї мети НБУ розробив 5 стратегічних напрямків, які забезпечать умови для сталого зростання фінансового сектору України, це – фінансова стабільність, макроекономічних розвиток, фінансова інклюзія, розвиток фінансових ринків та інноваційний розвиток.

Особлива роль в даній стратегії відведена фінансовій інклюзії як основної складової успішного реформування фінансового сектору. Зокрема, розроблено напрями, які стосуються підвищенню доступності та рівня користування фінансовими послугами, посиленню захисту прав споживачів фінансових послуг, підвищенню рівня фінансової грамотності населення. При цьому планується покращити показники за такими видами діяльності як зменшення готівки до показника ВВП з 12,01 % до не більше як 7,5 %, збільшити рівень довіри населення до фінансової системи з 10 % до 60 %, збільшити індекс фінансової грамотності населення з 11,6 до 12,5 [3].

Для досягнення запланованих цілей НБУ як основний регулятор фінансових послуг отримав відповідні повноваження та вже забезпечив виконання завдань, передбачених Стратегією у наступних напрямках [2]:

1) створив Управління захисту прав споживачів фінансових послуг. Основне завдання підрозділу – нагляд за дотриманням фінансовими установами законодавства України у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг та контроль за дотриманням законодавства.

2) впорядкував роботу колекторських компаній. НБУ поставив на контроль питання етичних способів їх роботи із простроченою заборгованістю.

3) врегулював діяльність учасників ринку небанківських фінансових послуг. Закон України про спліт передав під контроль НБУ небанківські фінансові установи. Зокрема, були розроблені додаткові вимоги до договорів по споживчому та фінансовому кредитуванню, які мали стати більш зрозумілими та інформативнішими. Такий підхід мав на меті підвищення довіри населення до фінансового сектору.

4) впровадив нові підходи до каналів комунікації із споживачами фінансових послуг. Даний напрям зробив простішим та швидким зворотній зв'язок з населенням через обмін повідомленнями у чат-боті менеджерів Вайбер, телеграм, на сторінках офіційного інтернет-представництва. Така взаємодія з клієнтами дозволяє опрацювати більше звернень та зробити доступнішим доступ до публічної інформації. Також завдяки активному зворотному зв'язку стало можливим отримувати оперативну інформацію щодо порушень прав споживачів, таку як вимагання чужого боргу, неетична поведінка, неправомірні нарахування комісій та інші.

5) впровадив інструменти віддаленої ідентифікації та верифікації клієнтів банківських установ за допомогою системи BankID. В умовах обмежених можливостей доступу до банківських послуг у період карантину та обмежень під час воєнного стану такі заходи збільшили кількість наданих послуг використовуючи віддалену ідентифікацію клієнтів. Така система взаємодії знаходить всі більшу сферу застосування. На онлайн обслуговування із віддаленою верифікацією клієнтів також переходять страхові компанії, пенсійні фонди а також інші установи, які перебувають в процесі приєднання до системи.

Підвищення рівня фінансової інклюзії напряму залежить від рівня фінансової грамотності населення. В цьому напрямі також відбувається певна робота НБУ у співпраці із міжнародними та українськими громадськими організаціями. Проведені дослідження рівня фінансової обізнаності населення України показали, що він має тенденцію до зростання – з 11,6 балів у 2018 році до 12,3 балів у 2021 році.

Проводиться значна робота з поширення знань з фінансової грамотності в різних форматах. Зокрема, у співпраці з центром фінансових знань «Талан» проведено серію освітніх заходів, які спрямовані на підвищення фінансової грамотності молоді та формування високої фінансової культури українського суспільства. Їх проведення має велике значення оскільки саме молодь є рушійною силою у користуванні фінансовими послугами та формуванні фінансових навичок та поведінки, здатних змінити на краще власний фінансовий добробут та фінансовий успіх на державному рівні.

Отже, фінансова інклюзія пов'язана із створенням умов для залучення населення та бізнесу до активного користування різноманітними фінансовими послугами. Вона сприяє впровадженню інформаційних технологій, конкуренції, захищає права споживачів фінансових послуг. Основна роль в зростанні фінансової інклюзії належить державному регулюванню, яке відбувається на законодавчому рівні, у просвітницькій діяльності населення про фінансові послуги, у провадженні новітніх технологій в фінансову сферу. Тільки у поєднанні всіх складових можливе досягнення основних цілей і завдань в даній сфері, що поставлені у Стратегії розвитку фінансового сектору України.

Список використаної літератури:

1. Парубець О.М., Садчикова І.В., Кальченко О.М., Тарасенко О.О. Фінансова інклюзія як інструмент доступності населення до фінансових послуг країн ЄС. Економіка. Фінанси. Право. 2022. № 1/1. С. 11-16.
2. Річний звіт Національного банку України за 2021 рік. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2021.pdf?v=4
3. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija_financovogo_sectoru_ua.pdf.
4. Центр фінансових знань «Талан» URL: <https://talan.bank.gov.ua/novyny>.

О.П. Мельничук, здобувач вищої освіти
Н.В. Антипенко, д.е.н., проф., проф. Каф. фінансів, обліку та оподаткування
Національний авіаційний університет (Київ)

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

На фінансовому ринку страховики можуть виступати у ролі активних інституційних інвесторів. Це обумовлено тим, що функціонування страхових компаній характеризується однією відмінністю від класичних сфер виробництва, а саме – можливістю акумулювати значну масу грошових коштів завдяки надходженню страхових внесків від клієнтів. Із цих коштів формуються страхові резерви компанії, що слугують джерелом для здійснення виплат у майбутньому, тобто страхових відшкодувань при настанні страхового випадку. Проте з моменту отримання грошових коштів від страхувальників протягом певного періоду відбувається відстрочення надання страхової послуги. Таким чином, накопичені страховиком значні обсяги фінансових ресурсів стають вільними від зобов'язань упродовж утвореного часового лагу. Це дає змогу компанії тимчасово розпоряджатися сформованими ресурсами разом із іншими власними коштами, шляхом їх використання у формуванні інвестиційного портфеля [1].

Тому, можна стверджувати, що страховики володіють значними обсягами фінансових ресурсів, які є важливим джерелом інвестицій для розвитку економіки країни, і при цьому самі страхові компанії постають, як потужні інституційні інвестори [2]. Окрім цього, інвестиційна діяльність страховиків впливає не лише на функціонування макроекономіки, а й на діяльність окремих страхових компаній. Тобто на мікрорівні результативна інвестиційна політика надає можливість страховику забезпечити стабільне виконання своїх зобов'язань перед клієнтами.

Зарубіжний досвід свідчить про те, що інвестиційна функція страхових компаній, окремо від збору платежів, може стати первинним джерелом отримання прибутку. Так, наприклад, у розвинутих країнах світу головним із чинників успішної діяльності страховиків здебільшого є реалізація ефективної інвестиційної політики [3]. Підтвердження цього – характерні особливості роботи страхового ринку, а саме:

- успішне інвестування вільних страхових резервів може сприяти приросту власних коштів страховика, що надає можливість зменшити залежність від зовнішніх джерел фінансування;
- інвестиційний дохід є додатковим джерелом для виплати страхових сум та може бути використаним при покритті збитків по страхових операціях;
- інвестиційна діяльність страхової компанії може стати інструментом для залучення нових клієнтів.

В такому випадку є перспектива зацікавити потенційних страхувальників за допомогою заохочувальної системи, яка б включала нарахування премій, різноманітних бонусів та надання додаткових послуг. Незважаючи на згадані вигоди здійснення інвестиційної політики страховиками, завжди існує ймовірність інвестиційного ризику з негативним наслідком. Через вплив зовнішніх та/чи внутрішніх факторів страхова компанія не тільки може втратити інвестовані кошти, а й стати неспроможною виконувати зобов'язання перед страхувальниками й закінчити банкрутством.

Зазначимо також основні зовнішні перешкоди, які стримують інвестиційну діяльність страховиків, до яких зарахуємо: складну політичну, економічну, соціальну та фінансову ситуацію в країні; погано розвинений фондовий ринок; низький рівень довіри до вітчизняних страховиків; відсутність спеціалізованого інвестиційного кодексу та ефективного податкового законодавства, які б стимулювали інвестиційну політику; відсутність надійних інвестиційних інструментів та державних гарантій для реалізації інвестиційних проєктів [4]. Щоб вистояти всупереч зазначеним перешкодам та ризикам, діяльність страхових компаній зобов'язана відповідати таким вимогам, як прибутковість та надійність, а інвестиційна політика повинна ґрунтуватися на принципах зворотності, ліквідності, диверсифікації та рентабельності.

Отже, усі перераховані вище ризики та перешкоди обумовлюють здійснення заходів з вирішення наявних проблем і створення сприятливого середовища для активізації інвестиційної діяльності страховиків. Така задача є цілком актуальною для розвитку страхового ринку України, адже її вирішення дасть змогу підвищити ділову активність великого сектору суб'єктів господарювання та забезпечити економіку довгостроковими інвестиціями.

Список використаної літератури:

1. Сизоненко Ю.С. Інвестиційна діяльність страхових компаній: особливості та принципи здійснення. Трансформація фінансової системи України: тенденції та перспективи розвитку : матер. IV Всеукр. наук.–практ. конф., 25–26 листопада 2020 р. Миколаїв: МНАУ, 2020. С. 44–45.
2. Юркевич О.М., Юркевич, О.Н. Роль та значення страхових компаній в інвестиційному процесі. Фінансовий простір. 2014. № 1. С. 177–182.
3. Пономарьова О.Б., Булигіна Д.О., Цівань І.Е. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні: проблеми та перспективи. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. №4. С. 113–117.
4. Сосновська О.О., Горач І.В. Особливості управління інвестиційною діяльністю страхових компаній в Україні. European scientific journal of Economic and Financial innovation. 2021. № 1 (7). С. 103–114.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗЕМЕЛЬНОГО ПОДАТКУ

Земельний податок є одним із ключових інструментів фіскальної політики держави, який впливає на розвиток економіки, стимулює раціональне використання земельних ресурсів та їх охорону, сприяє формуванню соціально справедливої системи оподаткування і забезпечує стійкий дохід держави. Він вважається одним з перших податків, які використовуються державами. Основна ідея земельного податку полягає у тому, що власники земельних ділянок сплачують певну суму грошей у вигляді податку в обмін на право володіння та використання землі. Земля в Україні є значним ресурсом для розвитку сільського господарства, промисловості, туризму та інших галузей. Тому вивчення теоретико-правових аспектів земельного податку є актуальним завданням для урядів, науковців та практиків у галузі фінансів і права.

Земельний податок відіграє значну роль у формуванні доходів місцевих бюджетів і є одним з основних джерел їх фінансування. Визначення розміру земельного податку залежить від категорії земельної ділянки, її площі, місця розташування та інших факторів. Для цього землі поділяють на категорії відповідно до їх призначення та видів дозволеної діяльності. Класифікація земель є важливим елементом земельного податку, оскільки різні категорії земель можуть мати різні ставки оподаткування. Наприклад, сільськогосподарські землі можуть бути оподатковані за іншими ставками, ніж промислові або житлові землі. Згідно з законодавством України, платниками земельного податку є фізичні та юридичні особи, які володіють, користуються або розпоряджаються земельними ділянками.

Принципи земельного податку в Україні визначаються законодавством. Одним із головних принципів земельного податку є принцип пропорційності. Це означає, що розмір земельного податку повинен бути пропорційним до площі та місця розташування земельної ділянки. Цей принцип забезпечує справедливість і рівноправність між платниками податків. За цим принципом, земельні ділянки з більшою площею або ті, які знаходяться в більш привабливих місцях сплачують більшу суму податку, тоді як землі меншої площі або розташовані у менш привабливих місцях оподатковуються за меншою сумою.

Інший важливий аспект земельного податку - це його регуляторна роль. Земельний податок може бути використаний для стимулювання раціонального використання земельних ресурсів і регулювання ринку нерухомості. Наприклад, встановлення вищих ставок податку на землі, що призначені для комерційної або житлової забудови в центральних районах міст, може сприяти ефективному використанню цих земель та збільшенню доступності житла. Також важливим аспектом земельного податку є його використання для забезпечення сталого розвитку та охорони довкілля. Земельний податок може стимулювати власників земельних ділянок до їх екологічно чистого використання, збереження природних ресурсів та впровадження енергоефективних технологій.

Важливим теоретико-правовим аспектом земельного податку є також особливості його стягнення та контролю. Ефективна система адміністрування земельного податку передбачає належне збирання інформації про землевласників, проведення оцінки земель, забезпечення точності та надійності бази даних платників податку, а також здійснення контролю за виконанням податкових зобов'язань.

У зв'язку з вищезазначеним, розробка та впровадження ефективних теоретико-правових аспектів земельного податку є ключовим завданням для держави. Деякі з цих аспектів включають:

1. Прозорість та прогнозованість: законодавство про земельний податок повинно бути чітким, зрозумілим та передбачуваним для платників податків. Вони повинні мати можливість заздалегідь розрахувати свої податкові зобов'язання та бути повністю обізнаними з правилами та процедурами сплати податку.

2. Раціональність та справедливість: земельний податок повинен відповідати принципу справедливого розподілу податкового навантаження. Це означає, що ставки податку та способи його розрахунку повинні бути обґрунтованими та відповідати економічним та соціальним реаліям країни.

3. Ефективність та простота адміністрування: система стягнення земельного податку повинна бути ефективною та простою для використання. Це включає зручні та доступні процедури подання декларацій, оцінку земель, контроль за виконанням податкових зобов'язань та вирішення спорів.

4. Податкові стимули та заохочення: земельний податок може бути використаний для стимулювання певних видів діяльності, таких як екологічно чисте використання землі, розвиток інфраструктури або інвестицій у сільське господарство. Шляхом встановлення пільгових ставок або зниження податкових ставок можна сприяти розвитку певних секторів економіки та соціальному розвитку.

5. Захист прав власності: законодавство про земельний податок повинно передбачати механізми захисту прав власності землевласників. Це включає визначення чітких процедур і правил експропріації

земельних ділянок, встановлення справедливих процедур оспорювання рішень органів, відповідальних за встановлення податкових зобов'язань, та забезпечення доступу до судового захисту.

6. Міжнародний аспект: у зв'язку з глобалізацією та зростанням переливу капіталу, важливим є вирішення питань оподаткування транскордонних земельних операцій. Необхідно розробити механізми співпраці та обміну інформацією між країнами з метою уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням.

У висвітленні теоретико-правових аспектів земельного податку важливо враховувати взаємозв'язок з іншими податками та податковими системами. Земельний податок повинен бути узгоджений із загальною податковою системою країни та узгоджуватись з іншими податками, такими як податок на прибуток підприємств, податок на нерухомість та інші.

Окрім теоретико-правових аспектів, важливо також враховувати соціально-економічні наслідки земельного податку. Він може впливати на власників землі, розвиток регіонів, інвестиційну привабливість та інші аспекти. Тому, розробляючи земельну податкову систему, потрібно забезпечити баланс між забезпеченням фінансових ресурсів для держави та стимулюванням розвитку економіки та соціального благополуччя. Процедури оцінки земельної вартості також мають велике значення у системі земельного оподаткування. Оцінка земельної вартості повинна бути об'єктивною та незалежною, щоб уникнути спекуляцій та недобросовісного оцінювання.

Ураховуючи дані рекомендації та пропозиції, можна зробити наступні висновки:

1. Необхідно провести комплексну перегляд та узгодження законодавства, що регулює земельне оподаткування, з метою забезпечення прозорості, стабільності та прогнозованості системи стягнення земельного податку.

2. Важливо розробити механізми стимулювання раціонального використання земельних ресурсів, наприклад, шляхом встановлення диференційованих ставок податку, які відображатимуть рівень інтенсивності використання земель.

3. Необхідно підвищити ефективність моніторингу та контролю за сплатою земельного податку, використовуючи сучасні технології та автоматизовані системи.

4. Розвиток механізмів альтернативного врегулювання спорів та суперечок, пов'язаних з земельним оподаткуванням, сприятиме покращенню ефективності системи та зменшенню податкових ризиків для платників.

5. Важливо забезпечити громадську інформованість та залучення громадськості до процесу прийняття рішень щодо земельного оподаткування, що сприятиме більшій легітимності та прийняттю обґрунтованих рішень.

Узагальнюючи аналіз теоретико-правових аспектів земельного податку виявлено низку проблем і недоліків у функціонуванні системи земельного оподаткування. Отже, система потребує подальшого удосконалення для забезпечення більш прозорого, стабільного та ефективного механізму стягнення земельного податку, який сприятиме сталому розвитку економіки, раціональному використанню земельних ресурсів та соціальній справедливості. Цей вид оподаткування є складним та мінливим явищем, яке вимагає ретельного аналізу та постійного вдосконалення. Дослідження теоретико-правових аспектів земельного податку сприяє розумінню його ролі в економіці та суспільстві, а також виявленню оптимальних шляхів його впровадження та адміністрування. Проектування та впровадження земельного податку повинні ґрунтуватися на науковому підході, враховувати міжнародний досвід та відповідати принципам справедливості, ефективності та соціально-економічного розвитку.

Список використаної літератури:

1. Боровик П.М. Напрямки розвитку земельного оподаткування. Науковий вісник Волинського державного університету ім. Л. Українки. 2010. №2. С.152-157.
2. Закон України «Про охорону земель» від 19 червня 2003р. №962-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Ібрагімов М.Р. Земельне оподаткування: теоретичні постулати та фіскальні реалії в Україні. Вісник Харківського економічного університету. 2009. № 9. С. 17-23.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Харкавенко О.О. Стан та перспективи земельного оподаткування. Економічні відносини. 2010. № 5 (28). –С. 27-31.

О.С. Новак, к.е.н., доц., доц. каф. фінансів та цифрової економіки
М.О. Кучерчук, магістр 1 курсу гр. ФБСМ-8, ФБСО
Державний університет «Житомирська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Посилення процесів світової фінансової глобалізації та процеси інтеграції національної економіки до ЄС відкривають нові можливості для економічного зростання та, водночас, створюють нові загрози. У 2018 р. НБУ розпочав процес поетапної валютної лібералізації, спрямованої на розширення можливостей залучення іноземного капіталу та послаблення регулюючого впливу на валютні операції резидентів. На заміну Декрету КМУ «Про систему валютного регулювання і контролю» від 1993 р., норми якого базувалися на принципах тотального контролю, а також переліку прямих заборон, було прийнято Закон України «Про валюту та валютні операції». Нове законодавство створило правове поле для інвестицій іноземних інвесторів в державні облигації, що покращило валютну структуру державного боргу. Крім того, зняття ряду валютних обмежень забезпечило більш привабливі умови ведення бізнесу експортерами та розширило можливості здійснення валютних операцій для фізичних осіб.

Однак, повномасштабна війна 2022 р. спонукала НБУ терміново переглянути умови валютного регулювання. Умови валютної лібералізації змінилися жорсткими обмеженнями на валютні операції та рух капіталу для підтримки фіксованого курсу. Першочергово було запроваджено фіксований офіційний курс гривні до долара США. Запроваджені НБУ заходи на валютному ринку мали на меті забезпечити узгодженість між двома основними цілями: сприяння економічній діяльності та запобігання непродуктивному впливу капіталу.

Станом на травень 2023 р. офіційний курс гривні до долара США залишається фіксованим. Офіційний курс інших валют змінюється відповідно до зміни курсу відповідних валют до долара США. Обмеження щодо встановлення готівкового курсу – відсутні, однак, усі безготівкові операції з купівлі / продажу валюти (крім продажу населенню під строковий депозит) мають здійснюватися за курсом, що відхиляється від офіційного не більше ніж на 1 %. Таким чином, фіксація валютного курсу дала змогу утримати макроекономічну стабільність та встановити контроль над цінами без прямого їх обмеження.

Введені валютні обмеження були направлені, в першу чергу, на забезпечення критичних потреб економіки. Урядом було встановлено перелік товарів критичного імпорту. Купівля валюти за критичним імпортом здійснювалася в повному обсязі та за курсом, близьким до офіційного. В міру стабілізації ситуації перелік критичного імпорту розширювався і станом на сьогодні за імпортом товарів він скасований. Однак, купівля валюти за капітальними операціями заборонена.

У той же час, НБУ забезпечив можливість здійснення критично необхідних операцій для населення. Зокрема, залишилися можливість карткових розрахунків біженців із встановленням певних лімітів, а також надана можливість обміну готівкових гривень на валюту за кордоном. Для цього НБУ було укладено 10 угод про обмін готівкової гривні на іноземну валюту з центральними банками країн Європи. Крім того, у міру стабілізації ситуації на валютному ринку НБУ забезпечив можливість захисту заощаджень від девальвації гривні. Зокрема, у жовтні 2022 р. дозволено купувати безготівкову валюту за офіційним курсом під депозит від 6 місяців, який повертається в гривнях за офіційним курсом. Такий інструмент забезпечуючи захист заощаджень від негативного впливу інфляції, не створює додаткового тиску на валютний курс, оскільки в момент повернення депозиту валюта конвертується у гривню.

Певну трансформацію проходить сьогодні й режим інфляційного таргетування, адже в класичному варіанті, він передбачає плаваючий валютний курс. Забезпечити плаваючий валютний курс НБУ наразі не має можливості, однак монетарне регулювання здійснюється на засадах інфляційного таргетування, що викликає зацікавленість та вивчення цього досвіду іноземними центральними банками. В сьогоднішніх умовах валютні інтервенції стали основною монетарною операцією збалансування валютного ринку.

У міру нормалізації функціонування економіки та фінансової системи НБУ у мінімально достатні строки зобов'язався повернутися до застосування принципів та інструментів грошово-кредитної політики, визначених Основними засадами грошово-кредитної політики на 2022 рік та середньострокову перспективу. Зокрема, планується: поступове скасування обмежень на валютні операції у міру покращення стану платіжного балансу; повернення до плаваючого курсоутворення, якщо це не створюватиме загрозу для фінансової стабільності.

Список використаної літератури:

1. ЗУ «Про валюту і валютні операції» № 2473-VIII від 01.04.2023 р.
2. Постанова Правління НБУ «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18 від 24.02.2022

А.В. Осіпчук, студентка I-го курсу гр. ЗФБС-22-М, ФБСО
Науковий керівник: С.М. Дячек, к.е.н., доц., доц. каф. фінансів та цифрової економіки
Державний університет «Житомирська політехніка»

МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОЇ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах кризи, що розгорнулася під впливом політичних і економічних викликів в Україні, зросла кількість підприємств, які мають незадовільний фінансовий стан, а саме відчувають проблему із платоспроможністю, що найчастіше приводить до банкрутства вітчизняних підприємств. Фінансова санація є одним зі способів запобігання банкрутству підприємств. Згідно з офіційними джерелами санація – це система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та/або зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника [1]. Вона полягає в тому, що держава, банки або інші фінансові організації надають підприємству фінансову допомогу з метою врятування його від банкрутства.

Тому одним з актуальних питань для підприємств є розробка механізму фінансової санації, який дозволив би відновити фінансову стійкість підприємства, яке знаходиться в стані фінансової кризи. Цей процес має на меті не лише запобігання банкрутству підприємства, а й забезпечення його подальшого функціонування.

Механізм управління містить у собі такі компоненти, як: цілі управління, елементи об'єкта та їх зв'язки, на які здійснюється вплив заради досягнення цілей, принципи і завдання управління, методи управління, форми та інструменти управління,

Метою фінансової санації є врегулювання фінансових проблем підприємства, що дозволить йому зберегти платоспроможність та продовжити діяльність. У процесі фінансової санації, зазвичай, залучається зовнішній консультант з фінансової сфери, який допомагає знайти оптимальні рішення для вирішення проблем підприємства [4]. Головна стратегічна мета санації - відновлення ефективної роботи підприємства в довгостроковому періоді.

Суб'єктами санаційного процесу є підприємство-боржник, кредитори, власники, держава (в особі органів влади), працівники, санатори та інші зацікавлені особи [7].

Щодо об'єкта санації, то думки вчених різняться з приводу того, до кого слід застосовувати санаційні заходи: до підприємства-боржника, до збанкрутілого підприємства, до неплатоспроможного підприємства, до підприємства на межі банкрутства чи до суб'єкта господарювання взагалі (не акцентуючи увагу на його фінансовому становищі, заборгованості, процедурі банкрутства щодо нього).

Об'єкт санації – підприємство-боржник, що знаходиться на стадії банкрутства [5].

Одним з головних інструментів фінансової санації є реструктуризація заборгованості, тобто перегляд умов договорів з кредиторами та розробка нових розстрочок зі сплатою боргу. Для цього можуть використовуватися різні методи, такі як зниження процентної ставки, розширення терміну погашення боргу та інші.

У загальному, фінансова санація може бути корисним інструментом для підприємств, які знаходяться у фінансових труднощах, і може допомогти їм запобігти банкрутству.

Основними завданнями фінансового оздоровлення підприємства є:

1. Своєчасне діагностування передкризового фінансового стану підприємства і вжиття необхідних превентивних заходів щодо попередження фінансової кризи.
2. Подолання неплатоспроможності підприємства.
3. Відновлення фінансової стійкості підприємства.
4. Попередження банкрутства та ліквідації підприємства.
5. Збереження робочих місць.
6. Мінімізація негативних наслідків фінансової кризи підприємства [6].

Під функціями санації можна розуміти зміст діяльності, напрями реалізації плану оздоровлення на підприємстві для того, щоб змінити відповідні соціально-економічні характеристики даного підприємства на більш ефективні. Значення санації можна розглядати на макро- і мікрорівні. Відповідно з цього впливають і функції [7].

Так, на макрорівні можна виокремити такі функції як контрольна, соціальна та забезпечення зростання ефективного розвитку економіки.

Контрольна функція передбачає відстеження перебігу економічних процесів і дотримання суб'єктами економічних відносин господарської дисципліни з метою виявлення її правопорушників. Контрольну функцію санації можна розглядати як на мікро-, так і на макрорівні, адже вона має всеохоплюючий характер.

Соціальна функція на макрорівні спрямована на протистояння безробіттю через оздоровлення підприємств і, відповідно, збереження робочих місць. Санація на макрорівні спрямована на збереження та забезпечення господарського розвитку економічно перспективних суб'єктів підприємницької діяльності, підвищення їх адаптивності до умов ринку, оздоровлення пріоритетних для країни галузей, функціонування яких забезпечить зростання ефективного розвитку економіки.

Щодо функцій на мікрорівні, то тут можна виділити такі: перерозподільна, попереджувальна (запобіжна), планування та стимулювання.

Перерозподільна функція передбачає перерозподіл фінансових ресурсів між суб'єктами санації. Ця функція спрямована на досягнення врегулювання заборгованостей між усіма суб'єктами економічних відносин та передбачає використання фінансових ресурсів як залучених коштів тільки на комерційних умовах (без пільг, розстрочок), причому запозичення здійснюються на ринку кредитних послуг та в держави.

Попереджувальна (запобіжна) функція санації спрямована на те, щоб недопустити банкрутства і ліквідації підприємства, а всі санаційні заходи, виконувані учасниками цього процесу, носять превентивний характер.

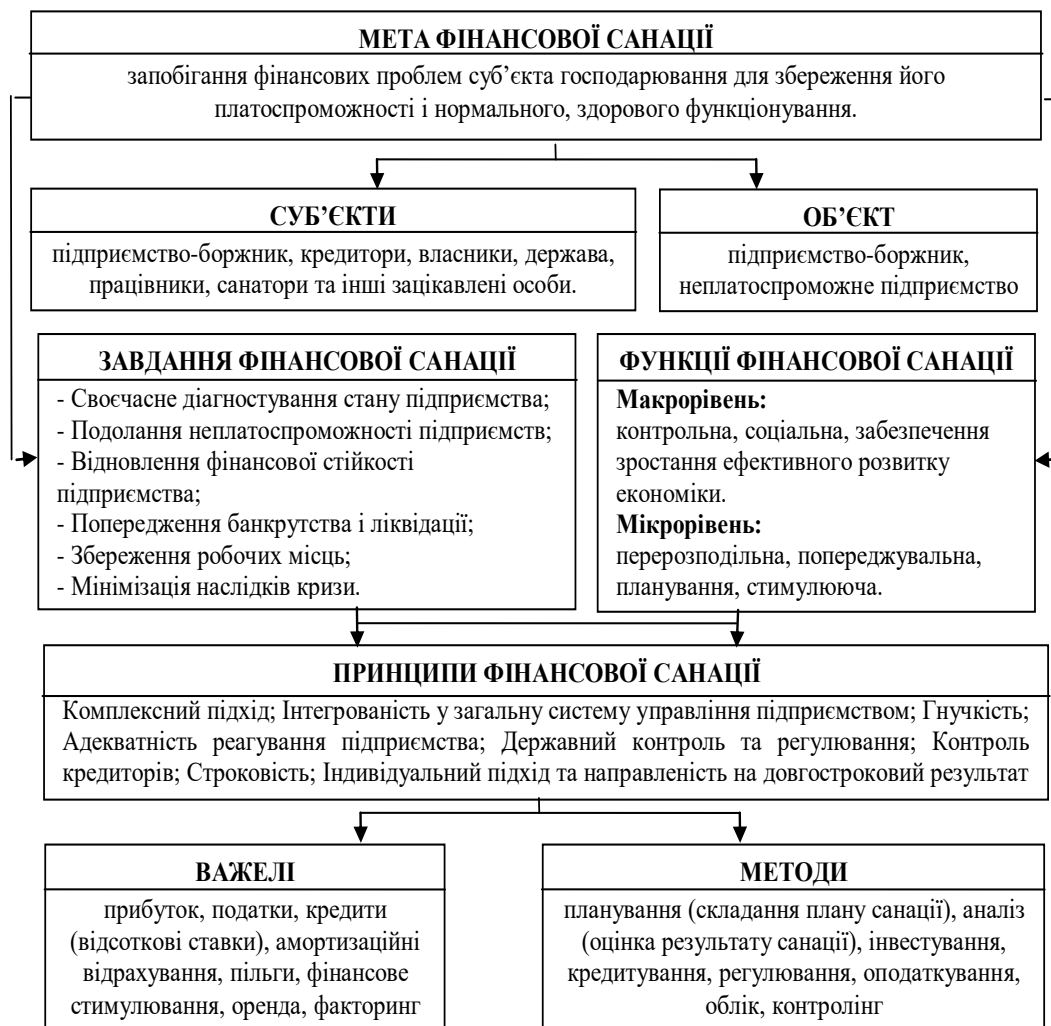

Рис. 1. Механізм фінансової санації підприємства

Планування вважається однією з основних функцій санації. Санаційний план є основним документом, який регламентує проведення оздоровчих заходів на підприємстві. Розробленням санаційної концепції (плану) за дорученням власників чи керівництва підприємства займаються консалтингові фірми у тісному взаємозв'язку із внутрішніми службами контролінгу (якщо вони є на підприємстві).

І остання функція – стимулююча, яка спрямована на сприяння активізації господарської діяльності суб'єктів підприємництва. Вона полягає у розробленні та використанні стимулів до ефективної взаємодії суб'єктів роботи та їх високорезультативної праці.

Огляд наукової літератури показав, що на сьогодні є відсутніми чітко сформовані принципи санації. Тому сформулюємо загальні принципи, на яких може базуватись санація:

- комплексний підхід – сукупність розроблених санаційних заходів має ліквідувати не лише симптоми, а й безпосередні причини дисбалансу підприємства за рахунок впливу на всі аспекти діяльності;
- інтегрованість у загальну систему управління підприємством – активний вплив на всі напрямки діяльності компанії, що й визначає необхідність органічного поєднання програми фінансової санації з іншими функціональними системами в рамках загальної системи управління підприємством;
- гнучкість – постійне коригування програми оздоровлення відповідно до змін навколишнього середовища;
- адекватність реагування підприємства, вибір адекватної реакції, обґрунтоване застосування форм і методів оздоровлення;
- державний контроль та регулювання;
- контроль кредиторів;
- строковість – регламентація дій відповідно до законодавчо-встановлених норм;
- індивідуальний підхід – вибір інструментарію для вирішення існуючих проблем, розробка нестандартних рішень;
- направленість на довгостроковий результат [2, 3].

Уточнений елементний склад системи антикризового управління підприємством в розрізі суб'єктів, об'єктів, принципів, функцій, завдань та методів, наведено на рис. 1 (рис. 1).

Отже, механізм фінансової санації є ефективним інструментом для підтримки фінансової стабільності та розвитку підприємства. Його реалізація дозволяє забезпечити високий рівень ефективності та прибутковості діяльності, а також зберегти конкурентоспроможність на ринку.

Список використаної літератури:

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>.
2. Новик І.В. Санація підприємства як чинник його фінансово-економічної захищеності. Економіка та суспільство. 2021. Випуск 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/410/397>.
3. Сутність управління фінансовою санацією підприємства. URL: http://elar.khmn.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3145/1/%d0%a0%d0%be%d0%b7%d0%b4%d1%96%d0%bb_1.pdf.
4. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств навч. посіб. К: КНЕУ, 2004. 412 с. URL: http://education.bukuniver.edu.ua/pluginfile.php/1519/mod_page/content/49/finansova_sanaciya_ta_bankrutstvo_pidpr_tereshenko.pdf.
5. Зеліско І.М. Управління фінансовою санацією підприємства: навчальний посібник. / І.М. Зеліско, 2016. – 355 с.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78041013.pdf>
6. Семенюк В.О. Фінансове оздоровлення підприємств в сучасних економічних реаліях України. URL: <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/02/FINANSOVE-OZDOROVLENNYA-PIDPRYYEMSTV-V-SUCHASNYH.pdf>.
7. Андрущак Є.М., Біленька В.А. Фінансова санація як спосіб запобігання банкрутству підприємств. Молодий вчений. 2018. № 9 (61). URL: <https://molodyvchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4052/3982>.

Н.О. Павлова, магістр I курсу, гр. ЗФБС-22 М, ФБСО
Науковий керівник: І.В. Литвинчук, к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ДІЯЛЬНІСТЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У 2015–2020 роках децентралізація державного управління зазнала значних змін. Зокрема був прийнятий Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Таким чином децентралізація влади суттєво розширила повноваження територіальних громад. Це надало змогу новоствореним об'єднаним територіальним громадам взяти на себе значну частину повноважень і відповідальності у бюджетній та фінансовій сфері.

Процес об'єднання громад виконується за спеціальною процедурою, яка включає в себе ряд важливих пунктів, серед яких ініціювання об'єднання, надсилання пропозицій, надання згоди, підготовка і схвалення проекту рішення, проведення виборів і зміна форми організації органів місцевого самоврядування.

Кабінетом Міністрів України була затверджена Методика формування спроможних територіальних громад. Це надало змогу визначити спроможність громади надавати належний рівень послуг своїм громадянам та як наслідок залучити певне фінансування. Також ця методика надає рекомендації щодо написання Перспективного плану формування та визначення адміністративних центрів громад.

Основними ознаками територіальних громад є: спільне постійне проживання членів громади на певній території, незважаючи на їх громадянство; спільні інтереси та зацікавленість у вирішенні проблем місцевого значення; територіальній громаді належить рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є в комунальній власності цієї громади; члени громади є платниками місцевих податків і зборів; територіальна громада має право на здійснення місцевого самоврядування. Крім того об'єднаною територіальною громадою вважається також добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр.

Важливою складовою правового статусу територіальних об'єднань є їх функції. Функції територіальних громад – це ключові напрями та види муніципальної діяльності цих об'єктів щодо забезпечення права громадян на участь у місцевому самоврядуванні, які виражають інтереси місцевого населення та забезпечують комунікацію між громадянами та державою, її органами, органами місцевого самоуправління, обмежених Конституцією і законами України. Функції територіальних громад спричинені принципами, цілями і завданнями локальної демократії, реалізувати які прагне місцеве самоврядування.

Згідно Закону України про добровільне об'єднання територіальних громад, об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст здійснюється з дотриманням таких принципів:

- 1) конституційності та законності;
- 2) добровільності;
- 3) економічної ефективності;
- 4) державної підтримки;
- 5) повсюдності місцевого самоврядування;
- 6) прозорості та відкритості.

Децентралізація в Україні пройшла вже два етапи (2014–2019 та 2020–2021 рр.) і 2020 рік став вирішальним у питанні організації базового рівня місцевого самоврядування, що створює стійкий фундамент для подальших кроків місцевого самоврядування, а також допомагає прискорювати реформи у сфері охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення та інших галузях.

За узагальненими результатами процесу децентралізації та утворення ОТГ на території України зроблено висновок, що реформа децентралізації триває, процес створення ОТГ проходить інтенсивно, процес внесення змін у нормативно-правову базу, яка регламентує процес проходження децентралізації, також продовжується.

Данні питання все ще залишаються відкритими, а в зв'язку з повномасштабною війною, що триває в Україні вже майже рік та її наслідками було виявлено ряд проблем з якими стикаються місцеві органи влади та мешканці територіальних громад. Відповідно продовження реформ в напрямі посилення децентралізації в Україні повинно враховувати можливості подолання наслідків військової агресії РФ.

Список використаної літератури:

- 1) Закон України про добровільне об'єднання територіальних громад. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
- 2) Електронний ресурс. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua>
- 3) Муніципальне право України: Підручник / В.Ф. Погорілко, О.Ф. Фрицький, М.О. Баймуратов та ін.; за ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. 592 с.

БЮДЖЕТНИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Чинне законодавство України не надає визначення поняття «бюджетний контроль». У ст. 26 Бюджетного кодексу України (далі – БКУ) використовується термін «контроль за дотриманням бюджетного законодавства», спрямований на забезпечення ефективного і результативного управління бюджетними коштами та здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу його учасниками відповідно до БКУ та іншого законодавства [1].

Основною метою бюджетного контролю необхідно вважати забезпечення ефективного і результативного управління бюджетними коштами, а також забезпечення дотримання всіма учасниками бюджетних відносин вимог бюджетного законодавства, які реалізуються шляхом вирішення завдань бюджетного контролю [2].

В Україні бюджетний контроль певною мірою зачіпає питання ефективності використання бюджетних коштів в якості фінансового менеджменту, а його результати майже не використовують при формуванні бюджетів та прийнятті управлінських рішень. Бюджетний контроль є найважливішою функцією державного управління. Він охоплює всі сторони діяльності відповідних керованих об'єктів і являє собою постійне спостереження за впорядкованістю керованої системи та її станом [3].

Одним із різновидів фінансового контролю є бюджетний контроль, що здійснюється в бюджетному процесі та направлений на встановлення законності, достовірності, економічної ефективності діяльності учасників бюджетного процесу. За своєю сутністю бюджетний контроль являє собою систему заходів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямованих на забезпечення законності дій учасників бюджетного процесу під час складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджетів і звітування про їх виконання з використанням специфічних форм і методів їх організації.

Головною метою бюджетного контролю є забезпечення законності бюджетної діяльності, тобто контроль за дотриманням бюджетного законодавства всіма учасниками бюджетних відносин.

Конкретизація цілей та завдань бюджетного контролю наведена в ст. 26 БКУ:

- 1) оцінка управління бюджетними коштами (включаючи проведення державного фінансового аудиту);
- 2) правильність ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової і бюджетної звітності;
- 3) досягнення економії бюджетних коштів, їх цільового використання, ефективності і результативності в діяльності розпорядників бюджетних коштів шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень;
- 4) проведення аналізу та оцінки стану фінансової і господарської діяльності розпорядників бюджетних коштів;
- 5) запобігання порушенням бюджетного законодавства та забезпечення інтересів держави і територіальних громад у процесі управління об'єктами державної та комунальної власності;
- 6) обґрунтованість планування надходжень і витрат бюджету [1].

На сучасному етапі розвитку економічних відносин в Україні актуальним залишається питання щодо бюджетного контролю держави. Складовими якісного функціонування державних контролюючих служб і організацій повинні стати фінансове управління та контроль, системний внутрішній аудит, оптимізація і відхід від дублювання виконання завдань контролю за обігом державних фінансів, посилення ролі внутрішнього фінансового контролю. Впровадження в сучасні реалії окреслених умов можливе за умови модернізації системи бюджетного контролю, а також наявності відповідного наукового, технічного, методичного, кадрового забезпечення державних органів влади [4].

Список використаної літератури:

1. Бюджетний кодекс України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Дмитро Григор'єв. Поняття та особливості бюджетного контролю в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2/2018. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/2/24.pdf>
3. Іляшенко, А. (2021). Значення та роль бюджетного контролю в системі бюджетного процесу. Економіка та суспільство, (24). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-33>
4. Кузьменко Ю.В. ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ. Юридичний бюлетень: наук. журн. / редкол.: О.Г. Предмесніков та ін. – Одеса: ОДУВС, 2022. Вип. 24. С. 122 - 127.

А.Ю. Полчанов, д.е.н., проф., проф. каф. фінансів та цифрової економіки
С.В. Трохімець, магістр гр. ФБСМ-8
Державний університет «Житомирська політехніка»

СТРУКТУРА ФІНАНСОВОЇ МОДЕЛІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Моделювання різноманітних сценаріїв розвитку компанії або окремих напрямів її діяльності є складною та нетиповою задачею для управлінського персоналу, на відміну від певних облікових чи бюджетних моделей. По своїй суті фінансова модель – це система взаємопов'язаних фінансово-економічних показників. На відміну від бухгалтерського обліку, де акцент робиться на виявленні, вимірюванні, реєстрації, накопиченні, узагальненні, зберіганні та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень, у фінансовому моделюванні слід оперувати не даними, а взаємозв'язками між окремими показниками, які прописуватимуться за допомогою формул.

Саме тому Excel або Google Sheets є ідеальним інструментом для фінансового моделювання: у книзі Excel є майже безкінечною кількістю комірок, в які можна вносити формули і цими формулами пов'язувати комірки між собою. При цьому кількість таких зв'язків практично нічим не обмежена. Цей факт є ключовою конкурентною перевагою Excel або Google Sheets у порівнянні зі спеціалізованими продуктами, що можуть мати високу вартість. Структура фінансової моделі представлена на рис. 1.

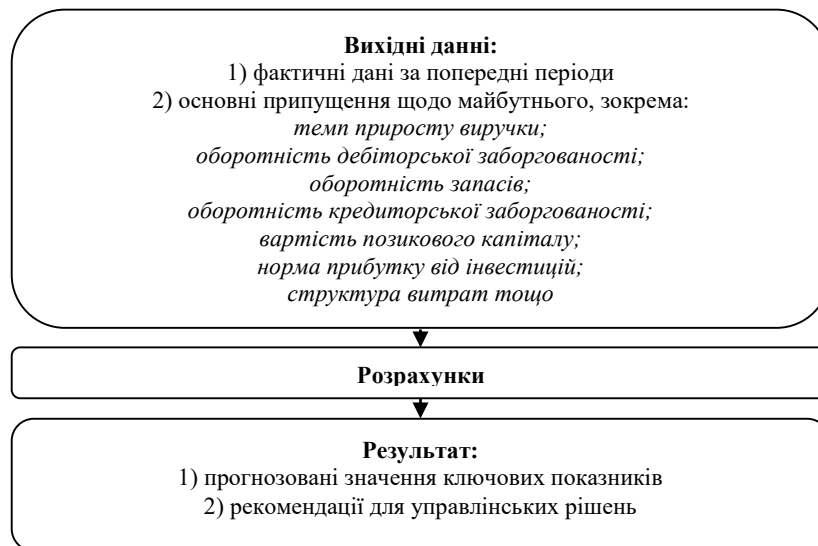

Рис. 1. Структура фінансової моделі діяльності підприємства

Дослідження стверджують, що 80 % даних генерується на етапі проведення розрахунків, а вхідні дані становлять лише 10–15 % інформації. Відповідно до цього фінансову модель можна розглядати як певну систему математичних рівнянь та нерівностей, змінивши вихідні дані в якій можна майже миттєво отримати оновлений результат.

Вважається, що гарна фінансова модель – це така модель, що:

- 1) має блок вхідних параметрів знаходиться окремо від розрахунків;
- 2) має єдиний стиль на всіх сторінках
- 3) правильно відображає логіку бізнесу;
- 4) дає можливість управляти за допомогою визначеної кількості факторів;
- 5) максимально автоматизована, тобто вона враховує всі варіанти розвитку подій та автоматично перераховує значення необхідних змінних;
- 6) не використовувати довгі формули, оскільки складність може створити помилки.

Список використаної літератури:

1. Виговська Н.Г., Полчанов А.Ю., Довгалюк В.В., Полчанов О.Ю. Фінансове планування діяльності підприємств сфери IT. Ефективна економіка. 2022. Вип. 12. URL: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.12.7>.
2. Петрук, О.М., Полчанов, А.Ю., Новак, О.С., Дячек, С.М. (2021). Фінансова модель діяльності регіонального підрозділу страхової компанії. Modern Economics, 29(2021), 136-142. [https://doi.org/10.31521/modecon.V29\(2021\)-21](https://doi.org/10.31521/modecon.V29(2021)-21)

О.Г. Попов, аспірант
Науковий керівник: Н.Г. Виговська, д.е.н., проф.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Основні принципи, покладені в основу функціонування банківських установ, є такими: 1) ефективний захист фінансових ресурсів клієнтів банків; 2) забезпечення фінансової стійкості банків. Їх дотримання дозволяє забезпечити достатній рівень банківської безпеки.

Наукові підходи до трактування банківської безпеки різняться. Наприклад, її визначають як здатність протистояти негативним (деструктивним) змінам, які відбуваються на фінансовому ринку; сукупність умов (загроз), що є небезпечними для функціонування банків; динамічний стан банківської установи, при якому вона може повноцінно функціонувати тощо. Зважаючи на існуючі теоретичні підходи, можна зробити висновок, що найчастіше банківську безпеку визначають як стан, що характеризується стійкістю до впливу зовнішніх та внутрішніх факторів.

Широке трактування банківської безпеки з позиції її складових представлено у працях О.Барановського. Автор у складі банківської безпеки виокремлює безпеку банку як організації; безпеку банківського персоналу; безпеку банківських операцій. Безпека персоналу банківської установи відображає стан його внутрішнього середовища. Барановський О. розглядає її як відмову працівників банку здійснювати тіншові та кримінальні операції. Відповідно безпека банківських операцій пов'язана з технологією професійних порушень, викривленням та фальсифікацією інформації, що має за мету задоволення особистих інтересів працівників або інших суб'єктів. Такий теоретичний підхід до банківської безпеки виділено за критеріями інтересів учасників ринкових відносин

Досліджуючи банківську безпеку як безпеку банківської установи, необхідно окреслити вплив факторів середовища на неї, що вимагає ідентифікації, оцінки впливу та визначення напрямів запобігання негативному впливу означених факторів. Традиційно застосовують їх поділ на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх факторів, які обумовлені внутрішньобанківською фінансовою політикою, можна віднести: обсяг та якість активів та пасивів банку; наявність достатнього капіталу. До зовнішніх факторів можна віднести: економічні; політичні (загальна економічна політика держави); ефективність діяльності регулятора. Додатково фактори зовнішнього середовища можна поділити на ті, що впливають безпосередньо (фактори середовища прямого впливу) та ті, що впливають опосередковано (фактори середовища непрямого впливу). В цілому можливості впливу банківської установи на прояв макроекономічних факторів є обмеженим, однак є можливість уникнення негативного впливу мікроекономічних факторів. Особливо відчутним є вплив макроекономічних факторів в умовах воєнної агресії, коли банківській системі необхідно впроваджувати антикризові заходи.

Оцінка факторів впливу на рівень банківської безпеки дозволяє виділити загрози зовнішнього та внутрішнього середовища. Внутрішні загрози пов'язані зі значним обсягом проблемних кредитів, нерациональною структурою активів та пасивів; зростанням безнадійної та простроченої заборгованості; недостатнім рівнем ліквідності; низькою прибутковістю. На особливу увагу заслуговують загрози внутрішнього характеру, обумовлені неефективними діями менеджерів та керівництва банку (неякісний аналіз кредитного портфелю банку, кредитних ризиків тощо). До зовнішніх загроз можна віднести: політичну нестабільність, недосконалість фінансового законодавства, злочинну діяльність, наявність фінансового шахрайства тощо.

Наслідки впливу зовнішніх загроз є особливо відчутними у сучасних умовах. Наприклад, банківський сектор визнав значні кредитні втрати, обумовлені воєнними діями (з дати початку вторгнення питома вага непрацюючих кредитів збільшилась до 33.6%, причому найбільше зростання непрацюючих кредитів спостерігалось для фізичних осіб, що обумовлювалось простроченням виплат). В умовах війни було розроблено антикризові заходи НБУ, що будувались на трьох засадах: 1) можливість доступу клієнтів банків до коштів та можливість здійснювати платежі й перекази; 2) підтримка ліквідності банківських установ; 3) об'єктивне та повне відображення збитків банківського сектору у фінансовій звітності. Реалізація таких заходів дозволяє забезпечити відповідний рівень фінансової стійкості банків в умовах війни та орієнтує на фінансове оздоровлення у післявоєнний період.

Список використаної літератури:

1. Петрук О.М., Костишин Ю.М. Ідентифікація та оцінка загроз системі фінансової безпеки держави у сфері митного контролю. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. Вип. 2 (46). С. 40-51.
2. Виговська Н.Г. Господарський контроль в Україні: теорія, методологія, організація: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2008. 532 с.

І.О. Розумей, студентка І-го курсу групи ЗФБС-22-М, ФБСО
Науковий керівник: С.М. Дячек, к.е.н., доц., доц. каф. фінансів та цифрової економіки
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В умовах затяжних економічних криз у вітчизняній економіці, а на разі також і діяльності в режимі військового стану, важливим і навіть ключовим фактором успішного функціонування підприємства є його забезпеченість необоротними активами й ефективне їх використання в господарському процесі. Своєчасне оновлення, забезпечення належного стану, та раціональне використання необоротних активів є необхідними умовами функціонування підприємств. Необоротні активи визначають продуктивність праці виробничого персоналу та сприяють підвищенню технічної оснащеності суб'єкта господарювання. Управління необоротними активами полягає у забезпеченні зростання ефективності їх використання, що можливе внаслідок зменшення потреби у залученому капіталі та раціонального використання власних фінансових ресурсів.

Сучасне функціонування вітчизняних підприємств пояснюється надзвичайно складними умовами, зумовленими не лише політичною ситуацією в країні, яка призвела до нестабільності національної валюти та зниження купівельної спроможності споживача, а й одночасним розширенням іноземних виробників, які завойовують все більшу частку національного ринку. Під впливом вищезазначених чинників посилюється конкуренція на ринку, коли забезпечення стабільності трансформується у виживання вітчизняних підприємств. Важливою запорукою успіху сьогодні є не просто максимізація прибутку, а підтримувати стабільність у фінансово-інвестиційній та господарській діяльності підприємства. Забезпеченість виробничого процесу необоротними активами в оптимальному обсязі та ефективне управління ними є необхідними умовами стабілізації та нормального функціонування. Однак для ефективного управління необоротними активами, спочатку необхідно чітко визначити сутнісні ознаки цієї економічної категорії.

Загальноприйнятого трактування змісту категорії необоротних активів немає. Це можна пояснити наявністю великої кількості підходів до визначення даної категорії. Незважаючи на численні думки, у визначенні сутності необоротних активів вчені, за своїми переконаннями, зазвичай поділяються на дві групи. Одні вважають, що необоротні активи – це майнова вартість підприємства, інші – що це матеріальні та нематеріальні ресурси. Можна сказати, що нематеріальні активи – це активи, які достовірно виражені у своїй вартості, використовуються компанією протягом тривалого часу (більше одного року) і які, як очікується, будуть корисними в майбутньому.

Таким чином, на основі вивчення літературних джерел можна виділити основні характеристики необоротних активів підприємства (рис. 1).

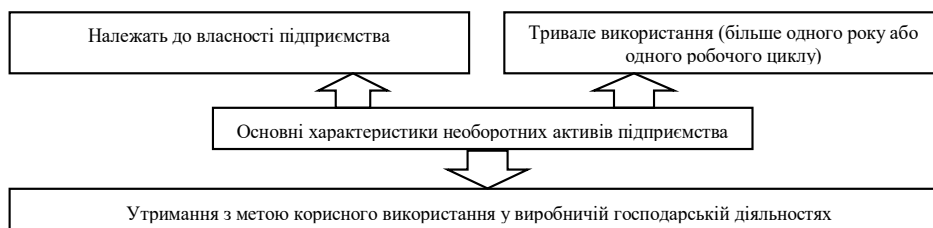

Рис. 1. Основна характеристика необоротних активів підприємства

Узагальнюючи трактування сутності необоротних господарських активів, викладене у вітчизняних, нормативно-правових джерелах, доцільно наголосити, що під необоротними активами слід розуміти активи, які використовуються підприємством в управлінні ним протягом певного періоду часу (більше одного року), і після застосування яких компанія отримає економічні вигоди в майбутніх періодах; і їх вартість може бути достовірно визначена [1].

В Україні сьогодні можна виокремити такі проблеми управління необоротними активами підприємств: 1) бухгалтерське законодавство звужує склад нематеріальних активів, зокрема, включає витрати на створення багатьох нематеріальних активів за рахунок звітного періоду; повністю відсутня методика обліку деяких об'єктів інтелектуальної власності; 2) одночасно з наявністю нематеріальних активів, які в господарській діяльності підприємства перебувають або у власності, або за ліцензією (як кредити), методичний підхід до відображення нематеріальних активів у звітності є однаковим, що призводить до збільшення вартості майна (з витратного підходу) і не забезпечує об'єктивної оцінки для тих користувачів, які не можуть запросити додаткову інформацію; 3) досить часто облікова вартість нематеріальних активів значно нижча за ринкову, що призводить до зниження майнового стану підприємства, оскільки в бухгалтерському обліку, як правило, використовується витратний підхід; 4) унікальні нематеріальні

активи часто не враховуються на балансі, наприклад гудвіл не враховується на балансі підприємства до акту купівлі-продажу підприємства; 5) зношеність основних засобів вітчизняних підприємств. За даними статистики на кінець 2022 р. зношеними залишаються більше 50 % основних засобів; 6) недостатність власних коштів підприємств для оновлення основних засобів [2]; 7) недоступність підприємств до ринку позичкового капіталу через згорання банками кредитних програм, високих відсоткових ставок, низької інвестиційної привабливості України; 8) постійні зміни законодавства; 9) відсутність політики управління необоротними активами на підприємствах.

Проаналізувавши проблеми управління необоротними активами підприємств можна запропонувати наступні шляхи вирішення вищевказаних проблем:

1) розробка ефективної політики управління необоротними активами, що в подальшому дасть змогу скоротити потребу в них, а відтак і в обсязі необхідного їх фінансування, а також забезпечити сталість темпів економічного розвитку підприємства за рахунок більш раціонального використання власних фінансових ресурсів. Підприємствам важливо проаналізувати свою політику щодо управління основними засобами та покращення їх стану, для цього в цілому необхідно забезпечити скорочення простоїв машин і обладнання шляхом передання їх в оренду; підвищити приріст основних засобів за рахунок збільшення їх введення і зменшення вибуття; прискорити приріст продуктивності праці порівняно зі зростанням її фондоозброєності; застосовувати інтенсивну форму оновлення основних засобів підприємства; підвищувати фондовіддачу основних засобів; використовувати у виробництві продукції новітні технології та досягнення науково-технічного прогресу; застосовувати більш гнучку амортизаційну політику тощо;

2) гармонізувати національні стандарти бухгалтерського обліку з міжнародними які включають більш широкі та гнучкі методи обліку необоротних активів;

3) стимулювання оновлення основних фондів підприємств через державні програми чи введення податкових пільг, що дозволить значно підвищити технологічність вітчизняних підприємств;

4) стимулювання оновлення необоротних активів через розвиток банківського сектору, лізингових компаній;

5) підвищення інвестиційної привабливості вітчизняної економіки, зокрема через збільшення гарантій для міжнародних інвесторів;

6) законодавчо врегулювати питання обліку об'єктів інтелектуальної власності.

Важливим моментом для керівництва компанії є визначення ефективності управління активами, які викликають проблеми в управлінні. Пріоритетним завданням підвищення ефективності використання основних засобів є зменшення кількості недіючого устаткування, виведення з експлуатації зайвого та постійне включення у виробництво невстановленого устаткування.

Вартість необоротних активів підприємства залежить від кількості фінансових ресурсів, які воно має. Структура охоплення активів джерелами формування безпосередньо впливає на фінансовий стан підприємства. Оптимально сформовані необоротні активи за рахунок певної структури фінансових ресурсів дозволяють підприємству безперервно здійснювати свою діяльність, підтримувати достатній рівень своєї платоспроможності. Основними заходами щодо поліпшення використання основних фондів мають бути своєчасна заміна морально застарілого та матеріально застарілого обладнання, прискорене введення в експлуатацію нового обладнання, використання нових форм нової техніки, у тому числі лізинг, залучення інвестицій з як вітчизняних, так і закордонних.

Збільшення виробництва є однією з ознак підвищення ефективності використання основних фондів. З іншого боку, обсяг виробництва залежить від фондоозброєності праці та ефективності її використання. Ефективне використання техніки використовує робочий день і наповненість робочого дня, повноцінна робота протягом усього часу сприяє підвищенню продуктивності праці, а також збільшенню виробітку.

У сучасних умовах необхідно реалізувати такі основні напрями інтенсифікації відтворення основних фондів, як докорінне вдосконалення всієї організації робіт та її економічного обґрунтування на всіх стадіях відтворювального процесу (проекування - виробництво - розподіл - реалізація - експлуатація); дотримання власної стратегії техніко-організаційного та економічного розвитку; переорієнтація інвестиційної політики на максимальне технічне переоснащення та реконструкцію діючих виробничих потужностей; негайне значне збільшення масштабів виведення з експлуатації технічно застарілих та економічно неефективних машин і устаткування, перехід від практики одноразової заміни відпрацьованих знарядь праці до систематичного комплексного оновлення техніко-технологічної бази взаємопов'язаних виробничих підрозділів підприємств; формування на національному рівні організаційно-економічної системи, здатної забезпечити постійну зацікавленість усіх рівнів управління науково-виробничим комплексом у здійсненні найбільш ефективних процесів відтворення та сприйняття науково-технічних та організаційних нововведень (інновацій).

Список використаної літератури:

1. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [Редакція від 29.07.2022 р.]. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://vak.in.ua/do.php>

ПРОБЛЕМИ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД

Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності на сучасному етапі, в період бурхливого розвитку торгівлі, високої конкуренції та боротьби за ринки, є досить важливим аспектом у захисті національних ринків. Нетарифне регулювання – це комплекс заходів обмежено-заборонного порядку, які перешкоджають проникненню іноземних товарів на внутрішній ринок країни. Особливістю використання нетарифних заходів регулювання є те, що вони мають автономний характер, тобто не пов'язані з міжнародними зобов'язаннями країни і застосовуються, як правило, органами державної влади. Тому їхні обсяги і методика застосування повністю регулюються національними органами і національними правилами [1].

На теперішній час немає єдиної класифікації нетарифних обмежень, проте найбільш поширеною вважається розроблена Секретаріатом ГАТТ. До неї входять 5 груп регуляторів: 1) участь держави в зовнішньоторговельних заходах (субсидування виробництва і експорту товарів, система державних закупівель товарів, державна торгівля в країнах з ринковою економікою); 2) митні, адміністративні імпорتنі формальності (антидемпінгове мито, методи оцінки митної вартості товарів, митні та консульські формальності, товаросупровідні документи, товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності); 3) стандарти і вимоги, пов'язані з охороною здоров'я, промисловістю та технікою безпеки (в тому числі промислові стандарти, вимоги до упаковки і маркування товарів, санітарно-ветеринарні норми); 4) обмеження, які закладаються в механізм платежу (імпорتنі депозити, прикордонний податковий режим, ковшні збори); 5) кількісні обмеження імпорту та експорту [2].

На даний момент, практично усі країни використовують окремі з нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі або ж їх комбінації для досягнення власних цілей у зовнішній та внутрішній сферах торговельно-економічної політики.

В Україні питання нетарифного регулювання та використання його інструментів на законодавчому рівні практично не систематизовано, що ускладнює формування ефективного організаційно-правового механізму використання нетарифного інструментарію для збалансування економічних інтересів країни, суб'єктів господарювання та споживачів, захисту внутрішнього ринку та економічних інтересів вітчизняних товаровиробників на зовнішніх ринках. Наслідками застосування нетарифних заходів регулювання для суб'єктів ЗЕД часто є збільшення часу на митне оформлення товарів та збільшення ціни на імпортований товар. Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» при нетарифному регулюванні в Україні використовують п'ять релевантних квот: квоти глобальні; квоти групові; квота експортна (імпортна), квоти індивідуальні, квоти спеціальні [3]. Саме існування тарифних квот на ввезення певних товарів з України є суттєвою перешкодою та причиною зменшення переваг від запровадження зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Додатковим нетарифним бар'ром для українських експортерів у країні ЄС також вважається механізм адміністрування тарифних квот. Таким чином, український суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності ніяк не може використати квоту (навіть за її наявності), якщо відсутній запит на цю продукцію з імпортера країни – члена ЄС. Дані про залишки тарифних квот, які видаються за допомогою системи імпортних ліцензій, сам експортер отримати ніяк не може, вона надається тільки на запит компетентного органу директором Європейської комісії з питань сільського господарства.

Заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності налічують сотні видів, але в Україні вони недостатньо систематизовані, а отже, раціональним буде оптимально врегулювати інструменти наявних у державі заходів нетарифного регулювання за допомогою їх формалізації в Законодавстві. Крім того, одиничні події нетарифного регулювання знаходяться в нормативно-правових діях різної юридичної сили, що не завжди дає можливість учасникам ЗЕД правильно використати певні норми.

Підводячи підсумки, щоб система заходів нетарифного регулювання ЗЕД в Україні працювала відповідно до міжнародних стандартів та була дієвою, необхідно забезпечити її ефективне функціонування через гармонізацію економічної, інституційної та законодавчої складових.

Список використаної літератури:

1. Письмаченко Л. М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні: регулювання та контроль: монографія. Донецьк. 2008. 366 с.
2. Митне право ЄС : навчально-методичний посібник [для студентів денної та заочної форми навчання] / Г. Л. Карпенко, Н. О. Коваль, О. Є. Панфілова. Одеса : Фенікс, 2020. 118 с
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 15 серпня. 2020 р. № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.

ФІНАНСИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Бюджетні установи відіграють важливу роль у підтриманні належного рівня фінансової, зокрема бюджетної, безпеки держави, а також забезпечують виконання функцій щодо захисту національної безпеки України (організації сектору безпеки та оборони, медичні установи, органи соціального захисту населення і т.п.) [2].

Ухвалення ефективних управлінських рішень щодо забезпечення належного рівня фінансування діяльності та розвитку функціонування бюджетної установи здійснюється за результатами аналізу виконання кошторису, що дає можливість виявити відхилення планових і фактичних показників, встановити причини, що обумовили такі невідповідності, та оцінити потенційні резерви підвищення ефективності діяльності цієї організації [3].

В умовах ринкових відносин суттєво зростає роль фінансів бюджетних установ, що пов'язано з особливостями їхнього функціонування в соціально-економічній сфері держави.

Теоретичні основи функціонування фінансів бюджетних установ наведено на рисунку 1.

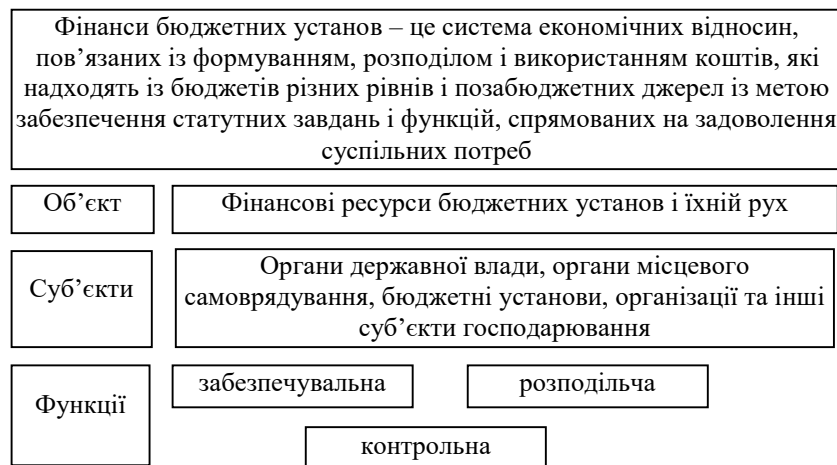

Рис.1. Інформаційна складова фінансів бюджетних установ [3]

Російсько-українська війна жорстко випробовує спроможність громадян України через бюджети громад відстоювати обороноздатність, самозабезпечення та розвиток територій. Тож актуальна для світового співтовариства проблематика управління територіальними громадами стає дедалі важливішою й для України – від часу проголошення її незалежності аж донині. В умовах воєнного часу держава й суспільство продовжують осмислювати роль територіальних громад та місцевого самоврядування для забезпечення життєдіяльності й суспільно-господарського розвитку країни. Оскільки йдеться насамперед про осмислення природничих засад як сучасної еколого-економічної основи самоврядування, то продовжує зростати значущість обліку й контролю та інших функцій фактографічного забезпечення керування бюджетів територіальних громад та бюджетних установ, які там функціонують [3].

Список використаної літератури:

1. Василевська-Смаглюк, О., Гура, Н., Дерун, І., & Шевчук, В. (2023). КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ БЮДЖЕТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ВОЄННИЙ ЧАС ТА В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(48), 91–104. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.1.48.2023.3982>
2. Крамаренко, К. (2022). БЕЗПЕКОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ. *Цифрова економіка та економічна безпека*, (1(01) /), 124-127. <https://doi.org/10.32782/10.32782/dees.1-20>
3. Фінанси бюджетних установ : навчальний посібник / Н. А. Дехтяр, О. В. Дейнека, О. В. Люта, Н. Г. Пігуль; за заг. ред. Н. А. Дехтяр. Суми : Сумський державний університет, 2020. 229 с

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ В СВІТІ

Фондовий ринок – це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів). Він є важливим механізмом для залучення капіталу в економіку та забезпечує зростання капіталізації компаній та надає їм фінансову стійкість, яка необхідна для успішного розвитку. Основною проблемою розвитку фондового ринку є те, що його розвиток не є неперервним та стабільним процесом, а супроводжується циклічними коливаннями та кризами. Ось чому, задля забезпечення ефективного функціонування фондового ринку та сприянню його подальшого розвитку, необхідно проводити регулярний аналіз його стану, дослідження історії його діяльності, створення нових моделей функціонування та удосконалювати вже існуючі, задля прогнозування подальшого його розвитку, швидкого реагування на негативні чинники та створення стабільного середовища для інвесторів та емітентів [1–2].

Розвиток фондового ринку складається з декількох етапів, на першому спостерігається зростання обсягів торгівлі, збільшення кількості емітентів та збільшення інтересу інвесторів. На даному етапі ринок знаходиться на стадії зростання, вартість цінних паперів зростає, що в свою чергу привертає увагу інвесторів. Однак, існує ризик створення так званої «фондової бульбашки», це явище коли ціни на акції зростають неприродно швидко та до надмірного рівня, і у випадку якщо вона руйнується це призводить до негативних наслідків таких як спад ринку, падіння цін на цінні папери, великі збитки інвесторів, падіння рівня економіки, що може призвести до фінансової кризи. Остання світова фінансово-економічна криза відбулася у 2007–2008 році – вона має назву «Велика Рецесія». Тоді через надмірну кількість цінних паперів на ринку нерухомості в США утворилася «бульбашка нерухомості» яка луснула і сколихнула весь світ. Ця криза призвела до банкрутства великих інвестиційних та комерційних світових банків, збільшенню рівня безробіття та падіння економік більшості країн. Це, в свою чергу, свідчить, що фондовий ринок є дуже чутливим до економічних та політичних змін, які відбуваються в країні та у світі. На стан фондового ринку впливають й інші фактори такі як: технологічний та науковий розвиток у світі, демографічні зміни, глобалізація економіки, державне регулювання, ліквідність та обсяги товарів.

В сучасному світі фондовий ринок піддається також великому впливу сучасним трендам. Одним із найпотужніших трендів є зростання ролі технологій та цифрових рішень в інвестиційному процесі. Наприклад, по всьому світу все більше популярності серед інвесторів набирає тренд використання онлайн-платформ та торгівельними додатками для здійснення операцій з акціями та іншими цінними паперами. Також, зростає популярність інвестицій в ETF-фонди, які надають можливість інвестувати в портфелі акцій та інших цінних паперів зі значно меншими витратами та ризиками. Разом з цим зростає небезпека створення «буремних ринків», де ціни на акції можуть коливатися дуже швидко та нестабільно або є загроза збою технічних систем, що може призвести до ізоляції фондового ринку.

Також серед інвесторів велику популярність має ринок криптовалют, що призводить до появи нових криптовалютних фондів та платформ для їх торгівлі. Хоч в багатьох країнах світу криптовалюти не є платіжним засобом і мають лише статус нематеріального активу, але деякі країни з потужною економікою вже визнають криптовалюту, як платіжний засіб (Японія, Швеція, Німеччина). Через розвиток штучного інтелекту, блокчейну та створення великих баз даних з кожним днем все більше зростає кількість платформ та алгоритмів, що дозволяють збільшити точність та ефективність торгових угод. У зв'язку з тим, що сучасний ринок став більш глобалізованим торги відбуваються у режимі 24/7 по всьому світу, а це дозволяє інвесторам знаходити нові та перспективні ніші для інвестування. Так поступово серед інвесторів набирає популярність інвестувати власні кошти в ринки, що тільки розвиваються (Індія, Бразилія та Китай), оскільки вони мають швидкий розвиток економіки, а, отже, і мають великий потенціал доходності. Ще однією тенденцією є зростання регулювання на фондовому ринку. Все більше регулятори приділяють свою увагу моніторингу ринку, забезпечуючи контроль за правдивістю подання компаніями інформації та дотриманням ними законодавства, а також забезпечуючи захист прав інвесторів.

Загалом, тенденції розвитку фондового ринку у світі мають позитивні та негативні наслідки, які можуть впливати як на інвесторів, так і на загальну стабільність ринку. Ось чому важливо, забезпечити стабільність економіки та фінансових систем у світі, сприяти розвитку інноваційних технологій. Нові технології забезпечують швидкий доступ до інформації та сприяють зростанню безпеки та захисту даних користувачів.

Список використаної літератури:

1. Александрова М.М., Довгалюк В.В., Фурсов К.Ю. Боргова безпека як індикатор розвитку фінансового ринку України. Інфраструктура ринку. 2021. №57. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/57-2021>
2. Довгалюк В.В. Сучасні тенденції розвитку біржової торгівлі на фондовому ринку України. *Evropský Časopis Ekonomiky A Managementu*. 2016. Том 3. № 2. URL: http://eujem.cz/wp-content/uploads/2016/eujem_2016_2_3/eujem_2016_2_3.pdf.

НОТАРІАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Нотаріат є однією з найстаріших та найбільш поширених професій у світі. Він забезпечує здійснення різноманітних юридичних актів, таких як підписання договорів, заповітів, дарування майна та інших правових документів. Існує декілька точок зору щодо питання «нотаріальну діяльність – це підприємницька діяльність?».

Різниця в статусі приватних нотаріусів в різних країнах зазвичай залежить від історичних та культурних традицій, а також від особливостей законодавства кожної країни. У деяких країнах нотаріальна діяльність не вважається підприємницькою, але має статус державної служби. До таких країн можна віднести Білорусь, Казахстан, Грузія, Вірменія, Киргизстан, Таджикистан, Узбекистан.

В цих країнах нотаріальна діяльність здійснюється на засадах публічності, відкритості, незалежності та інших принципах, які встановлюються законодавством. Нотаріуси, як правило, призначаються на державну службу та їх діяльність контролюють державні органи.

З іншого боку, в таких країнах, як Франція, Німеччина, Італія та Іспанія, приватні нотаріуси є підприємцями, оскільки надають послуги на комерційній основі та здійснюють підприємницьку діяльність. У цих країнах приватні нотаріуси зазвичай не працюють у державній сфері та не отримують державного фінансування, а отримують прибуток від своєї діяльності. Наприклад, в законі Французької республіки від 25 лютого 1995 року «Про нотаріат» (Loi n° 95–125) визначає, що «нотаріус є підприємцем із статусом посадової особи держави». Це означає, що нотаріус є частинкою приватного сектору, який здійснює підприємницьку діяльність, але з рядом обов'язкових правил, які регулюють їхню професійну діяльність та забезпечують захист прав та інтересів клієнтів.

Отже, статус приватного нотаріуса як підприємця або державного службовця залежить від особливостей законодавства та політичних установ кожної країни.

Щодо України, то ми, як і інші пострадянські країни, вважаємо, що нотаріальна діяльність в Україні не підприємницька, а діяльність яка має статус державної служби. Все це трапилося через те, що Україна довгий час була частиною Союзу Радянських Соціалістичних Республік, де не було такого поняття як підприємництво чи приватний нотаріус. Проте все змінилося коли в Україні появились приватні нотаріуси. Згідно зі статтею 1 закону України «про нотаріат», нотаріус може працювати як у державній, так і в приватній нотаріальній конторі.

Хоча діяльність приватних нотаріусів не вважається підприємницькою, можна прослідкувати основні ознаки підприємницької діяльності в діях приватних нотаріусів:

1. Ризик: Приватний нотаріат є самостійною особою, що здійснює свою діяльність на ринку надання нотаріальних послуг. Таким чином, ризик є невід'ємною частиною їх діяльності.

2. Прибутковість: Приватні нотаріуси одержують дохід від надання нотаріальних послуг, що залежить від рівня попиту на ці послуги, їх цін та обсягу надання послуг.

3. Конкуренція: У сфері надання нотаріальних послуг присутня конкуренція між різними нотаріусами, як приватними, так і державними, що також впливає на прибутковість та успішність діяльності.

4. Надання послуг за плату: Приватні нотаріуси надають свої послуги за плату, яку вони встановлюють самостійно, що робить їх діяльність комерційною.

5. Відповідальність: Приватні нотаріуси несуть повну відповідальність за достовірність та легітимність здійснених їх послуг, при цьому статтею 27 Закону України про нотаріат, вказано, що нотаріус не несе відповідальності у разі, якщо особа, яка звернулася до нього за вчиненням нотаріальної дії подала неправдиву інформацію щодо будь-якого питання, пов'язаного із вчиненням нотаріальної дії, отже можна рахувати, що він несе відповідальність тільки за свої дії.

6. Незалежність: Приватні нотаріуси є незалежними від будь-яких сторін у виконанні своїх функцій.

7. Професіоналізм: Нотаріуси повинні мати високу кваліфікацію та знання законів і правових процедур, що регулюють їх діяльність.

8. Легальність: Приватні нотаріуси повинні зареєструватися в установленому порядку в Міністерстві юстиції України та мають виконувати свої функції в межах законодавства та вимог державних органів.

9. Інструментарій: Приватні нотаріуси самостійно оплачують та підготовлюють необхідний інструментарій для виконання своїх обов'язків.

З іншої боку в діях державних нотаріусів не можна відслідкувати основні ознаки підприємницької діяльності:

1. Ризик: Державний нотаріус є штатним співробітником в державній нотаріальній конторі, а тому згідно статті 130 «Кодекс законів про працю України» державні нотаріуси несуть матеріальну відповідальність перед відповідними управліннями юстиції, з якими вони перебувають в трудових відносинах, а не клієнтом державної нотаріальної контори.

2. Прибутковість: Державні нотаріуси є штатним співробітником в державній нотаріальній конторі, а тому вони не отримують прибуток від нотаріальних послуг, що були надані.

3. Надання послуг за плату: Плата за вчинення дій державних нотаріусів встановлює управління юстиції області.

4. Інструментарій: Грошові кошти на весь інструментарій державного нотаріуса виділяються з бюджету країни.

5. Дохід: Доходом державного нотаріуса є його заробітна плата.

Завдяки унікальній ситуації, що склалася в Україні можна проаналізувати як на основі попиту та пропозиції на ринку нотаріальних послуг впливає використання складових частин підприємницької діяльності приватними нотаріусами. Порівнюємо звіт про роботу державних та приватних нотаріусів в Житомирській області за 2015 рік та за 2021 рік, для цього складено порівняльна таблиця (табл. 1).

Таблиця 1

Показники діяльності приватних та державних нотаріусів за 2015 та 2021 роки

	2015 рік		2021 рік	
	Державні нотаріуси	Приватні нотаріуси	Державні нотаріуси	Приватні нотаріуси
Чисельність нотаріусів, які вчинили нотаріальні дії протягом звітного періоду	30	108	27	109
Всього нотаріальних дій	38 631	241 934	31 019	251 584
Середнє навантаження на одного нотаріуса	1 288	2 240	1 149	2 308
Вчинено нотаріальних дій поза робочим місцем нотаріуса	63	1 351	50	1 104
Кількість осіб, що звернулися до нотаріусів	46 143	170 277	52214	219179

Як видно з даних порівняльної таблиці середнє навантаження на одного приватного нотаріуса майже вдвічі більше ніж державного. При цьому відсоток зростання середнього навантаження на одного приватного нотаріуса становить 103,04 %, для державного нотаріуса – 87,9 %. З цього випливає, що за шість років середнє навантаження на приватного нотаріуса зросла на 3,04 %, а державного – впала на 12,1 %. Тобто середнє навантаження одного приватного нотаріуса по відношенню до державного нотаріуса збільшилося на 15,14 %.

Частка вчинених нотаріальних дій за 2015 та 2021 роки:

- приватні нотаріуси – за 2015 рік становить 86,23 %, а за 2021 рік становить 89,04 %;
- державні нотаріуси – за 2015 рік становить 13,77 %, а за 2021 рік становить 10,97 %.

Частка вчинених нотаріальних дій поза робочим місцем нотаріуса за 2015 та 2021 роки:

- приватні нотаріуси – за 2015 рік становить 95,54%, а за 2021 рік становить 95,67 %;
- державні нотаріуси – за 2015 рік становить 4,46 %, а за 2021 рік становить 4,33 %.

Висновки. Враховуючи проведений аналіз нотаріальної діяльності, як підприємницької, а також вплив використання складових частин підприємницької діяльності нотаріусами можна стверджувати, що використання складових частин підприємницької діяльності нотаріусами позитивно впливає на всю нотаріальну сферу. Щодо частки вчинених нотаріальних дій, то можна відмітити тенденцію до зростання у приватних нотаріусів по відношенню до державних. Розвиток приватного нотаріату в Україні покращує економічно-політичну ситуацію в країні, а також підвищує рівень добробуту населення.

Список використаної літератури:

1. Про нотаріат. Закон України № 3426-ХІІ від 02.09.1993 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>.
2. Кодекс законів про працю України. Закон України № 322-08 від 18.09.1973 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
3. Звіт про роботу державних та приватних нотаріусів в Житомирській області за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/files/general/2018/02/13/20180213161653-23.pdf>.
4. Звіт про роботу державних та приватних нотаріусів в Житомирській області за 2021 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/files/general/2022/02/07/20220207122035-69.pdf>.

Д.А. Смолінський, студент гр. ЗФБС-22-м
Науковий керівник: А.Ю. Полчанов, д.е.н., проф., проф. каф. фінансів та цифрової економіки
Державний університет «Житомирська політехніка»

РИНОК СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Актуальність теми обумовлена фінансовими кризами окремих держав в умовах світової глобалізації ринків, які мають всеохоплюючий характер і швидко розповсюджуються по світовому фінансовому ринку з різними наслідками. Як правило наслідки фінансових криз є негативними для країн що розвиваються та для світового фінансового ринку. На нашу думку дослідження глобальної фінансової кризи, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, а згодом і війною в Україні не втратили свою актуальність, оскільки на різних фінансових ринках час від часу виникають нові фінансові кризи (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники діяльності страхового ринку України та його динаміка

Назва показника	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Темпи приросту 2019/2022 рр.	
					млн грн	%
Кількість страхових компаній, од.	233	210	155	128	-	-45,1
Кількість укладених договорів страхування (тис. од.)	80 271	120 576	131 562	88 102	-	9,8
Валові страхові виплати, млн грн	14 338,3	14 852,7	17 958,3	13 001,4	-1 338,3	-9,3
Рівень валових виплат, %	27,1	32,9	36,1	32,8	-	-
Валові страхові премії, млн грн	53 001,2	45 184,9	49 708	39 615,7	-13 385,5	-25,3
Рівень чистих виплат, %	35,5	35,8	38,4	33,2	-	-
Сформовані страхові резерви, млн грн	29 558,8	34 192,1	36 555,7	41 055,0	11 496,2	38,9
Активи по балансу млн грн	63 866,0	64 925,2	64 209,2	70 338,1	6 472,1	10,1
Обсяг сплачених статутних капіталів млн грн	11 066,1	9 748,1	7 923,7	6 716,8	-4 349,3	-39,3
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» млн грн	44 609,9	46 113,6	47 159,2	54 123,5	9 513,6	21,3

Джерело: побудовано автором на основі даних Національного банку України

В аналізованій період можна відмітити наступні зміни:

- кількість компаній зменшилася на 105 од. при цьому зменшився обсяг надходжень валових страхових премій на 13 385,5 млн грн (25,3 %);
- рівень валових виплат збільшився на 5,7 в.п. та становив 32,8 % на кінець 2022 р., а рівень чистих страхових виплат станом на кінець 2022 р. становив 33,2 %, що менше на 2.3 в.п. у порівнянні 2019р..
- страхові резерви станом на 2022р. зросли на 11 496,2 млн грн (38,9 %) у порівнянні з 2019р.
- активи страховиків зросли на 6 472,1 млн грн (10,1 %) та активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів на 9 513,6 млн грн (21,3 %), а також зменшився обсяг сплачених статутних капіталів на 4 349,3 млн грн (39,3 %).

Наважаючи на поширення пандемії COVID-19 та війну в Україні страховий ринок продовжує виконувати свою стабілізаційну функцію для економіки. В той же час Національний банк України акцентує увагу на тому, щоб учасники фінансового ринку для продовження діяльності посилили свою увагу до дотримання вимог законодавства з питань структури власності, захисту прав споживачів, запобігання та протидії легалізації доходів і фінансування тероризму тощо.

Список використаної літератури:

1. Valinkevych, N., Polchanov, A., Kovalenko Ye. (2020). A strategy of insurance market development in conditions of latent military conflict in Ukraine. *Economic Annals-XXI*, 182(3-4), 15-24. <https://doi.org/10.21003/EA.V182-02>
2. Петрук, О.М., Полчанов, А.Ю., Новак, О.С., Дячек, С.М. (2021). Фінансова модель діяльності регіонального підрозділу страхової компанії. *Modern Economics*, 29(2021), 136-142. [https://doi.org/10.31521/modecon.V29\(2021\)-21](https://doi.org/10.31521/modecon.V29(2021)-21)
3. Петрук О. М., Полчанов А.Ю., Ніколасно С. М., Дячек С. М. Антикризове фінансове управління страховими компаніями. *Ефективна економіка*. 2023. Вип. 4. URL: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.4.5>

М.О. Стеценко, студентка гр. ЕП-10, здобувач освіти
ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»
Науковий керівник: О.А. Виговська, доктор філософії, ст. викладач
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПЕРШИЙ МОБІЛЬНИЙ БАНК В УКРАЇНІ – MONOBANK

З кожним роком в Україні зростає фінансово-технічна індустрія пропонуючи нові технології та послуги для банківського сектору. Одним із успішних проєктів у цій сфері є Monobank – перший мобільний банк в Україні. Його успіх та популярність серед користувачів підтверджує потребу в інноваційних рішеннях у банківській сфері. Monobank розпочав діяльність в 2017 році, а зараз це один із найвикористовуваніших додатків для ведення фінансових операцій серед жителів України, що надає можливість користувачам здійснювати банківські операції в будь-який час та в будь-якому місці. Monobank є дочірньою компанією Універсального Банку України, що належить до міжнародної фінансової групи Fintech Group AG [1].

Після запуску банк привернув до себе велику увагу, оскільки запровадив кілька ноу-хау. Перше, що привернуло увагу користувачів – це дистанційне обслуговування, що не вимагало відвідування фізичного відділення до банку, щоб оформити картку. Це було нововведенням, оскільки всі банки працюють по-старому, взаємодіючи з клієнтами через свої відділення та менеджерів. Реєстрація здійснювалася через додаток, завантажений з App Store або Google Play. Отримання фізичної карти доставкою її кур'єром, або забравши в місці видачі. По-друге, банки були готові виплачувати кешбек реальними грошима, а не у вигляді бонусу. До Monobank цього не робив ніхто. Таким чином банківські картки стали інструментом для заробітку, а не тільки для розрахунків. Третє – це сам додаток, адже попередні мобільні банківські додатки були зменшеними версіями інтернет-банків, то Monobank запустив повноцінний банківський додаток з усіма необхідними функціями. Разом з цим додаток простий та продуманий у використанні. До головних переваг Monobank варто віднести можливість клієнтів користуватися всіма банківськими послугами через мобільний додаток, що економить час. Додаток пропонує клієнтам повний спектр фінансових послуг, включаючи можливість відкриття рахунків, переказів коштів, погашення кредитів, оплату комунальних послуг та інші банківські операції. Крім того, Monobank забезпечує високий рівень безпеки за допомогою двофакторної аутентифікації та захисту від шахрайства. Команда Monobank постійно працює над вдосконаленням додатку та додаванням нових можливостей для користувачів.

Monobank є соціально відповідальним банком та підтримує розвиток громадських ініціатив. Таким чином, у 2020 році Monobank, щоб допомогти підприємцям Середнього бізнесу пережити кризу, спричинену пандемією COVID-19, запустив програму підтримки «МоноБізнес», яка надає безвідсоткові кредити та інші фінансові послуги для підприємців у складний період. Monobank є партнером різноманітних культурних подій та проєктів, спонсорує спортивні команди та сприяє впровадженню екологічних рішень в банківській сфері. Monobank активно співпрацює зі стартапами та інноваційними проєктами, що забезпечує розвиток фінтех-екосистеми в Україні [2].

Monobank сприяє покращенню волонтерської діяльності. Зокрема, ЗСУ отримали перші 20 ударних дронів Warmate завдяки збору Monobank. Менш ніж за тиждень користувачі надіслали на «банку» 64 млн грн, що передані на «Армію дронів». 3 24 лютого 1 746 822 клієнтів Monobank та 124 474 клієнтів інших банків зібрали 10,6 млрд грн на допомогу ЗСУ та інші благодійні цілі. Такі дані наводять у Monobank, що через «банки» благодійних фондів було зібрано 3,7 млрд грн, «банки» волонтерів – 6,8 млрд грн, благодійний кешбек – 78,1 млн грн. За даними статистики, на початок 2022 року Monobank мав понад 6 млн активних користувачів, що свідчить про високу популярність сервісу серед українців. За результатами щорічної премії PSM Awards 2022, організатором якої є PaySpaceMagazine, Monobank | Universal Bank отримав перемогу в 2 номінаціях: найкращий цифровой банк; найкращий сервіс онлайн-ідентифікації в банку; найкращий TechFin проєкт; найкращий FinTech-стартап; найкращий сервіс для онлайн-платежів. Monobank був визнаний кращим мобільним банком в Україні за версією порталу FinAwards 2019, 2020 та 2021 роках. Це свідчить про високу якість сервісу та роботу команди Monobank.

Monobank не має комісії за використання додатку, що робить його вибором для багатьох українців. Усі ці фактори допомогли Monobank стати одним з лідерів українського ринку банківських послуг. Monobank – це приклад успішного фінтех-проєкту в Україні, який зумів відповісти на потреби сучасних користувачів та забезпечити їм зручний та безпечний доступ до банківських послуг. Цей проєкт є свідченням того, що Україна може стати інноваційним центром в галузі фінтеху та вирішувати ряд економічних проблем за допомогою новітніх технологій.

Список використаної літератури:

1. Офіційний сайт Monobank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.monobank.ua/>
2. Дячек С.М., Виговський В.Г. Система внутрішньобанківського контролю як напрям попередження появи проблемних кредитів у банках. Вісник ЖДТУ. Сер.: Економіка, управління та адміністрування. 2019. № 1 (87). С. 197–202.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ І ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Податкове планування та прогнозування, їх організація й розвиток є актуальними в даний час. Пов'язано це з тим, що використання даних механізмів державної податкової політики є одним із найбільш поширених способів підвищення ефективності функціонування економіки країни на всіх трьох рівнях: державному, регіональному та місцевому. Завдання податкового планування досягаються за рахунок урахування зростаючих фінансових потреб держави і пов'язаних із ними витрат, оптимізації рівня й структури податкового тягаря, складу податків і системи оподаткування на поточний рік і на перспективу, підтримки високого рівня збирання податків, здійснення ефективного податкового контролю [1].

Податковий контроль належить до владного контролю, оскільки з одного боку він здійснюється державними органами контролю, які наділені певними владними повноваженнями стосовно підконтрольних суб'єктів, а з іншого боку фінанси як економічна категорія характеризується не тільки розподільчою, але і контрольною функціями. У зв'язку з цим податковий контроль є одним із різновидів державного фінансового контролю. Податковий контроль відрізняється від інших видів державного фінансового контролю тим, що він регулюється специфічними нормами законодавства, його об'єктом виступають різні види податків, організація функціонування системи сплати податків та податкові правовідносини в цілому [2].

У рамках держави процес податкового планування можна представити у вигляді такої схеми (рис. 1).

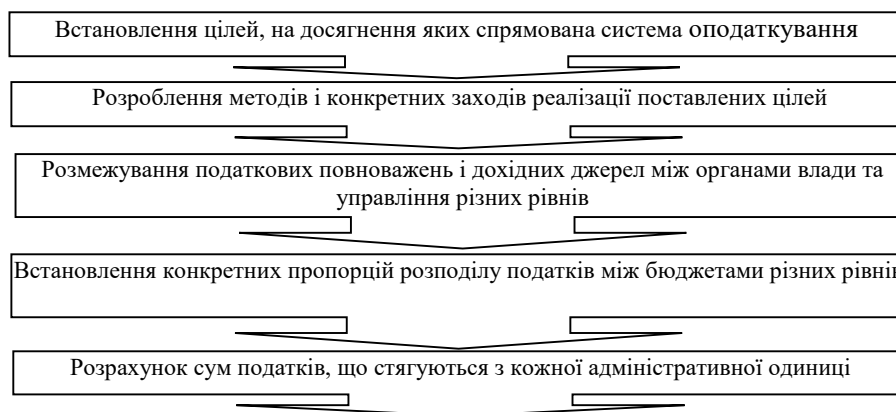

Рис. 1. Процес податкового планування в рамках державної податкової політики [1]

Відмітимо, що ключовим моментом у державному податковому плануванні є встановлення цілей, на досягнення яких орієнтована система оподаткування. Від того, наскільки поставлені цілі будуть відповідати сучасному стану справ в економіці конкретної країни, залежатиме, наскільки позитивними або негативними будуть наслідки проведених заходів, економічне зростання та потенціал країни, добробут і якість життя населення [1].

На нашу думку, податковий контроль в сучасних умовах дії ПКУ необхідно розглядати як самостійний напрям обов'язкового державного фінансового контролю, основне призначення якого полягає у контролі дотримання податкового законодавства в галузі податків і зборів, що реалізується шляхом проведення камеральних, документальних та фактичних перевірок суб'єктів господарювання та імплементації цифрових інструментів податкового контролю з метою попередження та ліквідації порушень податкової дисципліни [2].

Список використаної літератури:

1. Васільєва Л. М. Теоретичні аспекти податкового прогнозування та планування як невід'ємних механізмів державної податкової політики // Публічне управління та митне адміністрування, № 1 (20), 2019, 31-36. <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2019/1/4.pdf>
2. Пухальський, В. (2022), Теоретичні аспекти податкового контролю. Молодий вчений, 1 (101), 32-36. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-1-101-7>.

І.С. Тімкова, магістр I курсу, гр. ЗФБС-22-1м, ФБСО
Науковий керівник: І.В. Литвинчук, к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

СУТНІСТЬ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ У КАСОВОМУ ВИКОНАННІ БЮДЖЕТІВ

Державний казначейський сервіс є ключовим елементом фінансового управління державними коштами і забезпечує наявність достатньої кількості грошових коштів для реалізації запланованих видатків з бюджету. Основна сутність казначейства полягає у централізації управління державних фінансових активів та інших бюджетів усіх рівнів. Система касового виконання бюджетів, яку використовує казначейство, є важливим і ефективним інструментом державної та регіональної фінансової політики. Вона сприяє виконанню вимог Бюджетного кодексу України та Закону «Про Державний бюджет України» на поточний рік.

Дослідженням процесу обслуговування державного та місцевих бюджетів займалися ряд вчених, серед яких можна відзначити Боровика П.М., Гізатуліну Л.В., Куксу І.М., Батуру О.В., Макуцького Р.Т., Осипчука Л.Л., Стояна В.І. та інших, про що свідчить наукова література. З робіт вище зазначених науковців можемо зробити висновок що базовим принципом системи казначейського виконання національного бюджету в Україні є використання єдиного казначейського рахунку (ЄКР). Ця система передбачає наявність бюджетних рахунків, що знаходяться під контролем Державного казначейства та відкриті в банках. На ці рахунки надходять різноманітні платежі, такі як податки, збори, інші обов'язкові платежі Державного бюджету, а також кошти з інших джерел відповідно до законодавства України. Шляхом використання цих рахунків органи Державного казначейства безпосередньо перераховують кошти на рахунки бізнес-суб'єктів, які виконали роботи або надали послуги для бюджетних розпорядників. Впровадження ЄКР допомагає зібрати кошти в одній системі.

Таким чином можна виділити основні принципи казначейської системи в Україні:

- *Централізація касового обслуговування*: усі доходи та видатки бюджету збираються та обробляються через централізовану систему казначейства.
- *Єдиний рахунок державного бюджету*: усі кошти державного бюджету консолідується на єдиному рахунку, що контролюється казначейством.
- *Обмеження касового залишку*: казначейство контролює рух коштів на рахунках бюджетних установ, щоб уникнути недозволеного затримання або надмірного накопичення грошей.
- *Електронне бюджетування та платежі*: казначейство використовує електронні системи для обробки бюджетних платежів, забезпечення прозорості та кошторисного контролю.
- *Моніторинг та контроль*: казначейство здійснює постійний моніторинг та контроль за рухом грошових коштів, впевнюючись, що вони використовуються відповідно до бюджетних призначень.
- *Консолідація звітності*: казначейство готує консолідовану звітність про касові операції бюджету та забезпечує її передачу до відповідних органів управління.

Загалом складно дати чітке визначення процесу касового виконання бюджетів, оскільки він повинен враховувати соціально-економічні потреби населення та дотримуватися принципів системності та балансу між доходами та видатками бюджету. Але можемо зазначити що однією з основних функцій казначейства є забезпечення ефективного управління доходами та витратами бюджету, що має великий обсяг різноманітних завдань.

Казначейство виконує роль «головного бухгалтера» держави. Воно готує фінансові звіти та діє як послідовність, що об'єднує бюджетні кошти в єдиній рахунковій системі підпорядкованих структур. Це створює єдину базу даних щодо виконання бюджету.

Інформація, яку надає казначейство уряду, дозволяє оцінити ефективність роботи державних органів управління та отримати більш прозоре розуміння економічних наслідків бюджетної політики, проведеної урядом країни.

Список використаної літератури:

1. Закон «Про державний бюджет України на 2022 рік», (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2022, № 3, ст.12).<https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Казначейська система: Підручник / Юрій С.І., Стоян В.І., Мац М.Й. - Тернопіль, 2002. <https://kpd.edu.ua>.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ У БАНКАХ

Система дистанційного обслуговування в банку – це комплекс програмних та апаратних засобів, які надають клієнтам можливість отримати банківські послуги та здійснювати банківські операції з використанням різних дистанційних каналів зв'язку, таких як Інтернет, мобільні додатки, телефонні лінії підтримки та інші. Система дистанційного обслуговування дозволяє клієнтам банку отримувати різноманітні послуги та виконувати банківські операції в режимі онлайн, що дозволяє знизити витрати на утримання філій та збільшити доступність банківських послуг для клієнтів, які мають обмежені можливості для відвідування банку особисто. Також система дистанційного обслуговування забезпечує високий рівень безпеки та захисту персональних даних клієнтів, що є важливим фактором у забезпеченні довіри клієнтів до банку. До основних послуг, які можуть надаватися через систему дистанційного обслуговування, належать: перегляд стану рахунків, здійснення грошових переказів, оплата рахунків, отримання кредитів, відкриття депозитів та інвестиційних рахунків, а також надання різноманітних консультацій та підтримки клієнтів у режимі онлайн.

Дистанційне обслуговування в банках є процесом надання банківських послуг клієнтам за допомогою різних електронних каналів зв'язку, таких як мобільні додатки, інтернет-банкінг, телефонні дзвінки та електронні повідомлення. Основна мета дистанційного обслуговування полягає в тому, щоб забезпечити швидкий та зручний доступ клієнтів до банківських послуг з будь-якого місця та в будь-який час. Одним з теоретичних аспектів дистанційного обслуговування в банках є використання інформаційних технологій для автоматизації та оптимізації банківських процесів. Наприклад, використання штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє автоматизувати процеси аналізу кредитного ризику та обробки фінансових операцій. Інший аспект дистанційного обслуговування полягає в забезпеченні безпеки електронних транзакцій та захисту персональних даних клієнтів. Для цього використовуються різноманітні технології шифрування та аутентифікації, які дозволяють забезпечити конфіденційність та цілісність інформації, яку обмінюють клієнти та банк. Також, важливим аспектом дистанційного обслуговування є взаємодія з клієнтами та надання якісної підтримки. Банки повинні забезпечувати можливість зв'язку з клієнтами через різні електронні канали зв'язку та надавати ефективну та швидку підтримку в разі виникнення проблем або запитань від клієнтів. Це може бути реалізовано, наприклад, за допомогою онлайн-чатів, телефонних ліній підтримки або електронних заявок.

Дистанційне обслуговування також може допомогти банкам зменшити витрати на утримання великої мережі філій та працівників, які надають банківські послуги. Однак, в той же час, важливо забезпечувати належну якість обслуговування та виконання банківських послуг для забезпечення задоволеності клієнтів та збереження їх лояльності. Іншим важливим аспектом дистанційного обслуговування в банках є забезпечення достатнього рівня доступності та швидкості виконання банківських операцій для клієнтів. Це може бути досягнуто шляхом використання швидкісних технологій та забезпечення надійної роботи банківської інфраструктури. Таким чином, теоретичні аспекти дистанційного обслуговування в банках полягають у використанні інформаційних технологій для оптимізації процесів, забезпеченні безпеки транзакцій та захисту персональних даних клієнтів, взаємодії з клієнтами та наданні якісної підтримки, зменшенні витрат та забезпеченні якості обслуговування та доступності. Отже, основний перелік теоретичних аспектів дистанційного обслуговування у банках можна сформулювати наступним чином:

1. Використання інформаційних технологій для надання банківських послуг та оптимізації банківських процесів.
2. Забезпечення безпеки транзакцій та захисту персональних даних клієнтів під час дистанційного обслуговування.
3. Взаємодія з клієнтами та надання якісної підтримки за допомогою онлайн-чатів, телефонних ліній підтримки або електронних заявок.
4. Зменшення витрат на утримання філій та працівників, що надають банківські послуги, за рахунок використання дистанційного обслуговування.
5. Забезпечення належного рівня доступності та швидкості виконання банківських операцій для клієнтів.
6. Використання швидкісних технологій та забезпечення надійної роботи банківської інфраструктури для забезпечення високої швидкості та якості дистанційного обслуговування.
7. Вивчення поведінки та потреб клієнтів у дистанційному середовищі та адаптація банківських послуг до їх потреб.

Список використаної літератури:

1. Файдула М. Дистанційне обслуговування клієнтів банків та його розвиток в Україні. Тернопіль, 2018. 100 с.
2. Блашук-Дев'яткіна Н., Петришин Х., Дистанційне банківське обслуговування: теоретичні аспекти, сучасний стан та перспективи його розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5578>.

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Умови воєнного стану обумовили зміни у пріоритетах здійснення державної економічної політики, зокрема податкової. Традиційно мету податкової політики визначають як наповнення Державного бюджету України, тобто акумуляцію податків у обсязі, необхідному для забезпечення стабільного розвитку держави та функціонування державних інституцій. Зважаючи на введення воєнного стану, з 24 лютого 2022 року КМУ було встановлено мораторій на проведення документальних планових та позапланових перевірок. Протягом 2022-2023 рр. можна виділити такі етапу поступового скасування запровадженого мораторію та повернення до нормального функціонування Державної податкової служби (табл. 1).

Таблиця 1

Етапи поступового скасування запровадженого мораторію
на податкові перевірки Державної податкової служби*

Часові межі етапу	Зміни у податковій політиці держави, що відбулись на означеному етапі
24 лютого 2022 р. – березень 2022 р.	Призупинення податкових перевірок, відсутність законодавчих норм щодо подальшого регулювання податкового контролю
Березень 2022 р. – квітень 2022 р.	Відновлення всіх фактичних перевірок та камеральних перевірок щодо відшкодування ПДВ
Квітень 2022 р. – травень 2022 р.	Відновлення камеральних перевірок декларацій сільськогосподарських підприємств, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування
Червень 2022 р. – листопад 2022 р.	Відновлення камеральних перевірок, фактичних перевірок, а також документальних позапланових перевірок з питань: а) порушення валютного законодавства; б) наявності ліміту ПДВ більше, ніж 100 тис. грн; в) реорганізації підприємства (злиття, приєднання, поділу тощо)
Грудень 2022 р.	Перелік підстав для проведення позапланових документальних перевірок значно розширився. По суті з цього часу відновились всі види податкових перевірок довоєнного часу

Зазначені зміни у податковій політиці спричинили прямий вплив на виконання бюджетних показників 2022 року. Наприклад, протягом січня – червня 2022 р. частка непрямих податків у доходах державного бюджету скоротилась до 39,1 %. За статистичними даними за піврічний період 2022 року плановий показник надходжень по непрямим податках було виконано лише на 30,4 % (до державного бюджету надійшло 245,5 млрд грн). З січня до вересня 2022 року надходження у вигляді непрямих податків до державного бюджету зросли і склали 52,9 % запланованого бюджетного показника (427,0 млрд грн). Одержані дані щодо зниження надходжень до бюджету в умовах воєнного стану можна пояснити такими причинами: знищення цивільної інфраструктури, споруд, підприємств, що обмежує можливість займатись господарською діяльністю та одержувати прибуток; міграція населення за кордон, обумовлена воєнними діями, що призводить до скорочення надходжень у вигляді податків з доходів фізичних осіб; міграція окремих виробництв за кордон (бізнес-міграція). На фоні необхідності збільшення витрат держави на оборону, воєнні цілі, забезпечення соціального захисту та підтримки ВПО проблема відновлення ефективних контрольно-перевірочних заходів зростає. Важливими заходами для забезпечення відновлення ефективних податкових перевірок ДПС можна запропонувати такі: відновлення довоєнного механізму організації контрольно-перевірочної роботи ДПС, із дотриманням балансу інтересів держави та платників податків; розвиток громадського контролю як важливого інструменту підвищення довіри платників податків до питань ефективного використання бюджетних коштів; посилення відповідальності платників податків за здійснені зловживання в умовах воєнного стану. На наш погляд, послідовна реалізація запропонованих заходів сприятиме наповненню державного бюджету та повноцінному виконанню цілей, поставлених перед державою у воєнний час.

Список використаної літератури:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI (зі змінами і доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 10.05.2023)

ЕКОНОМІЧНА ДОПОМОГА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА ВІДБУДОВУ МІСТ УКРАЇНИ ПОШКОДЖЕНИХ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Актуальність: На сьогодні неможливо уявити більш актуальну тему ніж відновлення пошкоджених будівель та інфраструктури внаслідок російського вторгнення в Україну. Навіть попри те що

Мета: провести аналіз економічної допомоги що виділяється Європейським Союзом, визначити особливості та можливості підвищення ефективності їх використання та аналіз їх впливу на економічне становище віцілому.

Основні результати дослідження:

Вступ:

Війна в Україні завдала значної шкоди будівлям та інфраструктурі по всій країні. Визнаючи важливість підтримки зусиль України у відновленні та відбудові, Європейський Союз (ЄС) надав економічну допомогу для відновлення зруйнованих будівель. Це дослідження має дослідити економічну допомогу, яку ЄС надає Україні, зосереджуючись на ремонті пошкоджених конструкцій. Представлена тут інформація зібрана з авторитетних джерел, перелік яких наведено в кінці.

Головна частина:

1. Фінансова допомога від Європейського Союзу: ЄС виділив значну фінансову допомогу Україні для підтримки її зусиль у післявоєнній відбудові. У рамках цього пакету допомоги значну частину було спрямовано саме на ремонт та відбудову пошкоджених будівель. Європейська комісія, виконавчий орган ЄС, пообіцяла виділити сотні мільярдів євро на ці цілі (станом на квітень 2023 р.) [Європейська комісія].

2. Програми фінансування ЄС: щоб полегшити ремонт і реконструкцію зруйнованих будівель, Європейський Союз запровадив програми фінансування, які зосереджені на розвитку інфраструктури та відродженні міст. Однією з таких програм є Європейський інструмент сусідства (ENI), який спрямований на надання фінансової підтримки Україні для підвищення стійкості та покращення умов життя в районах, уражених конфліктом. ENI виділяє кошти на ремонт громадських будівель, житла та критичної інфраструктури [Джерело: Європейська комісія].

3. Технічна допомога та експертиза: Окрім фінансової допомоги, Європейський Союз пропонує Україні технічну допомогу та експертизу. Експерти ЄС надають рекомендації щодо найкращих практик реконструкції та ретаврації, допомагаючи українській владі в її зусиллях ефективно відновити пошкоджені будівлі. Ця допомога включає в себе архітектурну та інженерну експертизу, підтримку в управлінні проектами та обмін знаннями щодо практики сталого та стійкого будівництва [Європейська служба зовнішньої діяльності].

4. Спільні проекти та партнерство: Європейський Союз співпрацює з різними партнерами, включаючи міжнародні організації, неурядові організації (НУО) та місцеві зацікавлені сторони, для реалізації проектів, спрямованих на відновлення зруйнованих будівель. Ці проекти спрямовані на відновлення житлових районів, громадських об'єктів та критичної інфраструктури. ЄС співпрацює з такими організаціями, як Програма розвитку ООН (ПРООН) і місцевими НУО, щоб забезпечити ефективне використання ресурсів і досвіду [Європейська служба зовнішніх дій, ПРООН].

Висновок: Економічна допомога, яку Європейський Союз надає Україні для відновлення зруйнованих під час війни будівель, є важливою у сприянні зусиллям з відновлення та реконструкції країни. Завдяки фінансовій допомозі, програмам фінансування, технічній експертизі та спільним проектам ЄС відіграє вирішальну роль у відновленні пошкоджених структур і відродженні постраждалих суспільних громад. Підтримуючи післявоєнну відбудову України, Європейський Союз сприяє стабільності, розвитку та покращенню умов життя не лише українського населення а й усього європейського суспільства віцілому.

Список використаної літератури:

1. Вебсайт Європейської комісії;
2. Вебсайт Європейської служби зовнішньої діяльності;
3. Вебсайт Програми розвитку ООН (ПРООН).

М.А. Юзефович, магістр I курсу, гр. ЗФБС-22-1м, ФБСО
Науковий керівник: І.В. Литвинчук, к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЗАЛУЧЕНІ ТА ЗАПОЗИЧЕНІ РЕСУРСИ БАНКУ: КРИТИЧНИЙ ОГЛЯД

Банківські ресурси – сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні банку та використовуються ним для виконання своїх функцій та операцій. А джерела їх формування – це шляхи надходження ресурсів на рахунки банківської установи, які на певних умовах між банком та його контрагентом тимчасово переходять у користування банку для проведення ним активних операцій та забезпечення його повноцінної діяльності з метою одержання прибутку. Виходячи з такого розуміння, з'ясувати джерела формування банківських ресурсів нам дозволить перелік його контрагентів, тобто всіх юридичних та фізичних осіб, а також органів державної влади, які співпрацюють з банківськими установами [1].

Основну ж частину банківських ресурсів складають саме залучені та запозичені. У банківській практиці серед джерел формування залученого капіталу пріоритетна роль традиційно належить депозитам. Сучасна банківська практика характеризується великим різновидом депозитів і депозитних рахунків. Від характеру депозитів залежать види кредитних операцій, відповідно, розмір доходу банку; правильна організація депозитних операцій забезпечує ліквідність комерційних банків; депозитні операції сприяють прискоренню безготівкових розрахунків; ресурси, сформовані за рахунок депозитних операцій, значно дешевші міжбанківських кредитів. У сучасних умовах формування залучених банківських ресурсів може здійснюватися двома основними способами: шляхом проведення депозитних операцій та отримання позик на грошовому ринку. Ще одним джерелом поповнення ресурсів комерційного банку є міжбанківське кредитування. Міжбанківські кредити мають, зазвичай, короткостроковий характер. Загальний розмір отримання комерційним банком міжбанківських ресурсів обмежується розміром власних ресурсів банку. Комерційні банки можуть позичати кошти у Національного банку України шляхом: одержання кредитів через закриті кредитні аукціони; ломбардне кредитування або кредитування під забезпечення державних цінних паперів; рефінансування у формі переобліку векселів та перезастави векселів. Також до зовнішніх джерел формування ресурсів можна віднести позабалансове фінансування банку: сек'юритизація активів, випуск кредитних гарантій, продаж позик [1].

Залучені та запозичені банківські ресурси становлять переважну частину банківських ресурсів (85–90 %). Через це для них характерний надзвичайно широкий спектр форм та видів залучення коштів, що характеризує відповідні напрямки пасивних операцій банків, основу яких утворюють операції з формування залучених ресурсів [3]. *Залучені ресурси банку* – це кошти, що акумулюються банком на певних умовах на різних видах рахунків клієнтів. Вони є, власне кажучи, кредиторською заборгованістю банку, яка виникла внаслідок попередніх операцій і яка має бути погашена у визначений термін. Залучені ресурси банку охоплюють:

- кошти на депозитних рахунках банківських клієнтів;
- залишки коштів на поточних рахунках клієнтів;
- кошти на рахунках банків-кореспондентів та ін.

Комерційні банки залучають вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб шляхом виконання депозитних операцій, у процесі яких використовують різні види банківських рахунків. Проте практично усі клієнтські рахунки належать до депозитних. Депозитним може бути будь-який відкритий клієнтові у банку рахунок, на якому зберігаються його кошти. Залучені ресурси банків існують у двох основних юридично-правових формах: у формі депозитів та формі короткострокових боргових цінних паперів (табл. 1.).

Таблиця 1

Характеристика залучених банківських ресурсів [2]

№ з/п	Види ресурсів	Складова характеристика господарювання
1.	Кошти до запитання та строкові кошти суб'єктів господарської діяльності	Поточні рахунки суб'єктів, кошти за довірчими операціями, кошти в розрахунках, розподільчі рахунки суб'єктів господарської діяльності, цільові кошти на вимогу, кошти для розрахунків платіжними картками.
2.	Строкові кошти суб'єктів господарської діяльності	Короткострокові й довгострокові депозити суб'єктів господарської діяльності, кошти, отримані за операціями РЕПО
3.	Кошти до запитання та строкові кошти фізичних осіб	Поточні рахунки, кошти за довірчими операціями фізичних осіб, кошти в розрахунках, кошти фізичних осіб для розрахунків платіжними картками
4.	Строкові кошти фізичних осіб	Короткострокові та довгострокові депозити фізичних осіб
5.	Кредиторська заборгованість	Кредиторська заборгованість за операціями з клієнтами банку, сума транзитних рахунків за операціями з клієнтами банку
6.	Цінні папери власного боргу (крім субординованого боргу)	Прості векселі, емітовані банком, ощадні (депозитні) сертифікати, емітовані банком

Сучасні умови функціонування банківської системи вимагають нарощення капіталу банківських установ шляхом запозичення фінансових ресурсів на міжбанківському та фондовому ринках. У результаті проведення таких операцій формуються позикові кошти чи недепозитні зобов'язання перед кредиторами, ініціатором мобілізації яких виступає безпосередньо сама банківська установа. Джерелом формування банківських ресурсів, крім коштів клієнтів, є позичений капітал.

Запозичені банківські ресурси – це позики на грошовому ринку, які залучаються у формі міжбанківських кредитів, в т. ч. кредитів НБУ, операцій з цінними паперами на вторинному фондовому ринку, а також позик на ринку євродоларів [4].

Запозичені банківські ресурси також характеризуються двома юридично-правовими формами реалізації: кредити, отримані від інших банків (у тому числі НБУ), та цінні папери субординованого боргу (табл. 2).

Структура банківського капіталу не є сталою за якісним складом і змінюється протягом року залежно від багатьох чинників, зокрема від якості активів, використання прибутку, політики банку щодо забезпечення приросту капітальної бази тощо.

Таблиця 2

Характеристика запозичених банківських ресурсів [2]

№ з/п	Види ресурсів	Складова характеристика господарювання
1	Кошти НБУ	Коррахунок НБУ в комерційному банку, короткострокові кредити, отримані від НБУ (овердрафт за коррахунком, за операціями РЕПО, через аукціони, ломбардні кредити, стабілізаційний кредит, інші кредити), довгострокові кредити, отримані від НБУ (через аукціон, за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, стабілізаційний кредит, інші довгострокові кредити)
2	Кошти інших банків	Кошти на вимогу інших банків (кореспондентські рахунки), строкові депозити інших банків (депозити овернайт, гарантійні депозити, короткострокові та довгострокові депозити), кредити, отримані від інших банків (овердрафт за коррахунками, кредити овернайт, за операціями РЕПО, інші короткострокові та довгострокові кредити, отримані від інших банків, фінансовий лізинг від інших банків)
3	Кредиторська заборгованість за операціями з банками	Кредиторська заборгованість за операціями з готівкою, інша кредиторська заборгованість за операціями з банками
4	Цінні папери субординованого боргу	Боргові цінні папери, випущені банком, що належать до категорії інвестиційних (більше одного року) — банківські облигації, як правило, безстрокові або конверсійні

Залучені та позичені кошти є найбільш вагомою складовою ресурсної бази банків, яка в кілька разів перевищує їх власні кошти і не є власністю банку. Тобто, за невиконання своїх зобов'язань перед економічними суб'єктами банк повинен компенсувати усі втрати, використовуючи при цьому свої власні кошти. Саме ця частина ресурсної бази банків здатна створити найбільші відпливи та припливи коштів у банківській установі та створюють передумови для проведення банками активних операцій й отримання прибутку.

Список використаної літератури:

1. Коваленко М. О. Джерела формування ресурсів банку та особливості цього процесу на різних етапах економічного розвитку. Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. Вип. 3. С. 212-216. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2014_3_34.
2. Навчальні матеріали онлайн. Банківська справа та Банківська система. Режим доступу: <https://pidru4niki.com/13930518/>
3. Поняття залучених банківських ресурсів. Режим доступу: <https://pravo.studio/bankovskie-operatsii/ponyattya-zalucheni-bankivskih-25937.html>
4. Ситник Н.С., Стасишин А.В. Банківська система: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.

В.Д. Юрчук, магістр I курсу гр. ЗФБС-22-1м, ФБСО
 Науковий керівник: І.В. Литвинчук, к.е.н., доц.
 Державний університет «Житомирська політехніка»

ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

Фінансовий стан банківської установи є одним із основних показників її здатності до подальшого розвитку. Враховуючи процеси глобалізації ринку банківських послуг, зростання внутрішніх і зовнішніх ризиків, особливу увагу слід приділити вивченню сучасних форм і методів комплексних перевірок фінансового стану банківських установ. Банківський нагляд – це система контролю та активних впорядкованих дій Національного банку України, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких Національний банк України здійснює наглядову діяльність, законодавства України і встановлених нормативів, з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку.

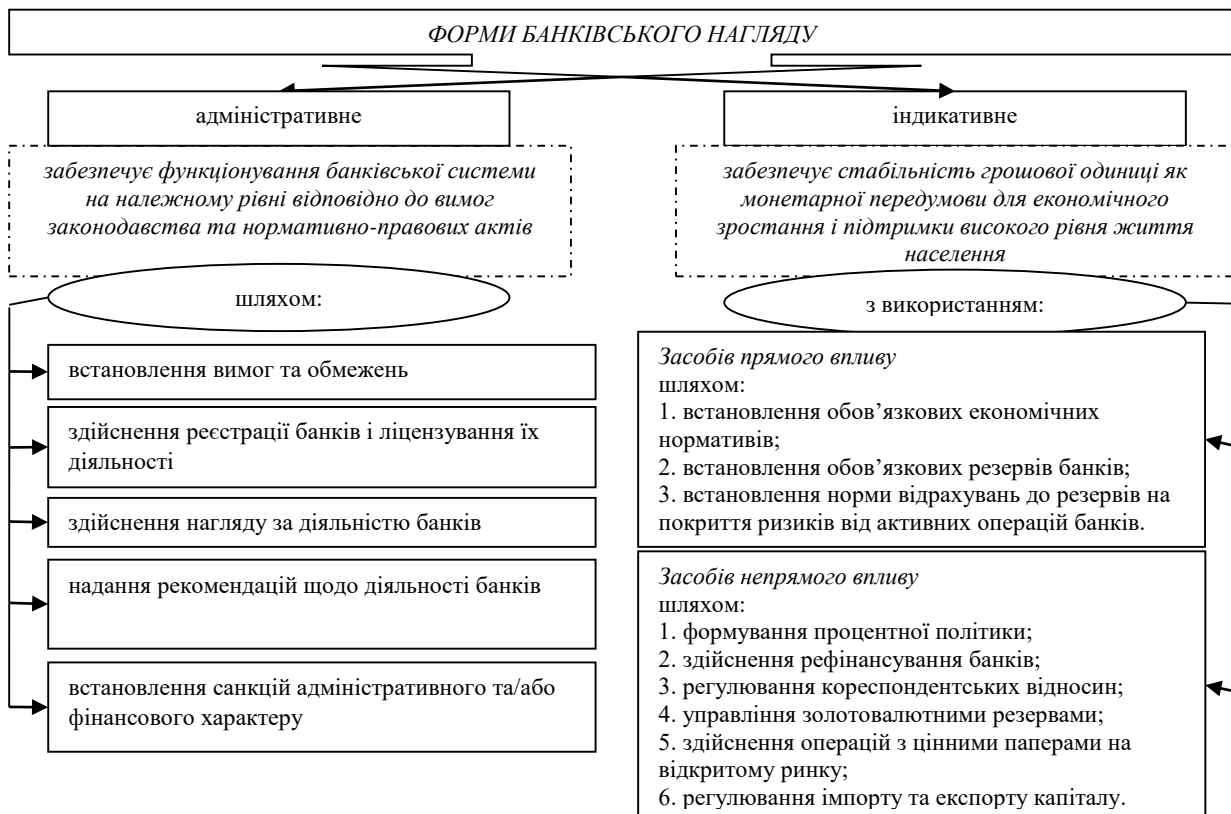

Рис. 1. Форми банківського регулювання [1]

Регулювання діяльності банків здійснюється центральним банком у наступних формах (рис. 1) [2]:

1) адміністративне регулювання: реєстрація банків і ліцензування їх діяльності; встановлення вимог і обмежень щодо діяльності банків; застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру; нагляд за діяльністю банків; надання рекомендацій щодо діяльності банків;

2) індикативне регулювання: встановлення обов'язкових економічних нормативів; визначення норм обов'язкових резервів для банків; встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних операцій; визначення процентної політики; рефінансування банків; управління золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції; операції з цінними паперами на відкритому ринку; імпорт та експорт капіталу.

Отже, банківське регулювання є складною, багатоаспектною категорією. З одного боку, це – функція державного управління, по відношенню до якого вона виступає засобом реалізації політики держави, а з іншого – управлінська діяльність, що має свої методи та форми реалізації

Список використаної літератури:

1. Вавдіюк Н.С., Корецька Н.І. Банківське регулювання та нагляд : навч. посіб. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2018. 336 с.
2. Лучковська С.І. Фінансове право : навч. посібн. К. : КНТ, 2010. 296 с.